

**T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN
HİKÂYE KAHRAMANLARININ İNCELENMESİ**

İsmail TERZİ

Yüksek Lisans Tezi

Kütahya, 2017

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN
HİKÂYE KAHRAMANLARININ İNCELENMESİ

İsmail TERZİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL

Kütahya,2017

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak savunduğum “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâyelerdeki Kahramanların İncelenmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı yardım veya yardımlara başvurmaksızın yazıldığını ve yararlanıldığının kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılanlardan yararlanılmış olduğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

20/04/2017

İsmail TERZİ

Kabul Onay
Dumlupınar Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İsmail TERZİ'ye ait "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâyelerdeki Kahramanların İncelenmesi" adlı çalışma 20/04/2017 tarihinde yapılan savunma sonucunda Türkçe eğitimi ana bilim dalında oybirliği/oyçokluğu ile yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Danışman): Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL

Üye: Yard. Doç. Dr. Esra KARAKUŞ TAYŞI

Üye: Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ

Doç. Dr. Baykal BİÇER
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Önsöz

İnsanların iletişim kurmalarını sağlayan en temel araçlardan biri dildir. Dil, bulunduğu toplumdan, kültürden beslenmekte ve kültürü ise insanların davranışları, yaşam tarzları, kısacası özellikleri şekillendirmektedir.

İnsanların davranışları, özellikleri, kültürler hakkında önemli bilgiler sağlarken, aynı zamanda yazınsal eserlere konu olabilmektedirler. Böylelikle eserlerde kahramanların özellikleri önemli birer bilgi halini almaktadır. Özellikle gelişme çağındaki öğrencilerin okullarda ders kitaplarında okumuş oldukları metinlerdeki kahramanların özellikleri bireysel gelişimleri adına önem arz etmektedir. Öyle ki, öğrencilerin ders kitaplarında okudukları metinlerin kahramanlarından hareketle edinebilecekleri özelliklerin, bireye düşünsel ve davranışsal katkılar sağlayacağı olası bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kahramanların ve dolayısıyla da kahraman özelliklerinin yer aldığı hikâyeler de, “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâyelerdeki Kahramanların Araştırılması” adı altında araştırılmıştır. Araştırmada, 2015-2016 ders yılı okutulan Türkçe ders kitaplarında, hikâyeler ve hikâyelerdeki kahramanlar tespit edilerek, kahramanların özellikleri belirtilerek yorumlanmıştır. Böylelikle hikâyelerdeki kahramanların hangi özelliklere sahip olduğu, yayınlarda en sık geçen kahraman özelliğinin ne olduğu ve yayınlar arasında kahraman özellikleri bakımından benzerlik olup olmadığı tespit edilmiştir. Bunların yanında hikâyelerdeki mekânlar, yayınlar arasındaki ortak hikâyeler ve yayınlarda bir ve birden fazla eseri olan yazarlar tespit edilerek belirtilmiştir.

Literatürde yer alan Türkçe ders kitabı incelemelerinden ziyade bu araştırmada 2015-2016 yılında eğitim-öğretimde kullanılan tüm ortaokul Türkçe ders kitapları ele alınarak incelemeler yapılmıştır. Böylelikle hem literatürde yayınlar açısından böylesine kapsamlı bir çalışmanın ihtiyacı karşılanmış hem de hikâyelerde yer alan kahramanların özellikleri tespit edilmiştir. Buradan hareketle de hem alan adına hem de hikâyelerde yer alan kahramanların özelliklerinin tespiti ile bundan sonra yayınlanacak olan Türkçe ders kitaplarında yer alacak hikâyeler ve hikâye kahraman özelliklerinin daha zengin olması adına önemli bir araştırma yapılmış gayreti içerisinde olunmuştur.

Teşekkür

Yüksek lisans eğitimim süresince daima desteklerini benden esirgemeyen, en ufak bir sorumu ve sorunumu dahi içten bir şekilde dinleyen, gerekirse kendi zamanından kısararak tezimle ilgilenen, gerek bilimsel gerekse hayata dair bilgi ve düşüncelerini dikkate alıp kendime örnek aldığım kıymetli hocam Doç. Dr. Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL'a yürekten teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca akademik hayatım boyunca kendime daima örnek alacağım değerli hocam Yard. Doç. Dr. Murat TURNA'ya, Yard. Doç. Dr. Recep Serkan ARIK'a, Yard. Doç. Dr. Esra KARAKUŞ TAYŞİ'ye ve Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ'a kıymetli zamanlarını bana ayırdıkları için içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans hayatım boyunca bana yol gösterici olan kıymetli hocam Prof. Dr. İrfan TERZİ'ye teşekkür ederim.

Bu süreç içerisinde bana her türlü maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ve bugünlere gelmemde büyük emekleri olan anne ve babama en içten teşekkürlerimi sunarım.

İsmail TERZİ

İçindekiler

Yemin Metni	i
Kabul Onay	ii
Önsöz	iii
Teşekkür	iv
İçindekiler	v
Özet	vii
Abstract	ix
Giriş	1
Problem Durumu	2
Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
Varsayımlar	5
Sınırlılıklar	5
İlgili Araştırmalar	5
Kavramsal Çerçeve	8
2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)	9
2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5, 6, 7, 8. Sınıflar)	11
Ders Kitabının Önemi	14
Ders Kitaplarının İncelenmesi	16
Edebî Türler	22
Nazım	23
Nesir	23
Hikâye	24
Çocuk Edebiyatında Hikâye	25
Türkçe Ders Kitaplarında Hikâye	28
Hikâyede Kahraman	29
Karakter ve Tip	30
Yöntem	33
Araştırma Modeli	33
Evren Örneklem	33
Verilerin Toplanması	33
Verilerin Analizi	34

Bulgular	36
5.Sınıf Cem Yayınları	45
6.Sınıf MEB Yayınları	51
6.Sınıf Öğün Yayınları.....	54
7.Sınıf MEB Yayınları	56
7.Sınıf Meram Yayınları	59
8.Sınıf MEB Yayınları	63
8.Sınıf Evren Yayınları	63
2015-2016 Yılı Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Tür Göstergeleri.....	65
Tablo: 32015- 2016 Yılı Türkçe Ders Kitapları Ortak Yazar Tablosu	70
Tartışma	72
Sonuç	81
KAYNAKLAR	88

Özet

ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA YER ALAN HİKÂYE KAHRAMANLARININ İNCELENMESİ

Ortaokul Türkçe ders kitapları, MEB ve özel olmak üzere farklı yayıncılar tarafından eğitim-öğretimde okutulmaktadır. Öğretim yıllarına göre, Milli Eğitim Bakanlığının onayıyla birlikte özel yayıncılar farklılık göstermektedir.

Eğitim-öğretim yıllarında belirlenmiş olan ve okutulması planlanan Türkçe ders kitaplarında, metinlerle öğrenciye kazandırılması amaçlanmış özellikler bulunmaktadır. Bu özellikler, öğrencinin akademik ve kişisel gelişimini olumlu etkilemek amacıyla Türkçe ders kitabı ve metinlerinde bulunmaktadır.

Bu çalışma, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye metinlerindeki kahraman özelliklerinin belirlenmesi ve öğrencilere hikâye kahramanlarıyla verilmek istenen özelliklerin tespit edilmesi amacıyla yapılmıştır.

- Hikâyelere çoğunluklu olarak hangi temalarda yer verilmiştir?
- Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri nelerdir, kitaplara göre nasıl dağılmıştır?
- Yayınların tamamına bakıldığında ortak hikâye ve/veya yazara rastlanmakta mıdır?
- Yayınlarda ağırlıklı olarak geçen kahraman özelliklerine bakıldığında, yayınlar arasında kahraman özellikleri benzerlik göstermekte midir?

Bu sorular, çalışmaya temel teşkil etmektedir. Bu soruların cevabını bulabilmek için çalışma örneklemini 2015-2016 eğitim-öğretim yılında okutulan, Milli Eğitim Bakanlığının önermiş olduğu, ortaokul (5, 6, 7, 8) MEB ve özel yayınlardan oluşmaktadır.

Araştırma sonucunda, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerin kahraman özellikleri belirlenmiştir. Buna ek olarak toplamda üç hikâye metninin Türkçe ders kitaplarında ortak olarak yer aldığı gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitaplarında yer alan tüm metinlere bakıldığında, 29 yazarın ise, birden fazla yayında eserinin olduğu tespit edilmiştir. Yayınlarda bulunan hikâye kahramanlarının özelliklerine bakılarak, yayınlarda en fazla yer alan özellikler

seçildiğinde, üç yayında (7.Sınıf Meram, 8. Sınıf MEB ve 8. Sınıf Evren yayınları) ortak özelliğın “Azimli” olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilere olumsuz etki sağlayabilecek hikâye metinleri tespit edilmiştir. Ortaokul ders kitaplarında yer alan hikâye kahraman özelliklerinin yoğun olmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitapları, hikâye, kahraman, kahraman özellikleri

Abstract

INVESTIGATION OF THE STORY CHARACTERS IN MIDDLE SCHOOL TURKISH COURSEBOOKS

Middle school Turkish course books are instructed by various publications including both Ministry of National Education and private ones. Private publications differentiate according to the year of teaching with the approval of the Ministry of National Education.

There are some features intended to get the students to acquire by texts in Turkish course books which have been determined and planned to be instructed in school years. These characteristics take place in Turkish course book and texts in order to affect the academic and personal development of the student in a positive way.

This study has been carried out to determine the features of the characters in story texts of Turkish course books and to identify the features intended to be given by the story characters.

- Which themes are included mostly in the stories?
- What are the types of the texts in Turkish course books, how is the distribution in terms of books?
- Is any story and/or author attained when all of the publications are reviewed?
- Do the features of characters show similarity among publications when the most mentioned features of the characters are reviewed?

These questions establish a basis for the study. The sample of the study is composed of middle school (5, 6, 7, and 8) publications of both Ministry of National Education and private publishers which were instructed during 2015-2016 school year and recommended by the Ministry of National Education.

Consequently, the features of the story characters in Turkish course books have been identified. Additionally, three story texts in total have been commonly found in the course books. After all of the texts in Turkish course books have been investigated, it has been identified that 29 authors have works in more than one publication. It has been ascertained that the common feature in three publications

(7th Grade Meram, 8th Grade Ministry of National Education and 8th Grade Evren publications) is “determined” when the most repeated features in the publications are selected taking the features of the characters in consideration.

It has been found that there are also some texts that can affect students negatively. It has been understood that the features of the story characters in middle school course books are not intensive.

Key Words: Turkish course books, story, character, character features

Giriş

Modern toplumun tüm gereksinim duydukları için nitelikli bireyler yetiştirmenin yegâne yolu, bireylere kaliteli eğitim vermektir. Eğitim, bireyleri akademik başarı, sosyal ilişkiler ve kısacası yaşamın her türlü koşuluna hazırlayan donanımlı bir süreç olarak yapılandırılmalıdır. Böylelikle birey, aldığı eğitim-öğretim sonunda yaşamı için gerekli ihtiyaçlarını karşılayabilecek donanımlı konuma gelebilir. Bu da sadece nitelikli bir eğitim süreci ile mümkün olabilir.

Hızla gelişen ve değişen dünyamızda günümüz insanının“... evrensel kültürün ürünlerinden yararlanması, bunlarla etkileşime girmesi ve kendisinin de gücü ölçüsünde bunlara katkı sağlaması öncelikle bilgilenmeyi gerektirir” (Achmet, 2005).Bilgilenme, beraberinde bireyin bilgiye nasıl ulaştığı, ne tür kaynaklar edindiği ve ulaştığı bilgiyi nasıl kullandığı gibi konuları önemli kılar. Öyle ki, “Dünyada bilimsel, teknolojik, ekonomik, toplumsal vb. alanlarda süregelen hızlı gelişmeler eğitim alanında da değişimleri beraberinde getirmekte ve bunun neticesinde öğrenme-öğretme anlayışında da gelişmeler yaşanmaktadır.” (Arslan, Özpınar, 2008; 39). Bütün bunlara ek olarak, bireyin bilgiyi edinme sürecinden sonra yaratıcılığını da kullanıyor olması önemlidir.

Günümüzde bilginin küresel oluşu düşünüldüğünde “Küreselleşme ile zaman ve mekân sınırları yüzyıllar boyunca adım adım genişleyerek günümüze kadar gelmiş, dünyada olup biten her şey bütün insanlığa mal edilmeye başlanmıştır.” (Balay, 2004; 64). Böylelikle bireyin küresel bilgilerle ve deneyimlerinden hareketle öğrendikleriyle yaşantısını kolaylaştırması olağandır.

Bireylerin yaşamı süresince farklı durum ve sorunlarla karşılaştığı düşünüldüğünde, çözüm üretebilen, kendini rahatça ifade edebilen ve hayatını devam ettirebileceği yeterlilikte olması, en başta iyi bir anadili eğitimi ile mümkündür. Öyle ki birey, bulunduğu dilin kültürü ile birlikte düşünmeye, anlamaya, okumaya, yazmaya ve anlatmaya başlar. Bu noktada anadil öğretiminin önemi ile birlikte bu eğitimde kullanılan kaynaklar da önem arz etmektedir.

Türkiye’de ana dili öğretimi ve diğer dersler için basılı bir materyal olarak ders kitapları kullanılmaktadır. Bu ders kitapları MEB’in yayınlarında olduğu gibi Talim Terbiye Kurulu’nun onaylamış olduğu özel yayınlar da olabilmektedir.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığının 2015-2016 eğitim-öğretim yılı için önermiş olduğu üçü MEB, dördü özel yayın (5. Sınıf Cem Yayınları, 6. Sınıf MEB ve 6. Sınıf Öğün Yayınları, 7. Sınıf MEB ve 7. Sınıf Meram Yayınları, 8. Sınıf MEB ve 8. Sınıf Evren Yayınları) olmak üzere toplamda yedi adet Türkçe ders kitabı bulunmaktadır.

Ortaokul öğrencilerine dört sınıf düzeyinde farklı ve/veya benzer temalarla metinlerde yer alan kahramanların üzerinden belli özellikler öğretilmektedir. Bu özellikler, öğrencilerin kişiliklerini, aile, arkadaş ve yakınlarıyla olan ilişkilerini ve öğrencilerin gelecekteki yaşantı-akademik kariyerlerini etkileyen önemli birer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerdeki kahramanların özellikleri belirtilmiştir. Bu özelliklerle birlikte gerek yayın gerekse temalara göre tablolar oluşturularak karşılaştırmalar yapılmıştır. Bunların yanında kitaplardaki ortak yazarlar ve ortak metinler de belirtilmiş, gerekli benzerlik ve farklılıklar değerlendirilmiştir.

Problem Durumu

2015-2016 eğitim-öğretim yılı Mili Eğitim Bakanlığının (MEB) önermiş olduğu Türkçe ders kitapları, MEB ve özel yayınlar olmak üzere toplam yedi kitaptan oluşmaktadır. Bunların üçü MEB, dördü ise özel yayındır. Toplam yedi kitapta seviyelere göre hikâye ve kahraman dağılımları farklılık göstermektedir. Bu dağılım şu şekildedir:

Tablo: 1Yayınlar Göre, Tema, Hikâye ve Kahraman Dağılımları

Yayınlar	5. Sınıf Cem	6. Sınıf MEB	6. Sınıf Öğün	7. Sınıf MEB	7. Sınıf Meram	8. Sınıf MEB	8. Sınıf Evren
Tema Sayısı	8	6	6	6	6	6	6
Hikâye Sayısı	11	7	4	6	6	1	3
Toplam Kahraman Sayısı	15	10	4	6	7	1	4

Derste, öğrencilere verilmek istenen kazanımlar veya öğrencilerin kahramanların özelliklerinden yaptıkları çıkarımlar, hikâye metinlerinden sağlanabilmektedir. Dolayısıyla hikâye ve hikâyede yer alan kahramanın özellikleri, öğrencilere kazandırılması gereken-istenen davranış ve düşünceleri barındırmaktadır. Öyle ki, hikâyelerde yer alan kahramanların özelliklerine göre öğrencilere verilmek istenenler de buradan hareketle farklılık göstermektedir. Hikâyelerde yer alan kahramanların özelliklerinin bilinmesi de buradan hareketle önem arz etmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de yapılan çalışmalar şu şekildedir: Baş, 2003, “6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme”; Mert, 2012, “İlköğretim 6., 7., 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerin Çocuk Yazınının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi”; Pilav ve Oğuz, 2013, “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türleri Üzerine Bir Araştırma; Kolaç, 2009, “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi”; Belet ve Deveci, 2008, “Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi”. Bununla birlikte, belli sınıf düzeylerine ait Türkçe ders kitapları veya belli yayınlar üzerinde yapılan araştırmalardan ziyade, bu çalışmada tüm ortaokul Türkçe ders kitapları üzerinde araştırma ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Buradan da bu çalışmanın, literatürdeki ortaokul Türkçe ders kitaplarının topyekûn araştırılması ihtiyacından doğduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmanın ana problem cümlesi şudur: Türkçe ders kitaplarında (5, 6, 7, 8. Sınıf MEB ve özel yayınlar) yer alan temalar nezdinde hikâyelerdeki kahramanların özellikleri nelerdir? Bu çalışmada, ilk defa, ortaokul Türkçe

kitaplarının tamamı bir çalışmada incelenmiş ve ortaokul Türkçe ders kitapları hikâye-kahraman-kahraman özellikleri temelinde karşılaştırılmıştır. Bunun yanında aşağıdaki sorulara da yanıt aranmıştır:

- Hikâyelere çoğunluklu olarak hangi temalarda yer verilmiştir?
- Türkçe ders kitaplarında yer alan metin türleri nelerdir ve kitaplara göre nasıl dağılmıştır?
- Türkçe ders kitaplarının tamamına bakıldığında ortak hikâye ve/veya yazara rastlanmakta mıdır?
- Yayınlarda ağırlıklı olarak geçen kahraman özelliklerine bakıldığında, yayınlar arasında kahraman özellikleri benzerlik göstermekte midir?

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Gerek Temizkan ve Atasoy'un "Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâye Türündeki Metinlerin Üst Yapı Açısından Değerlendirilmesi" adlı makalelerinde özel yayınları (5. Sınıf Ada, 6. Sınıf Doku, 7. Sınıf Koza, 8. Sınıf Enderun) ele alarak araştırma yapmaları, gerekse Mert'in "İlköğretim6., 7., 8., Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerin Çocuk Yazının Temel İlkeler Bağlamında İncelenmesi" adlı makalesinde her kitaptan ikişer hikâye seçerek çalışmasını oluşturması, gerekse de Kolaç'ın "İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi" adlı makalesinde sadece MEB yayınlарını araştırmasında dahil etmesi, öte yandan Demir'in "İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Metinlerinde Yer Alan Değer Unsurlarının Eşdizimsel Örüntülemeler Açısından Görünümleri" adlı makalesinde 8. Sınıf Türkçe ders kitapları ile çalışmasını sınırlandırması ve bu örnekler gibi bir çok araştırma da gösteriyor ki Türkçe ders kitapları MEB ve özel yayınları ile ortaokul düzeyinde topyekün çalışma yapılmamıştır. Buradan da hareketle, literatürde Türkçe ders kitaplarının bir çalışma bünyesinde topyekün araştırılmamış olması ve bu çalışmanın da ortaokul (5, 6, 7, 8. Sınıf) kitaplarının tamamının ele alınarak incelenmesi, literatürdeki boşluğu doldurma amacı gütmekte ve çalışmanın önemini de ortaya koymaktadır.

Varsayımlar

- Seçilen örneklemin evreni temsil edebilecek nitelikte ve nicelikte olduğu,
- İncelenen kitaplarda yer alan düzenlenmiş- kısaltılmış hikâyelerde kahramanların tamamının yer aldığı varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- Bu araştırma, 2015-2016 yılı ortaokul Türkçe ders kitapları ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, 2015-2016 yılında okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye ve hikâye kahraman özelliklerinin tespiti ve incelenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

İlgili Araştırmalar

Baş'ın (2003) yaptığı "6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme" adlı makalesinde, 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin türleri incelenerek değerlendirmelerde bulunmuştur. Ders kitaplarına hangi türde örneklerin alınacağı ile ilgili ellerinde yeterli ölçüt bulunmadığını ifade eden Baş, incelemiş olduğu 6. Sınıf MEB ve özel yayının her ikisinde de kurgusal yazınsal türlerin yeterli sayıda bulunduğunu söylerken, bilgi veren yazınsal türlerin yeteri kadar kitaplarda yer verilmediği sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan, MEB ve özel yayın evince hazırlanan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türlerinin, 6. sınıf öğrencisinin bilişsel ve sosyal gelişim seviyesine uygun olduğu ve ders kitaplarının tür çeşitliliği açısından bir fark göstermediği belirtilmiştir.

Belet ve Deveci'nin (2008) yapmış oldukları "Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi" adlı makalede, ilköğretim 1-5 sınıflar arası Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde değerlere yer verilme durumunu belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmalarında doküman incelemesine dayalı nitel yöntem, verilerinin çözümlenmesinde ise tümevarım analiz yöntemi kullanmışlardır. Analiz sonucunda, ulusal değerler, sorumluluk, özdenetim, çalışkanlık, hoşgörü, merhamet, nezaket, onurlu olma, tutarlılık, dürüstlük, temaları olmak üzere on adet tema belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre ise, araştırma kapsamındaki Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin çoğunda değerlerin yer aldığı söyleyerek, Türkçe dersinde etkili bir değer eğilimi

gerçekleştirme için metinlerde ele alınan değerlerin önemle üzerinde durulması ve etkinlikler düzenlenmesi gerektiğini öneri olarak ifade etmişlerdir.

Kolaç'ın (2009) yapmış olduğu “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirmesi” adlı makalesinde, “Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara dağıtılan ders kitaplarında yer alan, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Türkçe Öğretim Programlarında (1-5; 6-8) belirlenen temel amaç ve kazandırılmak istenen temel becerilerde anahtar konumunda olan metinler gerçekten beklentilere cevap verecek nitelikte midir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Betimsel nitelik taşıyan bu makalede, 2007 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanarak okullara dağıtılan ilköğretim Türkçe ders kitaplarında (1-5; 6-8) yer alan metinlerin niteliği ve türlere göre dağılımına bakılmıştır. Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla yapılmış ve Türkçe ders kitaplarında yer alan toplam (144+ 93) 237 metin tür özellikleri açısından tek tek incelenmiş, metinlerin türlere göre dağılımına bakılarak elde edilen bulgular frekanslarla tablolar halinde sunulmuş, incelenen metinlerden doğrudan alıntılar yapılmış ve yorumlanmıştır. Sonuç olarak, türler kendi aralarında birbirleriyle kıyaslandığında olaya bağlı türlerden en fazla öykü ve tiyatro, düşünceye dayalı türlerden ise en fazla söyleşiye örnek verilmiştir. Ayrıca, olaya, düşünceye ve duygulara dayalı türler arasında en fazla üzerinde durulan ve örneklendirilen türün “öykü” olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerin seçiminde türünün özelliklerini yansıtmadığına dikkat edilmeli, türünü en iyi şekilde yansıtan metinlere yer verilmelidir önerisi de yapılmıştır.

Yılmaz'ın (2011) yapmış olduğu “Hikâye ve Romanda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme” adlı makalesinde, sembol dilinin, hikâye ve romanlarda hangi görüntülerle karşımıza çıkabileceği örnek metinlerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Ünlü'nün (2011) yapmış olduğu, “Modern Araştırmacının Klasik Hikâye Bakışı Üzerine Değerlendirmeler” adlı makalesinde, elde çok az örneği bulunan klasik Türk hikâyesinin yanlış bilinen özellikleri hakkında birtakım bilgiler verilmesi amaçlanmıştır. Bilinen yargıların ötesinde bu dönem hikâyeleri çoğunlukla yaşanan günlük hayatı ele almaktadır. Dilleri sanıldığı gibi aksine çok

karışık değildir ve günlük konuşma diline çok yakındır. Olağanüstü unsurlar çok az yer kaplamakta, yaşanan hayatın her çeşit olayları ve tipleri bu hikâyelerden çok değişik karakterlerden oluşabilir sonucuna varılmıştır.

Mert'in (2012) yapmış olduğu "İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerin Çocuk Yazınının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi" adlı makalesinde, "İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan öykü türündeki metinler, çocuk yazınının temel ilkeleri bağlamında kurgulanabilmiş midir?" sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırma literatür taraması modelindedir. Veriler yorumlanırken betimsel analiz yapılarak derleme bilgileri ışığında sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada durum belirlemesi yapılacağından evren örneklem seçimine gidilmemiştir. Araştırma sonucunda, öykülerin genel yapısının, çocuk yazınının temel ilkelerini göz önünde bulunduran bir yaklaşımla kurgulandığı belirlenmiştir. Ayrıca, asıl önemli olan çocuğun iyi yapıtlara ulaşmasını sağlamaktır ve Türkçe ders kitaplarındaki metinler bu amacı gerçekleştirebilmelidir, şeklinde yorumda bulunmuşlardır.

Pilav ve Oğuz'un (2013) yapmış oldukları, "Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türleri Üzerine Bir Araştırma" adlı makalelerinde, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelenmiştir. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada, 7 sınıftan 25, 8. sınıftan 25 toplam 50 metin incelenmiştir. 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında en çok yer alan türler sırasıyla, hikâye (% 18), deneme (% 16), şiir (% 12), söyleşi (% 10), makale (% 8), konferans, gezi yazısı, anı, söylev, biyografi, tiyatro (% 4), efsane, fıkra, destan, haber, masal, roman (% 2) yer almıştır. 7. sınıf kitabında Türkçe Programı'na tam olarak uyulurken 8. sınıf kitabında bazı noktalar program ile çelişmektedir. 7 ve 8. sınıf Türkçe kitaplarında şiir ve roman türlerinin oranı diğer türlere oranla daha az olduğu görülmüştür.

Tekşan'ın (2013) yapmış olduğu "Ömer Seyfettin'in Üç Hikâyesinde Problem Çözme Yöntemi ve Bu Hikâyelerin Türkçe Öğretiminde Kullanılması" adlı makalesinde, Ömer Seyfettin'in üç tarihi hikâyesinin problem çözme yönteminin özellikleri açısından incelenmesi ve hikâyelerin Türkçe öğretiminde nasıl kullanılabileceğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ömer Seyfettin'in Vire,

Kütük ve Topuz hikâyeleri değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde problem çözme yönteminin başarıyla uygulandığı tespit edilmiştir. Buna ek olarak, hikâyelerde özellikle problem durumu çok iyi tanımlandığı, problemlere çok yaratıcı çözümler üretildiği ve çözüm aşamasının başarıyla uygulandığı belirtilmiştir. Hikâyelerdeki problemin tanımlanması, probleme çözüm almaları benzer problemlere benzer çözümler şekli Türkçe ve edebiyat derslerinde öğrencilere buldurularak örnek almaları benzer problemlere benzer çözümler üretmeleri sağlanabilir. Bu sebeple bu hikâyeler Türkçe dersinde kullanılmalı ve bunlardan hareketle öğrencilere problem çözme becerisi kazandırılmalıdır.

Akyol'un (2015) yapmış olduğu çalışmasında, "Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Okuma Metinlerinde Yer Alan Değerler" adlı makalesinde, ortaokul 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer alan metinlerin içerdiği değerler belirlenmek amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma evrenini ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İlköğretim okullarında ücretsiz dağıtılan bir adet 6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı oluşturmakta ve örneklemini ise 6. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabından her üniteden rastgele seçilen 3 metin olmak üzere 21 metin oluşturmaktadır. Örneklemini oluşturan metinler incelenerek, yapılan analizler sonucunda, metinlerde yer alan değerler tespit edilmiştir. İncelenen metinlerde en fazla bulunan değerler bilimsellik, bağımsızlık, adil olma, sorumluluk değerleri, en az bulunan değerler ise vatanseverlik, kültürel mirasın korunması, aile birliane önem verme, dürüstlük, sevgi değerleridir. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler ders kitabına seçilecek metinlerin çocuklara değer kazandıracak nitelikte olmasına ve programda yer alan değerlerin de temsil etmesinin önemi vurgulanmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Bu başlık adı altında 2006 ve 2015 Türkçe Öğretim Programları, ders kitabının önemi, ders kitaplarının incelenmesi, edebi türler başlığında nazım ve nesir, hikâye, çocuk edebiyatında hikâye, Türkçe ders kitaplarında hikâye, hikâyede kahraman ve karakter ve tip başlıkları işlenmiştir.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar)

Öğrenmenin etkili biçimde gerçekleşmesi için, eğitim ve öğretimin önceden planlanmış bir program içinde yapılması gerekir (Durukan, 2008). Bunun için de öğretim programları planlanmaktadır.

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları içerisinde “Atatürk inkılâp ve ilkelerine Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren ve beden, zihin, ahlak, ruh, duygu bakımından sağlıklı ve dengeli ve son olarak da toplumu mutlu kılacak bir mesleğe sahip olma hedefleri amaçlanmıştır.” (MEB, 2006; 1).

2005 yılında yeniden gözden geçirilerek oluşturulan Türkçe dersi öğretim programları, öğrencilere düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Programlara göre yapılan eğitim öğretim sonunda düşünen, eleştiren, üreten, bilgiye ulaşma yollarını bilen özelliklere sahip öğrencilerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir (Şen, 2009).

2006 Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan Temel Beceriler ise şu şekildedir;

- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme
- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik (MEB, 2006).

Bu programda, bir eğitim-öğretim yılı içerisinde ele alınacak tema sayısı, 2'si zorunlu, 4'ü seçmeli olmak üzere toplam 6 olarak belirlenmiş, “Atatürkçülük” teması tüm sınıflarda zorunlu iken, 6. sınıfta “Sevgi”, 7. sınıfta

“Milli Kùltür” ve 8. sınıfta ise “Toplum Hayatı” temaları ise sınıf düzeylerine göre zorunlu kılınmıştır. Bir ders kitabının iki zorunlu teması dışındaki temalar seçmeli olarak işlenebilecektir.

2006 Programı’ndaki seçmeli temalar şunlardır: Sevgi, Okuma Kùltürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Alışkanlıklar, Zaman ve Mekân, Duygular.

2006 Programına kadar ders kitaplarında yer alması istenen metin türleri belirtilmezken, bu programlarda sınıf düzeylerine ait metin türlerinden bahsedilmektedir. “2005 ve 2006 Programlarında ilk defa ders kitaplarına alınacak metinlerin türleri belirtilmiştir. Fakat bu iki programın arasında da “metin türü” kavramının farklılaştığı görülmektedir. 2005 Programı’nda (1-5. Sınıflar) metin türü “anlatım biçimi” olarak değerlendirilmiş ve ders kitabına alınacak metinlerin öyküleyici metin, bilgilendirici metin veya şiir olması gerektiği belirtilmiştir. 2006 Programı’nda (6-8. Sınıflar) ise metin türü “edebi tür” olarak değerlendirilmiştir ve her sınıfta hangi edebi türlere (şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, masal, fabl, sohbet, makale, roman vb.) zorunlu olarak yer verileceği belirtilmiştir.” (Coşkun, Taş, 2008). 2006 Programında sınıflara göre mutlaka yer verilmesi gereken metin türleri şöyledir;

6. Sınıf: Şiir, hikâye, anı, deneme, tiyatro, masal, fabl, mektup.

7. Sınıf: Şiir, hikâye, anı, deneme, sohbet (söyleşi), tiyatro, gezi yazısı, biyografi.

8. Sınıf: Şiir, hikâye, anı, deneme, sohbet (söyleşi), makale, roman, eleştiri, destan (MEB, 2006).

Coşkun ve Taş’ın (2008) da belirttiği üzere, 2006 programında ders kitaplarına alınacak metinlerde sadeleştirme, kısaltma ve düzenleme yapılabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte 2006 Programında bu tür müdahalelerin sınırlarının belirlendiği görülmektedir.

Metinlerden daha küçük bir yapıya kelimeye geçildiğinde, Türkçe Öğretim Programı’nda öğrencilerin kelime hazinelerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öte yandan kelime hazinesinin geliştirilmesi safhasında, hangi

kelimelerin öğretilceği ve hangi metotların kullanılacağından ise bahsedilmemiştir. Kısacası “kelime hazinesini geliştirici, zenginleştirici faaliyetlere yer verilmelidir.” (Aytaş, 2005) anlayışı benimsenmiş ancak bunun nasıl yapılacağına dair bilgi verilmemiştir.

Metinler ve kelimelerden öte, 2006 Türkçe dersi öğretim programında bu programın yapılandırmacılık yaklaşımı açıkça belirtilmiştir. “Yeni programda (2005) temel alınan yaklaşım açık olarak belirtilmişken, önceki programlarda böyle bir özellik yoktur. Bu, yeni programı önceki programa göre daha kararlı, kendinden emin gösteren özelliklerden biridir. Bunun, uygulayıcılar olan öğretmenlerin yeni programı anlamlandırmalarına yardımcı olabilecek bir özellik olduğu da söylenebilir.” (Yangın, 2005). “Yapılandırmacı öğrenmede amaç, öğrenenlerin önceden belli bir hiyerarşiye göre belirlenmiş hedeflere ulaşmalarına yardımcı olmak değil; öğrenenlerin bilgiyi zihinsel olarak anlamlandırmaları için öğrenme fırsatları sağlamaktır” (akt, Çelik, 2006; 5).

Son olarak, bu programda yaklaşımın açıkça belirtilmesi ve programların eğitim-öğretimin her şeyi olduğunu düşünmek doğru olmayacaktır. “Ana dili eğitimi ve öğretimi, bir dersin ya da bir eğitim-öğretim etkinliğinin ötesinde bir konudur. Bu durum; ana dilini, özel vazgeçilemez, ulusal güvenliğe denk stratejik bir değer haline getirmektedir. Başka bir ifade ile ana dili eğitimi ve öğretiminin, sadece bir öğretim programına indirgenemeyecek kadar yaşamsal bir fenomen olduğunu kabul etmek durumundayız.” (Demir, Yapıcı, 2007).

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5, 6, 7, 8. Sınıflar)

Eğitim sistemleri, birçok değişim ve gelişmelerin (teknolojik, siyasal, ekonomik vb.) sonucunda zamanla yenilenip düzenlenmektedir. Cumhuriyetten günümüze dek birçok eğitim programı uygulanmış ve bu programların aksayan yanlarını düzeltmek adına yenilemeler yapılmıştır. Bu yenilemeler ve değişimler Türkçe öğretim programını da kapsamaktadır.

Eğitimde 4+4+4 sistemine geçildikten sonra zamanla güncellenme ihtiyacından dolayı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 05/ 08/ 2015 tarih ve 71 sayılı kararı ile birlikte Türkçe Dersi 2015 Türkçe Öğretim Programı kabul edilmiştir (1-8. Sınıflar). Kabul edilen kararın,

2016-2017 eğitim-öğretim yılı ile birlikte 1. ve 5.sınıflarda kademeli olarak uygulamaya başlanmasında karar kılınmıştır.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre Türkçe öğretiminde öğrenme; öğrencinin bilgiyi zihninde yapılandırarak yeni bilgiler üretmesi temeline dayanır (akt. Şahin, Bayramoğlu, 2016; 2102). Başka bir ifade ile “Türkçe öğretiminde dil ve zihinsel becerileri geliştirmeye, düşünen, anlayan, araştıran, sorgulayan, sorun çözen bireyler yetiştirmeye ağırlık verilmelidir.” (Güneş, 2014; 8). Bu da Türkçe dersinde öğrenciler için sadece bilginin değil, becerilerin de kullanması gerektiğini göstermektedir. Öyle ki “Ana dil öğretiminin öğrencilere dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi çok yönlü ve girişik nitelikli becerileri geliştirmeyi amaçlaması; ana dil derslerinin de bir bilgi dersi olmaktan çok, bir beceri ve alışkanlık kazandırma dersi olması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.” (Sever, 2011).

2015 Türkçe ders programında her ne kadar “yapılandırmacı yaklaşım” kelimesi kullanılmasa da, yeni programın içeriği benzerlik göstermektedir. 2015 Türkçe öğretim programı yapılandırmacı yaklaşıma göre daha genel, kapsayıcı tanımlarla temellendirilmiştir.

“Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri sözlü iletişim, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır.” (MEB, 2015; 3).

2015 öncesi ders programlarında görülen yaklaşımların yerine başka bir kavramın kullanılmamasıyla birlikte, dört temel beceri yerini “sözlü iletişim, okuma ve yazma becerileri” söylemine bırakmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programının vizyonu şu şekilde maddeleştirilmiştir;

1. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanan,
2. Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimcilik ve sorun çözme kapasitesi gelişmiş,

3. Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan ve yorumlayan,
4. Haklarını ve sorumluluklarını bilen, öz güveni yüksek, çevresiyle uyumlu, görüş ve tezlerini gerekçe ve kanıtlarla destekleyerek yazılı ve sözlü olarak ifade edebilen,
5. Okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, sentezleyebilen, okuma ve öğrenmeden zevk alan,
6. Bilgi teknolojilerini güvenli bir şekilde kullanarak bilgi edinme, oluşturma ve paylaşma becerileri gelişmiş (MEB, 2015;3).

Programda temel yaklaşım içerisinde amaçtan şöyle bahsedilmiştir; “Türkçe Dersi Öğretim Programı ile basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” (MEB, 2015; 4). Bu programda da eleştirel ve yaratıcı düşünmeye yer verilirken, eğitimde teknolojiden yararlanmadan sık sık bahsedilmiştir. Bununla birlikte Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda:

1. *Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik ve karar verme gibi temel becerilere yer verilmiştir.*
2. *Düşünme, anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel beceriler ön plana çıkarılmıştır.*
3. *Okuma ve yazma kazanımları metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma yoluyla anlam oluşturmaya sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır.*
4. *Öğrencilerin yaş, düzey, dil ve zihin gelişimleri göz önünde bulundurularak dil bilgisi, yazım kuralları, okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerileri ile ilgili kazanımlar artan bir yoğunluk ve derinlik içinde yapılandırılmıştır.*
5. *Tematik yaklaşım esas alınmış ve sınıf seviyeleri itibarıyla temalar belirlenmiştir.*
6. *İlk okuma-yazma öğretiminde “ses temelli cümle yöntemi” benimsenmiştir.*
7. *Yazı öğretimine birinci sınıftan itibaren bitişik eğik yazıyla başlanması ve bütün yazı çalışmalarının bitişik eğik yazı harfleriyle yapılması ve bütün sınıf seviyelerinde sürdürülmesi benimsenmiştir (MEB, 2015; 4).*

Öğrenciye kazandırılmak istenen kazanımlar, davranışlar, millî, ahlaki, tarihî, sosyal, estetik ve sanatsal değerler metinler üzerinden verilmektedir. Bununla birlikte, sözlü iletişim ile kişisel, sosyal gelişimlerin sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaçlardan hareketle ders kitabının önemi ortaya çıkmaktadır.

Ders Kitabının Önemi

Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan konulara ait bilgileri plânlı ve düzenli bir biçimde inceleyip açıklayan, bilgi kaynağı olarak öğrenciyi dersin hedefleri doğrultusunda yönlendiren ve eğiten temel bir ortamdır (Ünsal, Güneş, 2003). Bir diğer tanımla ifade etmek gerekirse “Ders kitapları, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru biçimde, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlardır” (Küçükahmet, 2004;18).

Ders kitaplarının tanımlarının sonrasında, önemini vurgulamak için, “Öğrencinin, ana dili olarak Türkçe ve bununla ilgili kuralları öğrenmesi ile ilgili dil becerilerinin gelişmesinde, ders kitapları en temel araçtır. Kitaplar yazılı ve basılı öğrenme ortamlarıdır.” (Topçuoğlu, 2006; 177) cümleleri yerinde olacaktır.

Yukarıda bahsedilenlerin neticesinde ders kitaplarının neden önemli olduğunu, sağladığı yararlar üzerinden anlatmak mümkündür. Ders kitaplarının, öğretmen ve öğrenciler için birçok fayda sağladığı bir gerçektir.

“Ders kitabının öğretmenler için sağladığı faydalar arasında şunlar sayılabilir:

- 1. Öğretmen kitap sayesinde çeşitli okullarda ve çok olan ders yükünde gücünü iyi kullanır.*
- 2. Ders kitabı içerdiği birçok ödev konuları ile öğretmenleri birçok araştırmadan kurtarır.*
- 3. Öğretmenlerin çalışmalarını planlamada ders kitabı önemli bir işlev görür.*

Ders kitabının öğrenci için sağladığı faydalar arasında şunlar sayılabilir:

- 1. Ders kitapları, öğretmenin sözlü dersini tamamlar.*
- 2. Ders kitabı, sözlü öğretimin boşluklarını, eksiklerini giderir ve bunun sonucu olarak konular ve bilgiler arasındaki bağlantısızlıkları ortadan kaldırır.*
- 3. Öğrenilen bilgileri tekrar gözden geçirmeyi mümkün kılar.*
- 4. Ders kitaplarından alırken öğrenci, daha aktif düşünen ve sorumluluk hisseden bir yapı içindedir.*
- 5. Öğrenciyi farklı soru tipleri, sorularla ilgili farklı çözüm yolları ve konu anlatımında ileriye sürülen farklı yaşamlarla yüz yüze getirir.*

6. Öğretimi sıkıcılıktan kurtarır, ilginin devamını sağlar.
7. Ders kitabı öğrencinin derse önceden hazırlanmasını sağlar”(Küçükahmet, 2004; 29).

Ders kitaplarının öğretimde, öğretmenden çok öğrenci tarafından kullanıldığı düşünüldüğünde, öğretmenlerden ziyade öğrenciler için faydalarının yukarıdaki gibi daha fazla olması kaçınılmazdır. Ders kitaplarının öğrencilere yararlarından Hayta, Şahin vd. (2003) şöyle bahsetmektedir;

“Ders kitabının öğrencilere bireysel, eğitimsel ve ekonomik olmak üzere katkısı vardır. Bu katkılara ek olarak şunlar ifade edilebilir:

- Öğrencilere yaşam boyu sürdürebilecekleri becerileri kazandırır.
- Öğrencilere farklı alanlarda bilgi verir.
- Ders kitapları öğrencilere sundukları bilgi yönüyle öğrencilere model olurlar.
- Ders kitapları öğrencilerin düşünce sistemlerini geliştirir.
- Öğrencilerin bireysel öğrenmesine imkân sağlar.
- Öğrencileri rutin konularda yazma sorumluluğundan kurtarır.
- Öğrencilere güvenilir bilgi sunar.
- Unutmayı engeller.
- Öğrenciyi araştırma-incelemeye yönlendirir” (Hayta, Şahin vd., 2003; 5-6).

“Ders kitapları sadece bilgi aktarmakla yetinmeyerek, bir toplumun siyasal ve toplumsal normlarını da belleklere kazımaya çalışır. Küresel bir tarih anlayışını, toplumun kurallarını ve ayrıca başka insanlarla birlikte yaşamının normlarını iletirler(akt. Pingel,2003).Ders kitaplarının tüm bu olumlu yanlarının yanında olumsuz yanları da bulunmaktadır. “Ders kitapları eğitim-öğretim süreçlerindeki önemli rolüyle birçok araştırmaya da konu olmuş, farklı boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Ülkemizde kitapların niteliklerine ilişkin yapılan çalışmalar kitaplar açısından çok da olumlu bir tabloyla karşılaşmadığımızı, ders kitaplarının bir sorun olarak karşımızda olduğunu göstermektedir” (Ülper, 2014; 4). “Ders kitabı kullanmanın bazı açılardan olumsuz yanları da mevcuttur. Bunlar aşağıda sunulmuştur:

- Öğrencilerin tek tip kitap kullanması, öğrenmenin tek yönlü olmasına neden olur.
- Farklı kitap kullanılması, öğrencilerin ortak etkinlik yapmasını engeller.

- Ders kitabının tek kaynak olarak kullanılması, yetersiz bilgilenmeye neden olur.
- Ders kitabının varlığı, öğretmenin sınıf içi performansını olumsuz yönde etkileyebilir.
- Öğrenciyi ezberciliğe itebilir.
- Basit hazırlanmış konular, öğrencilerin öğrenme istek ve hevesini olumsuz etkileyebilir.

Ders kitaplarının öğrenci istek ve ihtiyaçlarına uygun olmaması halinde, öğrencinin, ders kitabından yararlanmasını engellemiş olur (Hayta, Şahin vd., 2003; 6).

Ders kitaplarında söylenebilecek bir başka olumsuz durum ise, Özden'in (2005) de bahsettiği üzere, ders kitaplarının farklı düşünmeye izin vermeyen, kesin yargılar içeren ve son noktayı koyan ifade tarzı, olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gerek artıları gerekse eksileri olmasına karşın, ders kitapları okulların vazgeçilmez ve gerekliliği yadsınamaz basılı kaynaklarından. Bu da ders kitabını önemli kılmaktadır. "Ders kitabı, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde her zaman önemli bir eğitim aracı olmuştur. Örneğin, Japonlardan bazıları, ders kitaplarını bir toprak parçası kadar değerli bulmuşlardır. Önceleri Japon öğretmenler, okulda derste iken deprem olduğunda, kurtarılması gereken öncelikler arasında kitapları da belirtmişlerdir." (Semerci, 2004). Okullarda ders kitapları bu kadar değerli iken araştırılmaları ve incelenmeleri de olağandır.

Ders Kitaplarının İncelenmesi

"Okullarda çocukların söz varlığını zenginleştirme amacıyla kitap, dergi gibi basılı materyaller ile görsel/işitsel nitelikteki ders materyalleri; okuma, dinleme, bulmaca, sözcük defteri tutma, konuşma gibi çeşitli öğretim yöntem ve teknikler kullanılmaktadır." (Topçuoğlu Ünal, Bursalı, 2015; 60-74). Sınıflarda öğrenciler için öğretmenler tarafından ağırlıklı olarak yazılı materyaller kullanılmaktadır. "Yazılı materyallerin en önemlileri kitaplardır.

Kitapları Milli Eğitim Bakanlığı şöyle sınıflandırmıştır;

- Ders kitabı

- Öğrenci çalışma kitabı
- Öğretmen kılavuz'udur.

Literatürde rastlanan daha yaygın bir sınıflandırma ise şöyledir;

- Ders kitabı
- Kaynak kitap
- El kitapçığı
- Kılavuz kitap” (Küçükahmet, 2004; 11).

Yukarıdaki sınıflandırmalardan öte, ders kitaplarının şekil ve muhtevası eğitim ve öğrenci olarak bireyin yaşantısı için hayati önem arz etmektedir. “Ders kitapları inanılmaz miktarda olgu, veri ve başka bilgilerin yanı sıra kurmaca metinler, masallar ve hikâyeler de içerir elbette. Bunların dışında ve ötesinde yetişkinlerin doğruluğuna inandığı ve genç kuşağa aşılacak istediği çok sayıda kurala, norma ve davranış kalıbına açık göndermelere de rastlarız (Pingel, 2003; 2). Bunlar, ders kitaplarında ağırlıklı olarak metinler üzerinden sağlanmaktadır. Metinlerin ise, sadece bilgi bakımından donanımlı olması tek başına yeterli değildir. “Ders kitaplarındaki metinlerin bilgi vermek gayesini güttüğünü bildiren Kaplan, bu yüzden metinler seçilirken estetik kıymetin göz ardı edildiğini düşünür. Hâlbuki edebiyat bir güzel sanat dalıdır. Ondan, önce bilgi vermesini istemek, edebiyatın sunacağı duygu eğitimini, kitap sevgisini, estetik zevki ötelemektir.” (Turna, 2015; 56-66). Tüm bunlar için ders kitaplarının belli başlı ilkelere göre düzenlenip içeriklerinin zengin olması gerekmektedir. “Ders kitaplarıyla ilgili temel ilkeler şunlardır:

- Ders kitaplarındaki bilgiler aşamalı ve düzenli olmalıdır.
- Ders kitapları öğrenme ilkelerine göre düzenlenmelidir.
- Ders kitapları öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve sürükleyici olmalıdır.
- Ders kitaplarındaki bilgiler, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmalıdır.
- Ders kitabının içeriği öğrencinin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir.
- Ders kitabının görünüşü, öğrencide öğrenme istek ve heyecanı yaratacak nitelikte olmalıdır” (Hayta, Şahin vd., 2003; 3).

Ders kitaplarının temel ilkelerini yukarıdaki maddelerle belirtmek mümkünken, ders kitaplarının MEB'e göre hangi niteliklere sahip olması gerektiği aşağıda şöyle yer almaktadır:

“Ders kitaplarının nitelikleri;

a) Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.

b) Bilimsel hata içermez.

c) Temel insan hak ve özgürlüklerini destekleyen ve her türlü ayrımcılığı reddeden bir yaklaşım sunar.

ç) Reklam niteliğinde ögeler içermez.

d) Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.

e) Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır.” (MEB, 2015).

Ders kitaplarını iki ana başlıkta incelemek mümkündür. Bunlar biçimsel ve içeriktir. Ders kitaplarının hazırlanması için de bunlar göz önünde bulundurulmaktadır. Öyle ki, “Kuşkusuz, ders kitaplarının hazırlanmasında her bir boyutun ayrı önemi vardır. Örneğin, kitaptaki konular ya da üniteler uygun bir biçimde sıralanmış mıdır? Bunlar ders programlarının hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik verilmiş midir? Ders kitaplarında bu konuları anlatmak için kullanılan resimler, grafikler vs. konulara ve öğrencilere uygun mudur?” (Küçükahmet, 2004).

Ülper (2014), Türkçe ders kitaplarında fiziksel ve biçimsel görünümünden iki başlık altında bahsetmektedir. Bunlar; genel görünüm ve tasarım şeklindedir. Genel görünüm başlığı altında boyut, kapak, kağıt, forma ve forma sayısı, cilt ve ciltleme, tipografi başlıkları yer almaktadır.

Genel Görünüm

Boyut

Kitabın boyutu; uzunluğu, genişliği, derinliği, yüksekliği ve çapı ile ilgilidir. Bu ölçüler yazı puntosuna, kitapta yer alacak resimlere, çocukların yaş ve

seviyelerine göre belirlenir. Kitabın boyutu ise, öğrencilerin kitabı ellerinde tutabilmesine, taşınmasına ve kullanılmasına bakılarak uygun bir seçim yapılmalıdır. Ayrıca ders kitaplarının boyutları ve bundan sonraki başlıklar MEB'in Ders Kitapları Yönetmeliği'ne uygun olmalıdır. Genel çerçevede kitapların üç farklı boyutu vardır:

Küçük: 13x17 cm.

Orta: 16x24 cm.

Büyük: 19x27 cm. şeklindedir.

Ayrıca yönetmelik gereği ders ve çalışma kitaplarında büyük boyut (19x27) tercih edilmektedir (Ülper, 2014).

Kapak

Kitabın sayfalarını bir arada tutan, sayfaları dış etkenlere karşı koruyan kapak için kullanılan kartonun kalitesi önem arz eder. Kitabın kapağının baskıda canlılığı olan, kırılma özelliği minimum olan ve görselleri net bir şekilde sunabilen nitelikte olması gerekmektedir (Ülper, 2014).

Kitabın görsel düzeni kitabın bütünlüğünü bozmayacak şekilde, iç kapak ve diğer sayfalardan tamamen farklı olarak düşünülmemelidir. Bir diğer önemli unsur ise, kitap kapağının sol taraftan yaklaşık 1 cm'lik katlama mesafesi bırakılması kullanılabilirlik için gereklidir (Ülper, 2014).

Kâğıt

Ders kitaplarında genellikle birinci hamur kâğıt tercih edilir. Kâğıt birçok yönüyle incelenmelidir. Ülper'in (2014) Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri kitabında, ders kitabını oluşturan sayfaları meydana getiren kâğıt için önemli başlıklar ve açıklamaları aşağıda yer almaktadır. Bunlar şu şekildedir;

Gramaj: Kâğıdın 1m²'sinin gram cinsinden ağırlığıdır.

Doku: Kâğıdın yapımı aşamasında su kullanımıyla ilgilidir. Yırtma, yırtılma ve silme işlemlerinde önem kazanmaktadır. Sayfanın dikey yırtılması ile

yatay bir şekilde yırtılmaya çalışılmasında, aradaki farklı yırtılmanın sebebi sayfanın dokusundan kaynaklanmaktadır.

Yoğunluk: Kâğıdın mürekkep tutma özelliği ile ilgilidir.

Yüzey: Kâğıdın matlık ve parlaklığı ile ilgilidir.

Renk: Kâğıdın rengi ışığı yansıtması, sayfada kullanılacak renkleri ve mürekkebi emmesi, sağlıklı okumadan, yazıp silme işlemleri için önemli bir detaydır (Ülper, 2014).

Forma ve Forma sayısı

Sekiz yapraklık kitap parçası forma olarak adlandırılır. Sekiz yapraklık forma arkalı önlü düşünüldüğünde on altı sayfadır. Kitabın kaç sayfadan oluşacağı, içeriklerin, görsellerin kısacası kitap içindeki her şey forma sayfaları hesaplanarak tasarlanır. “Birden fazla formalı kitaplarda formalar kapağa, kapaktan elyaf koparmadan, ayrılmayacak derecede sağlam bir şekilde yapıştırılmalıdır.” (Toklucu, 2005; 59).

Cilt ve ciltleme

“Baskı makinesinden çıkan kâğıtlar, formalar halinde kesilir, formalar kırılır, koruyucu kâğıtlar yerleştirilir, düzgünlüğü denetlenir. İplik dikiş makinesinde formalar dikilir, preslenir, kalınlık ayarı yapıldıktan sonra sırtları tutkallanır, kurutulur ve üç kenarlı bıçaktan geçirilip tıraşlanır. Kitabın sırtı kamburlaştırılır, sayfa şeridi katlanır, preslenir. Kapak kartonu sırttan takılır, karton ve ona bağlı koruyucu kâğıtlar tutkallanır, tekrar preslenir ve gömlek geçirilir.” (Ülper, 2014; 43).

Tipografi

“Tipografi, Yunanca’da “typos” (form) ve “graphia” (yazmak) sözcüklerinden türemiş olan typographia sözcüğünün Türkçe halidir. Yazı tipi, punto büyüklüğü, satır uzunluğu, satır arası boşluk ve benzer etkenlerin kombinasyonları ile yapılır. Harf ve yazınsal-görsel iletişime ilişkin diğer elemanların hem görsel, fonksiyonel ve sanatsal düzenlemesi hem de bu elemanlarla oluşturulan bir tasarım dili, anlayışıdır.” (URL2).

Tasarım

Bu başlık altında MEB'e göre Türkçe kitaplarındaki düzenin nasıl olacağı anlatılmıştır. Ders kitaplarının kapaklarında, arka kapaklarında nelerin yer alacağı da belirtilmiştir. Bunlar, kapakta kitabın adı, kaçınıcı sınıf olduğunun belirtilmesi, yazarın ve/veya yazarların isimleri, yayınevini ismi şeklindedir. Kapağın arkasında ise, yine kitabın adı, kaçınıcı sınıf olduğu, basım yılı, eğer var ise yayın evinin simgesi yer almaktadır. Öte yandan arka kapakta ise, Milli Eğitim Bakanlığının "Bu ders kitabı Milli Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir. Para ile satılamaz." cümleleri yer almaktadır. Buna ek olarak, çevresel yönergeler (ağaçlar ve çevreyi koruma vs.) ve ISBN numarası ve barkotu ile bandrol uygulaması ile ilgili bilgilendirme yer almaktadır.

Ders Kitaplarında Muhteva

Ceyhan, Yiğit (2005), Kılıç, Seven (2002) ve Küçükahmet'in (2004) Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme yayınlarından yararlanılarak aşağıdaki başlıklar açıklanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik: İncelenen kitap, içeriği kazanımlarla bağlantılı olduğu için "geçerlik"; ünitelerle de tutarlı olduğu için "güvenirlik" özelliği taşır.

Bilimsellik: Ders kitabında yer alan metinlerde bilimsel konuların işlenmesi ile sağlanmaktadır.

Faydalılık: Toplumsal ilişkiler açısından ders kitaplarının faydalı olması önem arz etmektedir. Öğrencilerin hayata hazırlanmalarını sağlamaktadır.

Öğrenebilirlik: İncelenen kitabın, öğrenci tarafından anlaşılabilirliğini ve öğrenci düzeyine uygunluğunu ifade etmektedir.

Sosyal Gerçeklerle Tutarlılık: Ders kitabında yer alan metinlerin topluma ait konulara değinmesi, öğrencileri buldukları toplum hayatına hazırlaması adına önemlidir. Öğrencilerin, bulunduğu topluma uyumunu kısmen de olsa sağlamaktadır.

İçeriğin Lojik (Mantıksal) Yapısı: Ders kitabının öğretim programı ile mantıksal açıdan uyumudur.

İçeriğin Psikolojik Yapısı: Ders kitaplarında açıklık ilkesine göre açık ve anlaşılır bir üslup kullanılmaktadır. Öte yandan ekonomiklik ilkesine göre değerlendirildiğinde konuların ön bilgi verilmeden doğrudan metin üzerinden verilmesi öğrenmeyi güçleştirebilmektedir. Bilimsellik ilkesi düşünüldüğünde ise, kitabın doğru bilgiler içerdiği, kısmen ilgi çekici oluşu ile öğrenmeyi teşvik etmesi, ancak öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyini yeterince dikkate almamasına neden olabilmektedir (Kılıç, Seven; 2002; Ceyhan, Yiğit; 2005).

Kurulca, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulması uygun bulunan ders kitaplarının, gerek görünüm ve şekilsel, gerekse içerik-muhteva olarak niteliklidirler. Bu hem dersler hem de sınıf düzeylerine göre ders kitaplarının incelenmesinin önünde bir engel teşkil etmemekle birlikte, ders kitaplarının incelenmesi eğitim-öğretim için en önemli yazılı materyalimizin daha iyi olması adına gereklilik de arz etmektedir.

Ders kitaplarında şekilsel ve içeriksel yapılar incelendikten sonra, muhtevada bakılması gereken önemli bir hususu ise temalarda yer alan edebî türler oluşturmaktadır.

Edebî Türler

Edebî eserler, ortaya konulduktan sonra okuyucu tarafından kabul gören, bir milletin edebiyatını oluşturan yapılardır. Edebî eserler, içerisinde bulunduğu dil ile birlikte okuyucu kitlesine olumlu katkı sağlamaktadırlar. Bununla birlikte eserler, meydana geldikleri dönemde ve içerisinde buldukları milletin edebiyat tarihinde yer edinmektedirler. Belli bir kalıba-tekniğe sahip edebî eserler, istenilen mesajın daha kaliteli bir şekilde iletilebilmesini sağlarlar. Bu da okuyucu, dinleyici vs. için hem estetik değer olarak önemlidir hem de anlamayı kolaylaştırmaktadır.

Edebî türler, eserlerin biçim ve muhtevalarına göre şekillenmiş, belli kurallara göre yazılmış-söylenmiş ve sınıflandırılmış eserlerdir. Bunları aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür:

1. Asıl Türler:

a. Nazım

b. Nesir (Destan, Masal, Halk Hikâyeleri, Fabl, Hikâye, Roman)

2. Temsil Türü (Tiyatro eserleri)
3. Düşünce Türleri (Makale, Sohbet, Fıkra, Deneme)
4. Yardımcı Türler: Bunlar asıl türler içerisinde değerlendirilebilmekle birlikte, tek başlarına bir tür özelliğine sahiptirler (Biyografi, Anı, Gezi Yazıları, Mektup, Söylev, Özdeyiş vb.) (Aytaş, 2006).

Yukarıda dört ana grupta sınıflandırılan edebî türleri iki başlıkta toplayarak da mümkündür. Bu da nazım ve nesir şeklindedir.

Nazım

Nazım, ölçülü ve kafiyeli mısralardan meydana gelen sözlere verilen genel isimdir (Karataş, 2014; 430). Önceleri nazım, şiir yerine kullanılmakla beraber, nazım sahibi kişiye ise nâzım denilmekte idi.

Nazım ve şiirin denk bir şekilde düşünülmesi karşısında şöyle bir fikir vardır ki, bu da aslında aynı şeyi anlatmak için kullanılan terimlerin farkını ortaya koymaktadır. Bu karşıt fikir, muhteva ve diğer özelliklere bakıldığında nitelikli ve güzel olan manzum eserlerin şiir olabileceğidir. Şiir ve nazım arasındaki bu ince ayrıma rağmen, nazım kelimesi edebiyat kitaplarında çoğunlukla nesrin karşıtı olarak, şiiri de kapsayacak bir anlam çerçevesinde kullanılır (Aytaş, Özkan vd., 2013;193).

Nâzımlar, farklı dönemlerde çeşitli nazım türleri kullanmışlardır. Âşık edebiyatında; güzelleme, koçaklama, ağıt, taşlama isimlerinde, Tekke edebiyatında; ilâhi, nefes, nutuk, şathiye, devriye isimlerinde dörtlük-hece esasına dayalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan Divan edebiyatı nazım türleri ise; tevhid, münacat, naat, hicviye, methiye, fahriye, mersiye olmak üzere beyit-aruz temelli olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Nesir

Çaldak (2006) nesir hakkında, manzum olmayıp ahenk ve belli bir ölçü ile sınırlanmayan, dilbilgisi kurallarına uygun anlatım biçim, demektedir. Öte yandan Çaldak (2006), duygu ve düşünceleri, gramer kuralları çerçevesinde sözlü ve yazılı olarak anlatma yöntemi olan nesir, genelde vezin ve kafiyeli olan nazımın karşıtı, şeklinde ifade etmektedir.

Nazım ve nesir arasındaki karışıklıktan ziyade, aralarındaki ilişkiyi Cemil Meriç şu sözleriyle anlatmıştır: “Nazım en olgun meyvelerini verdikten sonra nesir doğmuş.”, “Nazım, imkânlarını araştıran düşünce: hatalarını bağışlatmak için musikinin yardımına muhtaç; musikinin, yani veznin, kafiyenin. Nazım, ifadenin çocukluğu: sevimli ve serkeş. Nesir, bütün nazımları kucaklayan bir orkestra: girift ve kâmil. Kur’an mensurdur: Yedi Aşk şairlerini secdeye kapandıran bir nesir.” (Meriç, 1996; 84).

Nesir yazana “nâsir”, güzel nesir yazana da “münşi” denmiştir. Nesir tarzında kaleme alınan eserler ise “mensur” kelimesiyle adlandırılır.” (Aytaş,Özkan, 2013; 270).

İçerisinde bulunan türlere bakıldığında, nesir türleri; tiyatro, roman, hikâye, biyografi, hatıra, seyahat yazısı, mektup, makale, fıkra, deneme vb. gibi gruplara ayrıldığı görülmektedir.

Yukarıda bahsedilen türlerden biri olan hikâye, anlatmaya dayalı bir ebedî türdür.

Hikâye

Hikâye, olmuş ya da olması muhtemel olayları anlatan, sözlü veya yazılı olarak anlatma esasına dayanan edebî türdür. Azerbaycan Türkçesinde “hekâya”, Türkmen Türkçesinde “hekaya”, Başkurt, Kazak, Özbek, Tatar ve Uygur Türkçelerinde ise “hikaya”, Kırgızcada “angeme, ikaya” (Ercilasun, A. Bican vd., 1991) olarak adlandırılması sözcüğün tüm Türk şivelerinde ortak bir kullanımı olduğunu göstermektedir.

Hikâyede söz konusu edilen kişiler sınırlıdır. Bazen bir tek insan bile, hikâyenin varlığı için yeterlidir. Öte yandan kişi sayısı artınca kişiler arasında anlaşmazlıklar, çatışmalar olasıdır. Öyle ki, insanlar arasındaki anlaşmazlık ve çatışma, hikâyenin temel unsurlarından biridir (Karataş, 2014; 248). Yazar bu ve benzeri unsurlardan yararlanarak olay veya durum hikâyesi yazabilmektedir.

Hikâye tanımı yapıldığında genellikle, daha çok Maupassant tarzı (Guy de Maupassant: 1850-1893) denilen klasik hikâye, yani olay hikâyesi çerçevesine uygundur. Bu hikâye türü, giriş, gelişme ve sonuca yer verilerek, belli mantık düzeni içinde işlenerek, olaylar üzerine kurulmaktadır.

Hikâyenin bir diğerk türü olan Çehov tarzı (Anton Pavloviç Çehov: 1860-1904) yani, durum (Kesit Hikâyesi) hikâyeciliğini görmekteyiz. Bu hikâyeye türü, süregelen anlatımda giriş, gelişme ve sonuç bulunmamakla beraber, şahısların yaşamlarından belli bir zaman dilimi anlatılarak oluşturulan hikâyelere denilmektedir. Kişilerin tüm yönlerine yer verilmemekle birlikte, şahsın yaşam şartları, çevre vb. detaylar ise okuyucuya sezdirilerek anlatılmaktadır.

Hikâyeye, kendisine her yaştan okuyucu bulabilen bir tür olmakla birlikte, çocuk edebiyatı açısından da önem arz eden bir edebî türdür.

Çocuk Edebiyatında Hikâyeye

Edebiyat, duygu, düşünce ve hayallerin, estetik zevk uyandıracak, bilgi kazandıracak, heyecan hissettirecek şekilde okuyucuya sözlerle ifade edilmesi sanatıdır. Başka bir ifade ile edebiyat kavramından bahsetmek gerekirse; “Edebiyat, doğası gereği, insan ve yaşam gerçekliğinin sanatçı duyarlığı ile kurgulanmış örneklerini yansıtır. İnsana, yaşamı ve insan gerçekliğini anlatmaya çalışan, sanatçı sezileriyle örülmüş öznel bir gerçeklik sunar” (Sever, 2013). Edebiyatın önemi ve/veya gerekliliği de böylece anlatılmış olmaktadır. Bununla birlikte şu eki yapmak doğru olacaktır: “Edebiyat, roman türü başta olmak üzere, kültür tarihçilerinin ilk başvurdukları kaynaklardan biridir. Bunun en temel sebebi, edebî metnin, neşvünema bulunduğu dönemin panoramik ve fotoğrafik görünümünü sergiliyor oluşudur”(Emre, 2012; 14).

Gökçe ve Sis (2011) çocuk edebiyatından, gelişme ve yetişme dönemindeki çocukların temel dil becerilerine (anlama ve anlatma), hayal, duygu ve düşünce evrenine seslenen, yaşamını zenginleştiren, onlarda “güzellik” duygusu uyandıran sözlü ve yazılı ürünlerin adıdır, şeklinde bahsetmektedir. Bu tanım göz önünde bulundurulduğunda hikâyeye, çocuklara yardımcı olabilecek bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hikâyeye, çocukların hayal dünyalarını geliştiren ve çocukların bu tür metinler okurken çıkarımlar yapmalarını sağlayan, öte yandan da edebiyat-çocuk unsurlarını aynı bünyede buluşturan bir türdür. Çocuklar hikâyelerden çıkarımlar yaparken veya hayata dair bilgiler edinirken empati yapmaktadırlar. Çocukların hikâyelerden keyif alabilmesi de yapılan empati ile ilişkilidir. Çocukların, bir edebiyat metnini okuma eyleminden zevk alabilmesi için, çatışmayı yaşayan

kahramanla özdeşim kurması ve öykülenen olaydaki gerilimi duyumsayabilmesi gerekir(Sever, 2012; 128).

Çocukların olumlu kazanımlar edinmesi için okunacak veya anlatılacak olan hikâyelerin çocuğa uygun olması gerekmektedir. Yani öncelikli olarak çocuğun tanınmasının ve ona uygun örnekler barındıran hikâyelerin seçilmesinin çocuğun gelişimi ve yetişmesi açısından önemli olduğu aşikârdır.

Çocuklara anlatılacak veya çocukların okuyacak olduğu hikâyelerin içeriğinde küçük yaşlarda uzun betimlemelerden veya anlamsal derinliği olan cümlelerden çok hikâyedeki eylemler ön planda olmalıdır. Çocuk biraz daha büyüdükten sonra daha düşünsel cümlelerin yer aldığı metinleri okur ve anlar olacaktır.

Çocuklara anlatılacak hikâyelerde bulunması gereken özellikler üç maddede özetlenebilir:

1. Sürekli değişen bir olay: Çocuk hikâyelerinin öncelikli özelliğidir. Çünkü çocuk, yapısı gereği sürekli değişim ister.
2. Sadelik içinde olağanüstülük: Metinde geçen kişi ve olaylar çocuğun anlama ve kavrama düzeyine uygun olmalı; basit, doğal ve akla aykırı olmayan bir olağanüstülük taşımalıdır.
3. Tekrarlar: Öykünün bütünü kavramada kelime ve cümle tekrarlarının önemi vardır. Çocuk, tekrarlar yardımıyla öykünün bütününe ulaşırken dil egzersizi de yapar (Emre, A. C., 2000; 29-30).

Yukarıdaki maddelerin yanı sıra çocuk hikâyelerinde bulunması gereken özellik veya nitelikleri biraz daha kapsamlı bir şekilde sıralamak da mümkündür.

Çocuk hikâye ve romanlarında bulunması gereken başlıca nitelikler şöyle sıralanabilir:

- a. *Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun konu*
- b. *Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plan*
- c. *Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar*
- d. *Somut, doğru, fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılar*
- e. *Özellikleri iyi anlatılan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşkuya yer vermeyen kişiler (şahıslar, kahramanlar)*

- f. *Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım*
- g. *Çocukların seviyelerine uygun basit ruh çözümlenmeleri*
- h. *Kalabalığa kaçmamak ve yerinde olmak şartıyla güldürücü sahneler veya konuşmalar.*
- i. *Küçük şeylere (ayrıntılara) karşı sürekli bir ilginin uyandırılmış olması*
- j. *Her durumun heyecanlı yanlarının daima belirtilmesi*
- k. *Metinle ilgili güzel ve anlamlı resimler (Oğuzkan, 2013; 109).*

Yukarıda bahsi geçen özelliklerle birlikte, hikâyelerde bulunan durum/olaylarda öğretilmesi amaçlananın, okuyucu olan çocuğa sezdirilmesi gerekmektedir. “Yazınsal iletişim süreci, çocukların dil gelişimini destekler; onlar, anadilinin kullanılışını, olanaklarını, yaratıcı gücünü sezdirir. Çocukların kavramsal yeterliği onların; anlama, yorumlama ve yeni anlamlar yaratma becerilerini kullanarak yaşamı ve insanı anlama deneyimleri edinmelerini sağlar.”(Sever, 2013; 43). Sezdirme ile birlikte çocuğun, farkındalık kazanıp olaylara daha geniş bir pencereden bakabilmesi ile birlikte, çocuğun toplum içerisinde farklı etmenleri göz önünde bulundurmasına yardımcı olacaktır. Böylelikle, sezdirme ile birlikte hikâyede verilmek istenenler çocuğa buldurulmuş olacaktır. Bir diğer ifade ile “Çocukların, davranışlarının olası sonuçları üzerinde düşünce üretmeye özendirilmeli; davranış ve eylemlerinin başkaları üzerinde yaratacağı duygusal sonuçlar, çocukların duyarlılıkları işlenerek kendilerine buldurulmalıdır.”(Sever, 2012; 22).

Çocuk edebiyatı, metinleri, araştırmaya/eleştirmeye tabi tutulurken hangi yaş grubuna hitap ettiği gözden kaçmamalıdır. Dolayısıyla çocuk edebiyatını eleştiren/inceleleyen araştırmacı, çocukluk felsefesini, sosyolojisini ve psikolojisini derinlemesine bilmelidir. Zira çocuklar için yazılan eserler de toplumsal koşullardan bağımsız olarak düşünülemez (Kater, vd., 2014).

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir. Başka bir söyleyişle, çocuklar adına üretilen nitelikli yayınlar çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin kapısını aralayan etkili birer uyarıcı olmalıdır (Sever, 2012; 19). Diğer yandan çocukların gelişimlerinde bir çocuk edebiyatı ürünü olarak hikâyenin, hem kişilik hem de akademik hayatın başlangıcı itibarıyla

önemi yüksektir. Yukarıda belirtilmiş olan hikâyenin çocuğa uygunluğu, hikâyede bulunması gereken özellikler ve nitelikler, çocuk-hikâye ilişkisinin önemini de göstermektedir.

Türkçe Ders Kitaplarında Hikâye

Hikâye, her yaştan insana hitap eden bir tür olarak karşımıza çıksa da çocukların eğitimi için vazgeçilmez bir işleve sahiptir. Bu yüzden ki Türkçe ders kitapları üzerinde yapılan çeşitli araştırmalarda, gerek yayınlara göre gerekse sınıf düzeylerine göre karşılaştırmalar yapıldığında hikâye ortak bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hikâyelerin, ders kitapları için uygun bulunup seçildiklerinde, hangi temada konumlandırıldığı da önem taşımaktadır. Öyle ki, hikâye metninin ders kitapları için uygun olması, kitapta bulunduğu temaya uygunluğuyla birlikte öğrencilere daha faydalı olacaktır. Bu sadece hikâye metinleri için değil tüm türler için olması gereken bir durumdur. “İlköğretim İkinci Kademe 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Milli Kültür Temasındaki Metinlerin Nicelik ve Türkçe Programına Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada incelenmiş olan metinlerden, buldukları temaya dolaylı olarak uygun olduğu belirtilen metinler olmuştur. Metinlerin bulunduğu temaya dolaylı olarak uygunluğu söz konusu ise “metinlerin kazandırmak istedikleri, öğrenciler tarafından tam anlamıyla anlaşılması endişesi güdülmektedir.” (Ceran, Bozarlan, 2013) şeklindeki cümle, durum ciddiyetinin kavranması açısından önemlidir. Diğer yandan, “Gerek ders kitabı için metin seçiminde gerekse seçilen metinlerin temalarla ilişkilendirilmesinde alımlama estetiğinin göz önünde bulundurulmadığı, bu nedenle parça ile kazanım arasında tam uyuma sağlanamadığı görülmektedir.” (Kaygana, vd., 2013) şeklindeki sonuç, ders kitaplarına seçilen metinler için daha seçici ve dikkatli olunması gerektiğini göstermektedir.

Türkçe ders kitaplarında hikâyeyi kapsayan “anlatısal metinler” genel bir ifade olarak düşünüldüğünde öğrenciler için gerekliliği “Anlatısal metinler edimler üzerine kurulu yapısal özellikleri ile özellikle ilköğretim çağı öğrencilerin okuma zevk ve alışkanlığı edinmeleri açısından son derece önemlidir.” (Sinan, Demir, 2011) şeklinde ortaya koyulmaktadır. Sinan ve Demir’in bu cümlelerinden

yola çıkarak, Türkçe ders kitapları üzerinde tema, tür, hikâye vb. konularda yapılmış günümüze kadar olan çalışmalara bakıldığında hikâyenin Türkçe ders kitaplarındaki yeri ve çocuklar için önemi aşikârdır. Öte yandan hikâye kahramanları ise, çocukların okuma zevki, alışkanlığı ve çıkarımlar yapmaları adına önemi yadsınamaz bir ögedir.

Hikâyede Kahraman

“Kahraman, anlatma esasına bağlı metinlerde (roman, hikâye, tiyatro, destan) olayın üzerinde cereyan ettiği, başından önemli/önemsiz vak’alar, maceralar geçen kimse” (Karataş, 2014; 315) olarak tanımlanmaktadır. Hikâye içerisinde kahraman, olayların merkezinde ve/veya olaylara birinci dereceden şahitlik eden bir şahıs olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hikâye metinlerinde zengin şahıs kadrosu bulunmamaktadır. Zengin olmayan bir şahıs kadrosuna rağmen, hikâyenin ebatına göre değişmekte, kahramanların fiziksel, duygusal vs. yönlerinin en ince ayrıntısına kadar anlatılmıyor olması yaygın bir durumdur. Öte yandan bu konudan şöyle bahsetmektedirler; “Hikâye türünün en önemli üst yapılarından birisi kahramandır.”(Temizkan, Atasoy 2014, 210-237). Aktaş’a (2000; 135) göre vaka çeşitli sebeplerden dolayı bir arada bulunmak veya birbiriyle ilgilenmek mecburiyetinde olan şahıslar arasındaki münasebetten kaynaklanır. Çetişli (2004; 67) de olay örgüsünün doğrudan insanla mümkün olduğunu belirtmektedir. Hikâyelerdeki karakterler, fiziksel, ruhsal ve toplumsal özellikleriyle karşımıza çıkarlar. Karakterlerin bu üç tip özelliğinin metin içerisinde belirgin olması, hikâye metinleri için önem arz eden bir durumdur.

Yukarıda bahsedildiği gibi karakterlerin fiziksel, ruhsal ve toplumsal özellikleriyle hikâyenin içerisinde bulunması, hikâyenin çocuk açısından “karmaşık” olarak nitelendirilmesine yol açabilmektedir. Çocuk, hikâyedeki kahramanın fiziksel özelliğinin yanı sıra, ruhsal ve toplumsal özelliğini anlamlandırmakta güçlük çekmektedir. Arıcı’ya (2011,149) göre olaylar çocuğun düşünce dünyasına uygun olmalı, uzun tasvirlerle, kalabalık şahıs kadrosuna ve karmaşık ilişkilere yer verilmemelidir.

Metinde geçen şahısları, birinci ve ikinci dereceden şahıslar olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci dereceden kişiler, olayların akışına yön

veren ya da metinde geçen olaylarla ilişkisi en yoğun olanlardır. İkinci dereceden kişiler ise, olaylardan bir şekilde etkilenen ve metinde geçen olaylarla ilişkisi en az düzeyde olanlardır.

Hikâyede kahraman, olayın içerisinde belli bir davranışı olan, okuyucunun empati kurabileceği veya sempati duyabileceği bir şahıs olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hikâyede kahraman olarak sadece insanı saymak doğru değildir. “Öykülerde hayvanlar da yer almıştır, ama hayvanların ruhsal yapısı çok az bilindiğinden bu girişimler pek başarılı olamamıştır. Ne var ki, geçmişte romancıların ilkel insanları ele alışlarında nasıl bir gelişme olduysa, ileride benzer bir değişme hayvanların ele alınışlarında da gerçekleşebilir” (Forster, çev. Ünal Aytür, 2016; 83).

Hikâyelerde kahramanlar bireysel özellikleri kadar, bağlı oldukları toplumların özelliklerini de yansıtabilmektedirler. “Deli Dumrul’da ana tema ölümle mücadeledir ve bu tema etrafında şekillenen olay örgüsü içerisinde derin yapıda yeni bir inanç sistemine adapte olmaya çalışan bir toplumun ikilemleri sembolik bir üslupla kahraman üzerinden dile getirilmektedir.” (Temur, 2011). Hikâyede yer alan kahraman ve kahramanın bulunduğu toplum düşünüldüğünde, kahramanın halkın içerisinde farklı konuşma ağızlarına da sahip olabileceği kaçınılmazdır. “Hikâyede yöresel konuşmalar da dikkati çeker. Rizeli olan hikâye kahramanı Ahmet Kaptan, Karadeniz ağzıyla kendini ifade eder.” (Bakır, 2015).

“Türkiye’de çocuğun rahatlıkla ulaşip, okuyabileceği, tarih eğitimi açısından değer taşıyan tarihsel hikâyeler, ünlü kahramanların kısa biyografileri maalesef yeterli sayı ve kalitede değildir” (Şimşek, 2004). Bu gibi durumlar okuyucu olarak çocukların hikâye ve hikâyelerde yer alan kahramanlara kolay ulaşamadıkları bir gerçektir.

Karakter ve Tip

Karakter ve tip, hikâyeye ve roman gibi anlatmaya bağlı edebi metinlerde bulunan şahısların, metinde konumlandırılışına göre adlandırılan farklı iki terimdir. Karakter, metin içerisinde ayırt edici özelliklere sahip olan, orijinal

şahsiyetlere denir. Tip ise, daha çok dışarıdan görünüşüyle benzerlerinin temsilciliğini yapan, metinde yüzeysel olarak var olan şahsiyettir.

Öykü ve Söylem adlı kitabında karakter arayışının Aristo'dan günümüze dek değişim gösterdiğini söyleyen Seymour Chatman, aynı zamanda karakterden çok karakteristik özelliğin üzerinde durulması gerektiğini söylemektedir (çev. Özgür Yaren, 2008:99-129). Bunun yanında Chatman, karakteri “öykü varlıkları” olarak nitelendirmektedir.

“Tip, ferdi olmaktan ziyade başkalarında da mevcut ortak özellikler taşıyan ve bu özellikleri en belirgin şekilde temsil eden şahıstır.”(Tekin, 2016; 114-115). Bir başka ifade ile tip, “muhtelif insanların hayat karşısında almış oldukları tavır ve hâkim temayüllere göre sokulabilecekleri grup ve nev’i” dir (Emil, 1984; 27). Daha sade bir tanım ile tip, “kendi hayatını yaşamaya fırsat bulamayan kişidir.”, “genel kategorilerin temsilciğini” yapan, “benzerlerinin temsilciliğini”(Belge,2014; 23-26) üstlenir. Bundandır ki, hikâyelerde, romanlarda vs. memur tipi, köylü ve kasabalı tipi gibi bir meslek grubunun veya yerleşim yerinin de özelliklerini barındıran şahıslardır. Genel ifadelerle tanımlanan tip, temsili bir nitelik taşıdığından dolayı doğal değildir. Buradaki “tip doğal değildir” tabiri, metin içerisindeki tip olan şahsın, kendi olmayı başaramamış olmasını, topluma göre hareket etmesini ve toplumun genel özelliklerini barındırmasını, kişilik açısından en iyi anlatan tümcedir.

Tip ve karakter farklı iki basamak olarak ele alındığında, anlatı türü içerisinde tip, yüzeysel betimlemeleri yapılan, hakkında detaylı bilgileri verilmeyen ve geneli temsil eden birinci basamak şahsı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan karakter ise, metnin içerisinde tüm yönleriyle, yani üç boyutlu bir şekilde anlatılan, şahsın hem fiziksel hem duygusal hem de toplum içerisindeki konumu vs. özellikleri verilen, anlatsal metin bireyidir. “... bir karakterin üç boyutlu olması yani derin bir biçimde yaratılması onun tip boyutundan karakter boyutuna geçişini sağlayacaktır.”(Demirdağ, 2014; 2). Böylece karakter tipten bir kademe daha üstte, ayrıntı içeren ve metnin tamamına etki eden veya etkilenen bir şahıstır.

“Karakter aynı zamanda kurguda olayı başlatan, geliştiren ve eyleyen ana unsurdur. Karakter olmadan kurgunun diğer elemanları ölüdür, hele olay hiç

yoktur.” (Karataş, 2014; 60). Dolayısıyla karakterin kurgu içerisindeki önemi diğer şahıslara göre hayati bir önem taşımakta ve zaman, mekân, olay gibi metnin temel yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. Metin içerisinde kahraman haricindeki unsurlar, karaktere göre şekillenebilir ya da diğer unsurlar karakterin özelliklerini yansıtmada önem arz edebilmektedir. Yani, hikâyede, romanda vs. metnin gidişatını etkileyen veya etkilenen birinci şahıstır.

Tip ve karakter metin içerisinde şahıs kadrosunu oluşturmalarına rağmen farklı görevleri bulunmaktadır. Biri genel özellikleri verilen temsili bir şahıstır, diğeri ise metnin temel unsurlarından birini oluşturan, metnin en etkin şahısdır.

Metin içerisinde etki eden ve etkilenen karakterin yani kahramanın, okuyucu kitlesi üzerinde bıraktığı izlenimler de önem arz etmektedir. Öyle ki, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyeye metinleri ele alındığında karakterin yani kahramanın barındırdığı gerek fiziksel özellik, gerek karakteristik özellik vs., okuyucu olan çocuğun kişisel gelişimi, akademik başarı ve/veya kariyerini etkilemektedir. Tip için de aynı şeyleri söylemek mümkünse de, karakterin daha ön planda olması ve daha ayrıntılı bilgileri verildiğinden, karakterin okuyucu üzerinde tipe göre daha fazla etki bırakması söz konusu olmaktadır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma modelini Selltiz ve diğerleri (akt. Karasar, 2013: 76) “...araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir.” şeklinde tanımlamaktadır.

Bu araştırma, betimsel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez.” (Karasar, 2013: 77).

Evren Örneklem

Çalışma evrenini 2015-2016 eğitim-öğretim yılı ortaokul Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşılarak, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında okutulan, Milli Eğitim Bakanlığının önermiş olduğu, Türkçe ortaokul (5, 6, 7, 8) MEB yayınları ve özel (6. Sınıf Öğün, 7. Sınıf Meram, 8. Sınıf Evren) yayınlar oluşturmaktadır. Toplamda 38 hikâye metni incelenmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada verilerin toplanmasında belgesel tarama tekniği kullanılmıştır. “Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Yazılı belgelerle sınırlı tutulan belgesel tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar.” (Karasar, 2013: 183). Belgesel tarama tekniğine doküman incelemesi de denilmektedir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (Yıldırım, Şimşek, 2013; 217).

Araştırma süreci boyunca araştırmacı çalışma ve verilerle ilgili çeşitli bilinçli değerlendirmeler ve kararlar alır. Bazen bunlar mevcut alan yazında bulunan materyallere dayanarak olur (araştırmacı alan yazında ileri geri hareket ederek sarmal bir yol izler). Bazen bu değerlendirme ve kararlar toplanan verilerin sonuçları olarak ortaya çıkarlar (alan içi gözlemlere, görüşmeler boyunca yapılan açıklamalara, çeşitli belgelerdeki örüntülerin gözlenmesine vb. dayanarak) (Berg, Lune, 2015: 75).

Tarama araştırmacısı, nesnenin veya bireyin doğrudan kendisini inceleyebileceği gibi, önceden tutulmuş çeşitli kaynaklara (yazılı belge, ve istatistikler, resimler, ses ve görüntü kayıtları vb.) eski kalıntılar ve alandaki kaynak kişilere baş vurarak, elde edeceği dağınık verileri, kendi gözlemleri ile, bir sistem içinde bütünleştirerek yorumlamak durumundadır (Karasar, 2013: 77).

Türkçe ders kitapları arasından seçilmiş olan hikâye türü ve hikâyede kahraman konuları merkezinde araştırmanın kuramsal altyapısı oluşturulmuştur. Ortaokul (5, 6, 7, 8) Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyelerdeki kahramanların özellikleri yayın-tema-yazar-metin-mekân gibi başlıklarla birlikte sınıflandırılmıştır, tablolaştırılmış ve belirtilmiştir. Daha sonrasında ise kitaplara ve temalara göre sınıflandırma yapılarak hikâyelerde yer alan kahraman özellikleri ve mekânlar ayrı ayrı belirtilerek yorumlanmıştır. Ayrıca bu yorumlarda kitaplarda yer alan ortak hikâyeler de belirtilmiştir. Bunun haricinde kitapların tamamında metinlerin türleri tespit edilerek grafikler ile gösterilmiştir.

Hikâye kahraman özellikleri belirtildikten sonra Türkçe ders kitaplarında tek tek hangi kahraman özelliğinin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiş ve diğer kitaplarla karşılaştırma yapılmıştır. Böylelikle Türkçe ders kitaplarında hangi yayında hangi kahraman özelliğine daha sık yer verildiği (rekabetçi, başkalarında sanata karşı ilgi uyandıran, öğrenmeye istekli, sorumluluk, okuma sevgisi olan, yardımsever, memleketini seven, meraklı, dürüst, azimli, vatana hizmet etme bilincine sahip, kanaatkâr, çalışkan ve sebatkâr) tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada, içerik analizi ve frekans analizi kullanılmıştır. İçerik analizini Neuendorf ve diğerleri şöyle tanımlamaktadırlar “Kalıpları, temaları, önyargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanmasına içerik analizi denilir (akt. Berg, Lune, 2015; 380). Bu çalışmada, elde edilen bulgular tablolaştırılarak sistematik bir hale getirilmiş ve sonrasında yorumlanmıştır.

Frekans analizi, “İncelenen içerikte belirlenmiş unsurların hangi sıklıkla tekrar ettiğini ve sayısal, yüzdesel ve oransal olarak tekrar etme sıklığının ölçülmesidir” (URL 1), şeklinde tanımlanmaktadır. Bu çalışmada, kitaplarda yer

alan metin türlerinin tespit edilerek hangi kitapta hangi metin türünden kaç adet bulunduğu tespit edilmiş ve grafiklerle gösterilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında yapılan incelemeler sonucunda ulaşılan bulgulara ve bunlarla birlikte yorumlara yer verilmektedir.

Tablo: 2 Kahraman Özellikleri İle İlgili Bulgular

Sınıf	Yayın	Tema	Yazar	Hikâye	Kahraman	Kahraman Çevresi	Kahraman Özellikleri
5	Cem	Birey ve Toplum	L. N. Tolstoy	Üç Soru	Kral	Ağaç Kavuğu, Bahçe	Merhametli
							Yardımsaver
							Düşünen
					Düşman	Ağaç Kavuğu, Bahçe	Zayıf- Sıska
							Yaşlı
							Hayattan Çıkarımlar Yapan
		Sağlık ve Çevre	Mehmet Uysal	Çöpçü Martı	Martı	Kumsal, çöplük	Kinci
							Hatasının Farkına Varan
							Dostluk
							Değer Veren
							Sorumluluk Sahibi
							Mutsuz
Sağlık ve Çevre	Mehmet Uysal	Çöpçü Martı	Martı	Kumsal, çöplük	Sevilmeyi İsteyen		
					Maneviyata Önem Veren		
					Çevre Duyarlılığı Olan		
							Çevre İçin Örgütlenen
							Sorumluluk

							Üstlenen
		Değerlerimiz	Enver Naci Gökşen	Fatih'ten Hikâyeler	Fatih	İstanbul caddeleri, kulübe,	Tevazu Sahibi
							Cömert
			İsmail Bilgin	Koca Seyit	Koca Seyit	Çamlık köyü, Edirne, İstanbul, Çanakkale Mecidiye Tabyası, Edremit'teki zeytin fabrikası	Eğitime Önem Veren
							Vatansever
							Azimli
							İman Gücü Olan
		Yenilikler ve Gelişmeler	Mevlana İdris Zengin	Bekledim Gece Oldu	Sufi	İstasyon, ev,	Öğrenmeye İstekli
							Rekabetçi
					Pufi	İstasyon, ev, postane	Öğrenmeye İstekli
					Rekabetçi		
					Hilekâr		
			Peter Buchsel	Mucit	Mucit	Ev, tramvay, cadde, lokanta,	Keşfetme İsteği Olan
							Kararlı
							Öğrenmeye İstekli
							Gelişmelerden Habersiz
							Yalnız
							Kendini İşine Adayan
							Dış Dünyadan Kopuk
							Somurtkan
							Huysuz

		Görsel Sanatlar	Hatice Işılak	Ebrucu	Ebrucu	(Mekân İsmi Bulunmamaktadır.)	Disiplinli
							Heyecanlı
							Yaratıcı
							Başkalarında Sanata Karşı İlgi Uyandıran
							İşinin Ehli
							Dikkatli
							Yaşlı
		Murat Çetinkaya	Taşın İçindeki Heykel	Heykeltıraş	Mermercinin bahçesi, mermercinin dükkânı	Yaratıcı	
						Başkalarında Sanata Karşı İlgi Uyandıran	
		Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Muzaffer İzgü	Bando Takımı	(İsim Yok- Erkek)	Çarşı-Pazar, hükümet konağı, kasaba	Vefasız
							Birden Fazla İşle Meşgul Olan
							Orta Yaşarda
		Oyun ve Spor	Ayla Abak	Bastım, Bastım, Gölgene Bastım	Bekir	Okul yolu üzerindeki kestane ağacı, okul bahçesindeki elma ağacının altı	Oyun Üreten
							Kural Koyan
							Kolay Arkadaşlık Kuran
Hızlı Sosyalleşen							
6	MEB	Okuma Kültürü	Mehmet Güler	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda	Okuma Sevgisi Olan
							Okuma Alışkanlığı Olan
			Üzeyir Gündüz	Vitrindeki Masal Kitabı	Büyük Çocuk	Kırtasiye dükkânı, merdiven	Okuduklarımı Zihninde Canlandıran
							Hayal Kuran
		Okuma Sevgisi Olan					
		Okuma					

							Alışkanlığı Olan
							Çıkarıcı
					Selim	Kırtasiye dükkânı, merdiven	Sevap- Günah Bilicine Sahip
							Masal Dinlemeyi Seven
					(30-35 Yaşlarındaki Adam	Kırtasiye dükkânı	Yardımsever
							Okuma Bilincine Sahip
							Okumaya Destek Olan
							İyi Giyimli
		Sevgi	Refik Halit Karay	Eskici	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu	Ana dilini Seven
							Memleketini Seven
							Arkadaşlarını Seven
							Aile Sevgisi Olan
							Meraklı
							Kaygılı
							Hisli- Duygusal
							Saçı- sakalı dağınık
							Dişsiz
							Sert mizaçlı
		Ömer Seyfettin	Forsa	Kara Memiş	Çanakkale, İstanbul, sandal, gemi, güverte		Memleket Sevgisi Olan
							Aile Sevgisi Olan
							Her Şeye Rağmen Umudunu Yitirmeyen
							Dini Bütün

					Turgut	Çanakkale, gemi	Yaşlı
							Cüsseli
							Pala Bıyıklı
		Duygular	Hasan Latif Sarıyüce	Sahibini Unutmayan Köpek	Mercan	Kasaba, bahçe, kent	Özleyen
							Üzüntülü
					Karı- Koca	Kasaba, bahçe	Çaresizlik Hisseden
							Yardımsever
							Merhametli
		Zaman ve Mekân	Muzaffer İzgü	Bayram Yeri	(isim Yok)	Bayram yeri	Kuşak Farkı
							Kültür Değişimi
					Geleneğin Şehre Yenilişi		
Doğa ve Evren	Miyase Sertbarut	Kınalı Keklik	Hasan	Apartman bahçesi,	Hayvan sever		
6	Öğün	Sevgi	Refik Halit Karay	Eskici	Hasan	Vapur, ev, evin avlusu	Ana dilini Seven
							Memleketini Seven
							Arkadaşlarını Seven
							Aile Sevgisi Olan
							Meraklı
							Kaygılı
							Hisli- Duygusal
		Duygular	Ömer Seyfettin	Kaşağı	Büyük Çocuk	Ahır, ahır avlusu, küçük oda, çeşme	Saçı- sakalı dağınık
							Dışsız
							Sert mizaçlı
					Suçluluk Duygusu Olan		
					Üzüntülü		

							Korkan
							Merhametli
							Pişmanlık Çeken
							Yalancı
							İftiracı
							Düşüncesiz
		Milli Kültür	Osman Olcay Yazıcı	Anadolu Yurt Olurken	Alparslan	Irmak	Meraklı
							Tarihe İlgili
		Okuma Kültürü	Mehmet Güler	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Oda	Okuma Sevgisi Olan
							Okuma Alışkanlığı Olan
							Okuduklarını Zihninde Canlandıran
							Hayal Kuran
7	MEB	Kavramlar ve Çağrışımlar	Ömer Seyfettin	Pembe İncili Kaftan	Muhsin Çelebi	Ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı	Pala bıyıklı
							İri-cüsseli
							Fedakâr
							Dürüst
							Ketum
							Zeki
							Mütevazı
							Cömert
							Cesur
							Kimseye Yaranmaya Çalışmayan
							Vatansever
							Kararlı
		Milli Kültür	Kenan Hulusi	Miras Keçe	(İsim Yok- Erkek)	Ev, müze	(Özellik Bulunmamaktadı)

			Koray		Çocuk)		r.)
							Mirası küçümseyen, düşüncesiz, paragöz
	Doğa ve Evren	Sait Faik Abasıyanık	Son Kuşlar	(Kahraman Yok)	Ada		(Özellik Aranmamaktadır.)
							Tacettin Şimşek
		Araştırmacı Olan					
		Çok Yönlü Düşünen					
	Toplum Hayatı	Zehra Aydüz	Osmanlı Dürüstlüğü	Ferdinand	Gemi, İstanbul, Karaköy, liman, sokak, eski çarşı		Koyu kestane renginde saçları olan
							Güçlü kuvvetli
							Boylu poslu
							Meraklı
							Dürüst
		Tedirgin					
		Pratik Zekâlı					
		Hasan Ağa				Eski çarşı, dükkân	
Dürüst							
İşinin Ehli							
Ayşe İlker	Bir Şekerli Bir İspanaklı	(İsim Yok- Erkek Çocuk)		Ev, sokak		Devletinin İtibarını Düşünen	
						Yardımsöver	
Komşuluk Bilincine Sahip							
Kültürüne Duyarlı							

							Düşünceli
							Kültürünü Canlı Tutmaya Çalışan
7	Meram	Kişisel Gelişim	Hakkı Özkan	Güneşe Doğru	Sarışın Çocuk	Kumluk, deniz,	Korkularının Üzerine Giden
							Kendini Kanıtlamaya İstekli Olan
							Azimli
							Başarma Adına Hayatını Tehlikeye Atan
					Diğer Çocukları	Deniz	Alaycı
							Dışlayıcı Tavırlar Sergileyen
			Acımasızca Davranan				
			Turan Oflazoğlu-Emin Çakıroğlu	Uzun Mehmet	Uzun Mehmet	İstanbul, Zonguldak, köy, değirmen, maden kömürü yatağı	Vatana Hizmet Etme Bilincine Sahip Olan
							Azimli
							Çalışkan
			Bekir Özcan	İlk Elbisem	(İsim Yok- Erkek Çocuk)	Toros dağları, otobüs, tren, Haydarpaşa tren garı, han, İstanbul Nişantaşı' da gecekondü, Amerikan hastanesi önü,	Vatana Hizmet Etme Bilincine Sahip Olan
							Öğretici
Vatana Hizmet İçin Teşvik Eden							
Kanaatkâr							
Utangaç							
Sabırlı							
Heyecanlı							
Halden Anlayan							

						Vali Konağı Caddesi	Çalışkan
		Topum Hayatı	Orhan Kemal	Harika Çocuk	Ayhan	Han, sinema, Şehzadebaşı, Atölye	Ailesine Destek Olan
							Fedakâr
							Mücadeleci
							Kanaatkâr
							Paylaşımçı
							Sorumluluk Sahibi
		Milli Kültür	Hızlı: Hayati Develi	Duha Koca Oğlu Deli Dumrul	Deli Dumrul	Köprü	Cesur
							Akılsız
							Haksızlık Eden
							Dini Bilgisi Zayıf
							Endişeli
							Hatasının Farkına Varan
		Doğa ve Evren	Sait Faik Abasıyanık	Son Kuşlar	(Kahraman Yok)	Ada	(Özellik Aranmamaktadır .)
8	MEB	Kişisel Gelişim	Sait Faik Abasıyanık	Karanfiller ve Domates Suyu	Kör Mustafa	Köy, bahçe, çalılık (tarla)	Tek gözü kör
							Azimli
							Sebatkâr
							Çalışkan
8	Evren	Milli Kültür	Orhan Şaik Gökyay	Basat'ın Tepegözü Öldürmesi	Basat	Mağara	Güçlü
							Zeki
							Kendine Güvenen
							Yardımsever
		Kişisel Gelişim	Halide Nusret Zorlutuna	Osman	Osman	Sınıf, boyacı odası, köy, köy okulu	Özgüven Eksikliği Olan
							İçine Kapanık

							Saygılı
							Azimli
					Halide Nusret Zorlutuna	Sınıf, ev, Boyacı odası	Cesaretlendiren
							Yardımsaver
							Şefkatli
			Necati Cumalı	Selim'i Anarım	Selim	Yazıhane, tarla, Ödemiş, kahvehane	Azimli
							Cömert
							Doğa ve Hayvan Sevgisi Olan
							Çalışkan

5.Sınıf Cem Yayınları

Tema: Birey ve Toplum

Hikâyenin İsmi: Üç Soru

Hikâyenin Yazarı: Lev Nikolayeviç Tolstoy

Üç Soru hikâyesinde Kral, Bilge ve Düşman olmak üzere üç kahraman bulunmaktadır. Hikâye içerisinde kahramanların buldukları mekânlar “Ağaç Kavuşu ve Bahçe” olarak belirtilmiştir.

Hikâye içerisinde Kral, merhametli, yardımsaver ve düşünen yönleriyle öne çıkmıştır. Kral'ın, fiziksel betimlemeler yerine ruhsal betimlemeleri ön plana çıkmaktadır. Hikâye içerisinde Kral'ın düşmanı ise, kinci ve hatasının farkına varan özellikleriyle göze çarpmaktadır. Hikâye içerisinde kardeşinin öcünü almak için Kralı öldürmeyi planlayan “Düşman”, askerler tarafından yaralanınca Kralın kendisine yardım etmesiyle hayatta kalır. Kendine geldiğinde ise ders verici bir gelişme olur. Düşman, Kral'a “Ben sizi öldürmek istedim, siz ise benim hayatımı kurtardınız. Affedin beni!” (Cem, 2015; 12) der. Öte yandan Bilge ise, zayıf-sıska, yaşlı, hayattan çıkarımlar yapan gibi özelliklere sahiptir. Bilge, hem fiziksel özellikleri ile hem de düşünce biçimiyle hikâyede bulunmaktadır. Bilge, hikâyede kralın sorularını cevaplandırabilecek kişi olarak yer alır. Gelişen olaylar sonucunda Kral'a, yaşantılardan çıkarımlar yaparak cevap vermektedir Bilge.

Tema: Birey ve Toplum

Hikâyenin İsmi: Küçük Prens

Hikâyenin Yazarı: Antonie de Saint Exupery

Hikâye, Türkçe Ders Kitabı'nda kısaltılmış biçimiyle yer almaktadır.

Küçük Prens Hikâyesinde Küçük Prens ve Tilki olmak üzere iki kahraman yer almaktadır. Hikâyedeki mekânlar ise, “Orman” ve “Elma ağacı altı” şeklinde belirtilmiştir.

Kitapta yer alan hikâyede, Küçük Prens ve Tilkinin ruhsal yönleri ön plana çıkmaktadır. Küçük Prens, mutsuz, sorumluluk sahibi gibi özelliklerinin yanında, bir şeylere değer veren ve dostluk algısına sahip olarak da görülmektedir. Bunun yanında Tilki'nin ise, seilmeyi isteyen ve maneviyata önem veren-manevi duyguları kıymetli bulduğunu söylemek mümkündür.

Tema: Sağlık ve Çevre

Hikâyenin İsmi: Çöpçü Martı

Hikâyenin Yazarı: Mehmet Uysal

Hikâye içerisinde yer alan mekânlarda, kumsal ve çöplük yer almaktadır.

Hikâyede kahraman olarak yer alan Martı'nın, çevre duyarlılığı olan, çevre için örgütlenen ve sorumluluk üstlenen özelliklerde olup, fiziksel özelliklerine yer verilmemiştir.

Tema: Değerlerimiz

Hikâyenin İsmi: Fatih'ten Hikâyeler

Hikâyenin Yazarı: Enver Naci Gökşen

Bu hikâye başlığı altında kısa kısa üç hikâye yer almaktadır. Bunların isimleri ise; Ona Gidiniz, Balıkesir Yolculuğu ve İmtihan'dır.

Hikâyeler içerisinde bahsedilen mekânlarda, “İstanbul caddeleri” ve “Kulübe” görülmektedir.

“Fatih’ten Hikâyeler” başlığı altında yer alan üç kısa hikâyede de Fatih’in özelliklerine bakıldığında; tevazu sahibi, cömert ve eğitime önem veren biri olduğu görülmektedir.

Fatih’in tevazu sahibi olduğunu, fethinden sonra İstanbul’a girerken yaşanan olaydan anlamaktayız. Bizans halkının Fatih’i fiziken tanımadıklarından yaşından ötürü Akşemsettin’e çiçekler sunmaktadırlar. Akşemsettin Fatih’i göstererek padişahın o olduğunu söylemektedir. Buna karşın Fatih “Siz yine ona gidiniz. Sultan Mehmet benim ama o da benim hocamdır.” (Cem, 2015; 54) diyerek tevazu göstermiştir.

Fatih, Balıkesir yolculuğu sırasında yürümekten yorulur ve bir kulübeye dinlenmek için gider. Bu kulübede yalnız yaşayan yaşlın bir kadınla karşılaşır ve ondan içecek soğuk bir şey ister. Yaşlı kadın ise bir ayran doldurur ve içine birkaç tane saman çöpü atmıştır. Fatih bu ayranı içer yalnız saman çöplerinin neden içinde olduğunu merak eder. Fatih “Nine, ayranın çok lezzetli ama içindeki şu saman çöpleri niye?”(Cem, 2015; 55) diye sorar. Nine ise “A evladım! Ter içindesin. Eğer bu soğuk ayranı saman katmadan verseydim bir yudumda içecek, belki de hasta olacaktın. Kıyamadım sana!” (Cem, 2015; 55) diye cevap verir. Bu söz Fatih’in çok hoşuna gider ve bu fakir kadına kulübesinin etrafındaki araziyi bağışlar. Fatih’in bu davranışı, cömert özelliğini kanıtlar niteliktedir.

Fatih’in, Fatih Cami’nin yanına yaptırdığı büyük medreseden de anlaşılacağı üzere eğitime önem verdiği görülmektedir.

Bir başlık altında yer alan üç hikâye, Türkçe Ders Kitabı için düzenlemeden geçerek basılmıştır.

Tema: Değerlerimiz

Hikâyenin İsmi: Koca Seyit

Hikâyenin Yazarı: İsmail Bilgin

Hikâye içerisinde bahsedilen mekânlarda, Çamlık Köyü, Edirne, İstanbul, Çanakkale, Mecidiye Tabyası, Edremit’teki zeytin fabrikası görülmektedir.

Hikâye kahramanı olan Koca Seyit, vatansever, azimli ve iman gücü olan özelliklere sahiptir.

Vatanı için Balkan Savaşına ve sonra da Çanakkale Savaşında görev yapan Koca Seyit'in vatansever olduğu aşikârdır. Öte yandan Çanakkale Savaşı sırasında yaşanan hadisede Allah'a dua ederek ve büyük bir azimle top mermisini kaldırarak mucizevî bir şekilde savaşa katkıda bulunması da diğer özelliklerinin kanıtı durumundadır.

Tema: Yenilikler ve Gelişmeler

Hikâyenin İsmi: Bekledim Gece Oldu

Hikâyenin Yazarı: Mevlana İdris Zengin

Hikâyede İstasyon ve ev kahramanların ortak mekânları olarak görülürken, Pufi için postaneyi de eklemek doğru olacaktır.

Kahraman olarak Sufi ve Pufi'nin ortak özellikleri, öğrenmeye istekli olmaları ve rekabetçi olmalarıdır. Bunlara ek olarak Pufi için, hilekâr özelliğini söylemek mümkündür.

İki kardeş olan Sufi ve Pufi, babalarının onlara mors alfabesini öğretmek için sorduğu soruların cevaplarına uğraşmak için uğraş göstermektedirler. Aynı zamanda ufak bir oyun ile de birbirleri ile yarışmaktadırlar. Mors alfabesini öğrenme istekleri ve bu alfabeyi öğrenme sürecinde birbirleri ile yarışmaları, öğrenme isteklerinin olduğunu, rekabetçi olduklarını göstermektedir. Öte yandan kazanma isteği ile Pufi'nin hileye başvurarak telgraf memurundan gizlice yardım alışı, onun hilekâr olduğunu göstermektedir.

Hikâye görselinden Sufi ve Pufi'nin ikiz olduğu fikrine kapılmak dışında, çocuk kahramanlar hakkında fiziksel özellikler yer almamaktadır.

Tema: Yenilikler ve Gelişmeler

Hikâyenin İsmi: Mucit

Hikâyenin Yazarı: Peter Buchsel

Hikâye mekânlarını, ev, tramvay, cadde, lokanta olarak belirtmek mümkündür.

Hikâye kahramanı Mucit'in, kâşif, kararlı, öğrenmeye istekli, gelişmelerden habersiz, yalnız, kendini işine adayan, dış dünyadan kopuk, huysuz ve somurtkan özellikleri bulunmaktadır. Özellik olarak, somurtkan dışında tüm kahraman özellikleri ruhsal ve yaşam tarzıyla alakalıdır.

Mucit'in evinden dışarı çıkmaması ve sürekli icatlar yapmakla uğraşması keşfetme özelliğini, kararlı oluşunu, kendini dış dünyadan soyutlamasını, dış dünyadaki gelişmelerden habersiz oluşunu açıklamaktadır. Bunun yanında icat etmek için sürekli denemeler yapması ve yaptığı hesapları yırtıp baştan başlaması, işlerinin yolunda gitmemesi onu somurtkan ve huysuz yapmaktadır.

Tema: Görsel Sanatlar

Hikâyenin İsmi: Ebrucu

Hikâyenin Yazarı: Hatice Işılak

Hikâye içerisinde ebru sanatıyla uğraşan kahramanın, hikâye görselinde kapalı bir mekânda olduğu anlaşılırken, bulunduğu yer hakkında hiçbir şey söylenmemiştir. Kısacası, kahramanın bulunduğu mekân konusunda net bir şey bilinmemektedir.

Hikâyede Ebrucu diye geçen adamın yani kahramanın özellikleri; disiplinli, heyecanlı, yaratıcı, işinin ehli, dikkatli, başkalarında sanata karşı ilgi uyandıran ve yaşlı şeklindedir. Görüldüğü üzere kahramanın fiziksel özellik olarak sadece “yaşlı” oluşundan bahsedilmiştir.

Hikâye içerisinde anlatımdan hareketle edinilen özellikler, ebrucunun sessiz ve dikkatlice işini yapıyor oluşu ve renklerin su yüzeyindeki hareketlerini izlerken adeta mest olması, heyecan duymasını, işinin ehli olmasını, disiplinli oluşunu ve işinin ehli oluşunu beraberinde getirmektedir.

Tema: Görsel Sanatlar

Hikâyenin İsmi: Taşın İçindeki Heykel

Hikâyenin Yazarı: Murat Çetinkaya

Hikâye mekânlarını, mermercinin bahçesi ve mermercinin dükkânı şeklinde söylemek mümkündür. Tüm bunlardan hareketle hikâyenin, mekân çeşitliliği ve kahraman özellikleri bakımından oldukça kısır olduğunu söylemek mümkündür.

Hikâyede yer alan erkek kahraman yani heykeltıraş, yaratıcı ve başkalarında sanata karşı ilgi uyandıran özelliklere sahip bir bireydir. Fiziksel ve ruhsal özellikler bakımından pek bir bilgi edinilememiştir.

Heykeltıraş, mermerciden aldığı mermer taşını işleyerek güzel bir heykel haline getirip mermerciye götürmüştür. Mermerci heykeli görüp heykeltıraşın kendisinden aldığı mermer taşın gördüğü heykel olduğunu anlayınca şaşırarak hayran kalmıştır. Buradan, heykeltıraşın yaratıcı olduğu ve başkalarında sanata karşı ilgi uyandırdığı anlaşılmaktadır.

Tema: Kurumlar ve Sosyal Örgütler

Hikâyenin İsmi: Bando Takımı

Hikâyenin Yazarı: Muzaffer İzgü

Hikâyede kahraman, ismi verilmeyen orta yaşlarda bir adamdır. Kahramanın orta yaşlarda oluşunun yanında özellik olarak, vefasız ve birden fazla işle uğraşan biri olduğunu söylemek mümkündür.

Hikâyedeki mekânlardan bahsetmek gerekirse, çarşı-pazar, hükümet konağı ve kasaba olarak sıralamak mümkündür.

Yukarıdakilere ek olarak, “Ne ortak pazarı ne NATO'su, aradan yıllar geçse de onlara yetişemeyiz arkadaşlar.” cümlesi öğrencilerin zihinsel ve psikolojik gelişimi üzerinde olumsuz etki oluşturacak bir ifade olarak göze çarpmaktadır. Bununla birlikte “Yürü babam yürü”, “O borulardan bir tanesini kafama geçirdi” ve “Kasabalı bir alkışladı bizi bir alkışladı ki demeyin gitsin” gibi cümleler öğrenciye kötü örnek oluşturabilecek bir Türkçe kullanıldığını göstermektedir.

Tema: Oyun ve Spor

Hikâyenin İsmi: Bastım, Bastım, Gölgene Bastım

Hikâyenin Yazarı: Ayla Abak

Hikâyede, Bekir ismindeki erkek çocuğun, hızlı sosyalleşen, oyun üreten, kural koyan ve kolay arkadaşlıklar kuran özelliklerde olduğunu söylemek mümkündür.

Kahraman olarak Bekir'in bulunduğu mekânlar ise şu şekildedir; okul yolu üzerindeki kestane ağacının bulunduğu yer ve okul bahçesindeki elma ağacının altı.

6.Sınıf MEB Yayınları

Tema: Okuma Kültürü

Hikâyenin İsmi: Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması

Hikâyenin Yazarı: Mehmet Güler

Hikâyede yer alan erkek çocuk yani kahramanın özellikleri; okuma alışkanlığı olan, okuma sevgisi olan, okuduklarını zihninde canlandıran ve hayal kuran şeklindedir. Fiziksel özellikleri belirtilmeyen çocuğun hikâye içerisinde bulunduğu tek mekân olarak odası yer almaktadır.

Hikâyedeki çocuğun kitap okurken kendinden geçtiğinin söylenmesi, saatlerce her şeyi unutarak kitap okuduğunun söylenmesi, okuma sevgisini ve okuma alışkanlığını kanıtlar niteliktedir. Öte yandan kitaplarını düşünmesi, onların konuştuğu düşüncesine kapılması, tıpkı “Bugün çok çıkıyor sesleriniz!” (MEB, 2015; 17) şeklinde kitaplara seslenmesi, hayal kuran bir çocuk olduğunu ve kitaplardaki kahramanları zihninde canlandırdığı anlamını taşımaktadır.

Tema: Okuma Kültürü

Hikâyenin İsmi: Vitrindeki Masal Kitabı

Hikâyenin Yazarı: Üzeyir Gündüz

Hikâyede büyük çocuk, Selim ve Adam'ı (30- 35 yaşlarında) kahraman olarak söylemek mümkündür.

Büyük çocuk, okuma sevgisi olan, okuma alışkanlığı olan ve çıkarıcı özellikleriyle hikâye içerisinde yer almaktadır. Bunun yanında bulunduğu mekânlar ise şu şekildedir; kırtasiye dükkânı ve merdiven.

Büyük çocuk, söz konusu kitabı alabilmek için kardeşini ikna etmeyi planlıyor ve o kitabı okumak istiyordur. Selim'in horoz şeker almasından çok onun harçlığını da alarak kendi harçlığı ile birlikte kitabı almayı planlamaktadır. Büyük çocuğun kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı onun kendi isteği-çıkarı için hareket etmesine sebebiyet vermiştir.

Adam, hikâye içerisinde 30-35 yaşlarında olduğunun belirtilmesiyle birlikte, yardımsever, okuma bilincine sahip, okumaya destek olan, iyi giyimli özelliklerine sahiptir. Ayrıca, hikâye içerisinde farklı özelliklerinin belirtildiği tek kişidir. Bunun yanında hikâyede bulunduğu mekân kırtasiye dükkânıdır. Selim ve abisinin kitabı almak için paraları yetmeyince onlara destek kitabın ücretini ödemiştir. Böylelikle hem yardımsever, hem okuma bilincine sahip bir profil çizerek çocukların kitap okumalarına destek olmuştur.

Selim, sevap- günah bilincine sahip ve masal dinlemeyi seven özelliklerine sahip bir çocuk olarak hikâyede yer almaktadır. Hikâyede fiziksel özellikleri belirtilmeyen Selim, merdiven ve kırtasiye dükkânı gibi mekânlarda yer almaktadır.

Selim, abisi ile yürürlerken yerde gördükleri ekmek kırıntılarının ezilmesinin günah olduğunu düşünerek yerden kaldırır. Bu da Selim'in sevap günah bilincine sahip olduğunu göstermektedir. Abisinin "Keşke param yetse de alabilsem. Her akşam sana okurum" (MEB, 2015; 23) cümleleri ile alacağı şekerlerden vazgeçerek masal dinleyebilmek için harçlığını abisine vermiştir. Buradan da Selim'in masal dinlemeyi sevdiği anlaşılmaktadır.

Tema: Sevgi

Hikâyenin İsmi: Eskici

Hikâyenin Yazarı: Refik Halit Karay

Hasan, anadilini seven, memleketini seven, arkadaşlarını seven, aile sevgisi olan, meraklı, hisli- duygusal ve kaygılı özelliklerine sahip bir çocuk

olarak hikâyede yer almaktadır. Ayrıca hikâyede, vapur ve evin avlusu gibi mekânlarda bulunmaktadır.

Eskici, dişsiz, saç-sakalı dağınık ve sert mizaçlı özellikleriyle hikâyede yer almaktadır. Hasan'a göre daha çok fiziksel özelliklerinin ön planda olduğu eskicinin, "Türk çocuğu musun be?" (MEB, 2015; 49) gibi konuşmalarından dolayı sert mizaçlı olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan eskicinin, sokak ve evin avlusu gibi mekânlarda bulunduğunu söylemek mümkündür.

Tema: Sevgi

Hikâyenin İsmi: Forsa

Hikâyenin Yazarı: Ömer Seyfettin

Kara Memiş, memleket sevgisi olan, aile sevgisi olan, her şeye rağmen umudunu yitirmeyen, dini bütün ve yaşlı özellikleriyle hikâyede yer almaktadır. Daha çok ruhsal özellikleri ön plana çıkan Kara Memiş, Çanakkale, İstanbul, sandal, gemi, güverte gibi, il ve mekânlarda yer aldığı metin içerisinden anlaşılmaktadır. Memleketini, ailesini özleyişinden bir gün bir Türk gemisinin bulunduğu yerin kıyılarına geleceğini rüyalarında görmektedir. Bunlar da memleket ve aile sevgisini-hasretini göstermektedir. Ayrıca umudunu kaybetmeyişi buradaki bekleyişinden anlamak mümkündür. Öte yandan hikâye içerisinde şükreden ve unutmadığı ayetlerle namaz kıldığının söylenmesi dini bütün bir kimse olduğunu belirtmek açısından önemlidir.

Turgut, cüsseli ve pala bıyıklı özellikleriyle birlikte, babası olan Kara Memiş'in aksine fiziksel tasvirlerinin ön planda olduğu bir kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır. Turgut'un, Çanakkale ve kaptanlığını üstlendiği gemi ise bulunduğu mekânları oluşturmaktadır.

Tema: Duygular

Hikâyenin İsmi: Sahibini Unutmayan Köpek

Hikâyenin Yazarı: Hasan Latif Sarıyüce

“Mercan” adındaki köpek, hikâyede özleyen, çaresizlik hisseden ve üzülen özellikleriyle yer almaktadır. Bunun yanında bulunduğu mekânlar ise, kasaba ve bahçe olarak belirtilmektedir.

Karı-koca hikâyede, köpeği daha küçükken bulup beslemeleriyle merhametli ve yardımsever özellikleriyle bulunmaktadır. Buldukları mekânlar ise, kasaba, bahçe ve tayinle birlikte gittikleri kenttir.

Tema: Zaman ve Mekân

Hikâyenin İsmi: Bayram Yeri

Hikâyenin Yazarı: Muzaffer İzgü

Kahraman isminin yer almadığı hikâyede bir adamın ninesini eski bayram yerine götürmesi ve bu yolculukta olanlar anlatılmaktadır.

Hikâyede şahısların fiziksel ve ruhsal betimlemelerine yer verilmezken, kuşak farkı, kültür değişimi, geleneğin şehre yenilişi gibi özellikler hikâyenin temel özelliklerini oluşturmaktadır.

Tema: Doğa ve Evren

Hikâyenin İsmi: Kınalı Keklik

Hikâyenin Yazarı: Miyase Sertbarut

Hasan, hikâyede hayvan sever özelliğiyle yer almaktadır. Hasanın çocuk oluşu dışında başka fiziksel tasvire yer verilmemektedir. Bunun yanında ruhsal betimlemeler de yapılmamıştır. Hasan’ın yaşadığı apartmanda farklı birçok hayvan beslenmektedir. Hasan da hayvanlarla vakit geçirmekten hoşlanmaktadır. Buradan Hasan’ın hayvan sever bir özelliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Temaya uygun olması sebebiyle çocuk kahramanda sadece hayvan sevgisine dikkat çekilmiş ve işlenmiştir.

6.Sınıf Öğün Yayınları

Tema: Sevgi

Hikâyenin İsmi: Eskici

Hikâyenin Yazarı: Refik Halit Karay

Bu hikâye 6.Sınıf MEB. Yayınlarında da yer almaktadır (Bkz. s. 52).

Tema: Duygular

Hikâyenin İsmi: Kaşığı

Hikâyenin Yazarı: Ömer Seyfettin

Büyük çocuk hikâyede, ahır, ahır avlusu, çeşme ve küçük oda gibi mekânlarda yer almaktadır.

Büyük çocuk, yalancı, düşüncesiz, iftiracı, üzüntülü, suçluluk duygusu olan, merhametli, korkan ve pişmanlık çeken özellikleriyle birlikte hikâyede yer almaktadır. Çocuk olduğunun bilinmesi dışında fiziksel özelliklerine yer verilmemektedir. Temanın gerektirdiği gibi duygular ve ruhsal özellikler ön plandadır.

Büyük çocuk kaşığı kırıp yalan söyleyerek kardeşi Hasan'ın kaşığı kırıldığını söylemiştir babasına. Böylece hem yalancı hem de iftiracı olduğu görülmektedir. Yalan söyledikten sonra suçluluk hissederek pişman olmuş ve üzülmüştür. Öte yandan doğruyu söylese olacaklardan da korkmaktadır.

Tema: Milli Kültür

Hikâyenin İsmi: Anadolu Yurt Olurken

Hikâyenin Yazarı: Osman Olcay Yazıcı

Hikâyede geçen mekân ırmak olarak belirtilmektedir. Hikâyede Alparslan çocuk, meraklı ve tarihe ilgili özellikleriyle yer almaktadır. Kahraman için bunun dışında fiziksel ve/veya ruhsal betimlemeler yer almamaktadır.

Hikâye içerisinde Emir dede torununa tarihten anekdotlar anlatırken Alparslan merakla sorular sormuştur. Böylece Alparslan'ın tarihe ilgili ve meraklı bir çocuk olduğu görülmektedir.

Tema: Okuma Kültürü

Hikâyenin İsmi: Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması

Hikâyenin Yazarı: Mehmet Güler

Bu hikâye metni, 6.Sınıf MEB Yayınlarında da yer almaktadır (Bkz. s.51).

7.Sınıf MEB Yayınları

Tema: Kavramlar ve Çağrışımlar

Hikâyenin İsmi: Pembe İncili Kaftan

Hikâyenin Yazarı: Ömer Seyfettin

Hikâye kahramanı Muhsin Çelebi, ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı gibi mekânlarda bulunmaktadır.

Hikâyede Muhsin Çelebi, pala bıyıklı, iri-cüsseli, fedakâr, dürüst, ketum, zeki, mütevazı, cömert, cesur, kimseye yaranmaya çalışmayan, vatansever ve kararlı özellikleriyle hikâyede yer almaktadır.

Muhsin Çelebi, devleti için görevi kabul eder ve “Mademki bu bir fedakârlıktır, fedakârlık ücretle olmaz, karşılıksız olur.”(MEB, 2015; 54) diyerek çiftliğini, mandirasını ve evini rehine vermiş, üstüne de esnaftan borç toplamıştır. Sekiz bin altınla kaftanı almayı düşünmektedir. Böylece devletten maddi yardım alamadan görevi için gerek duyulan ihtişamı sağlamıştır. Bu görevle birlikte hem fedakâr hem de vatanseverliği görülebilmektedir. Muhsin Çelebi'nin Tebriz kalesindeki konuşmalarından ve tavırlarından zeki ve cesur olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, Şah İsmail'in ayağını öpmeyerek ona boyun eğmemiş ve ayakta saygı vaziyetinde durmayarak kaftanını serip oturmuştur. Bu da kimseye boyun eğmediğini, cesaretini ve kimseye yaranmaya çalışmadığını kanıtlar niteliktedir.

Muhsin Çelebi, kaftanı İstanbul'a getirmediğinde merak edenlere ne olduğunu söylemeyerek ketum biri olduğu göstermiştir.

Muhsin Çelebi'nin diğer özelliklerine göre fiziksel özellikleri geri planda kalmaktadır.

Tema: Milli Kültür

Hikâyenin İsmi: Miras Keçe

Hikâyenin Yazarı: Kenan Hulusi Koray

Çocuk, anne ve hala, hikâye içerisinde aynı mekânlarda bulunmaktadır. Bunlar; ev ve müzeden oluşmaktadır.

Hikâye küçük erkek çocuğun ağzından anlatılmaktadır. İsmi verilmeyen erkek çocuk hakkında, gerek fiziksel gerekse ruhsal betimlemelere rastlanmamaktadır.

Hikâye içerisinde anne ve hala, mirası küçümseyen, düşüncesiz ve paragöz özellikleri ile yer almaktadırlar. Anne ve halanın bu ortak özellikleri dışında, bireysel ve/veya ortak, fiziksel- ruhsal özelliklerine rastlanmamaktadır.

Hikâyede yer alan anne ve hala ailelerine kalan mirası beğenmeyerek “Vallahi utansınlar.”, Hiç olmazsa Paşa’nın Yemen Dönüşü getirdiği canım Hicaz işlerinden bir tanecik koyar insan.” (MEB, 2015; 66) diye hem sitem etmişler hem de mirası küçümsemişlerdir. Mirastan kalan parçaları satmayı düşünerek en azından nakde çevirmeyi düşünürler ve bir eskiciye satarlar. Tüm bunlardan hareketle, bahsi geçen anne ve halanın kalan mirası küçümseyen, düşüncesiz ve paragöz özellikleri açıkça görülebilmektedir.

Tema: Doğa ve Evren

Hikâyenin İsmi: Son Kuşlar

Hikâyenin Yazarı: Sait Faik Abasıyanık

Bu metninde kahraman bulunmadığından kahraman özellikleri bulunmamaktadır. Ada, hikâyede tek mekân olarak göze çarpmaktadır. Buradaki mekân, kahramanın bulunması gereken yer değil, hikâye konusunun nerede geçtiğini belirtmek adına yazılmıştır.

Tema: Doğa ve Evren

Hikâyenin İsmi: Yeşil Gözlü Kardan Adam

Hikâyenin Yazarı: Tacettin Şimşek

Hikâyede beş çocuk arkadaşın kardan adam yapmaları anlatılmaktadır. Hikâyede, kardan adamın yapıldığı yer için bir mekân ismi kullanılmamıştır.

Hikâye, sadece kardan adamın yapıldığı yerde geçtiğinden, özel bir mekân ismi yer almamaktadır.

Can, Alper, Murat, Temel, Burak, yeni fikirlere açık olan, araştırmayı seven, hayalperest ve çok yönlü düşünen gibi özelliklere sahiptir. Diyaloglarla ilerleyen hikâyede çocukların fiziksel özelliklerine yer verilmemiştir.

Hikâyede, “Nasıl kar oluşuyor? Merak edip araştırdım.”, “Tükenmez kalem mi? Elinde kalem olan bir kardan adam hiç görmedim ben. İyi ya işte, diyor Alper. İlki bizim olacak.”, “Astronomi okuyacağım. Uzaya çıkan ilk Türk astronot ben olacağım.”, “Füze fırlatma rampası için Konya-Karaman sınırı uygunmuş. Deprem konusunda güvenli.”(MEB, 2015; 101-102) şeklindeki diyaloglardan da anlaşıldığı üzere çocukların yeni fikirlere açık olduğu, araştırmayı seven, hayalperest ve çok yönlü düşünen özellikler barındırdığı görülmektedir.

Tema: Toplum Hayatı

Hikâyenin İsmi: Osmanlı Dürüstlüğü

Hikâyenin Yazarı: Zehra Aydüz

Hikâyede Ferdinand, koyu kestane rengine saçları olan, güçlü kuvvetli, boylu poslu, meraklı, dürüst, pratik zekâlı ve tedirgin özellikleriyle yer almaktadır. Bununla birlikte, hikâyede olayların gidişatına göre mekânları şu şekilde sıralandırabiliriz; gemi, İstanbul, Karaköy, liman, sokak, eski çarşı.

Ferdinand için fiziksel betimlemeler dışında söylenen “pratik zekâlı” tabirini, hikâye içerisinden bir alıntıyla kanıtlamak mümkün değildir. Bu tabir kahramanın ticarete başarılı olduğunu anlatmada yardımcı olduğundan kullanılmıştır. Ayrıca ilk defa geldiği şehirde nelerle karşılaşacağını bilmediğinden tedirgindir.

Hasan Ağa, kilolu, dürüst, işinin ehli ve devletinin itibarını düşünen biri olarak hikâyede yer almaktadır. Ferdinand’a göre daha az özelliği verilen Hasan Ağa’nın, hikâyede bulunduğu mekânlar, eski çarşı ve sahibi olduğu dükkândan oluşmaktadır.

Hasan Ağa, Ferdinand'a sattığı kumaşların arasına karışan, diğerlerine göre düşük kalitede olan kumaşı fark ederek bunu Ferdinand'a söylemiştir. Ferdinand'ın "Olsun ağam, o kadar mal arsında ne önemi var?" diyince, Hasan Ağa da "Olmaz efendim, olmaz. Sana hatalı mal satamam. Sonra Osmanlı kusurlu mal satıyormuş derler. Ben ecnebi diyarlarda devletimin şerefini düşürmem, milletimin adını lekeleyemem."(MEB, 2015; 109) diye cevap vermiştir. Bu diyalogdan da anlaşılıyor ki Hasan Ağa hem işinin ehli, hem dürüst, hem de devletin itibarını düşünen biridir.

Tema: Toplum Hayatı

Hikâyenin İsmi: Bir Şekerli Bir Ispanaklı

Hikâyenin Yazarı: Ayşe İlker

Hikâye küçük bir erkek çocuğun gözünden anlatılmaktadır. Erkek çocuğun bulunduğu mekânlar, ev ve sokaktan oluşmaktadır.

Çocuk, yardımsever, komşuluk bilincine sahip, kültürüne duyarlı, düşünceli ve kültürünü canlı tutmaya çalışan özelliklere sahiptir. Bununla birlikte çocuğun fiziksel özelliklerine yer verilmemektedir.

Çocuk, annesinin yaptığı katmerleri dağıtmakta, anneannesinin tansiyonunu düşünmüş ve onun tansiyonunu ölçmüştür. Buradan çocuğun annesine yardım eden yani yardımsever ve anneannesine yardım ederek de düşünceli olduğunu anlamaktayız. Ayrıca iki buçuk yaşında olan Ali Taha'nın mahalle kültürünü öğrenmesini istemektedir. Çocuk, komşuluk bilincine sahip ve bu bilinci- kültürü koruma düşüncesindedir.

7.Sınıf Meram Yayınları

Tema: Kişisel Gelişim

Hikâyenin İsmi: Güneşe Doğru

Hikâyenin Yazarı: Hakkı Özkan

Sarışın çocuk, korkularının üzerine giden, kendini kanıtlamaya istekli olan, azimli ve başarıma adına hayatını tehlikeye atan özellikleriyle, hikâyenin

merkezinde yer almaktadır. Sarı saçlı oluşu dışında fiziksel özelliklerine hikâyede yer verilmeyen çocuk, kumluk ve deniz gibi mekânlarda yer almaktadır.

Sarışın çocuk, iyi bir yüzücü olmamasına karşın diğer çocukların yaptıklarını, açıktan geçen motorların olduğu yere kadar yüzmeyi çok istemiştir. Ama oralara kadar gitmekten korkmaktadır. Buna rağmen hem onlara katılabilmek, hem de onlara kendini kanıtlayabilmek için onlarla motorların geçtiği yere kadar yüzer ve boğulma tehlikesi geçirerek, zor bela karaya çıkabilir. Buradan da çıkarılacağı üzere, korkularının üzerine giderek hem kendini kanıtlama isteği, hem de hayatı uğruna başarmaya isteği, hem de azimli oluşu çocuğun özelliklerini oluşturmaktadır.

Diğer çocuklar, alaycı, dışlayıcı tavırlar sergileyen ve acımasızca davranan çocuk grubudur. Bu grup mekân olarak denizde yer almaktadır. Deniz çıkışında nerede olduklarına dair mekân ismi yer almamaktadır.

Diğer çocuklar olarak adlandırılacak arkadaş grubu, sarışın çocukla “Korkağın biri o canım”(Meram, 2015; 49) gibi cümlelerle dalga geçmektedirler. Sarışın çocukla dalga geçerken onu hem dışlamışlardır hem de onun boğulma tehlikesi geçirmesinde acımasızca bir itici güç görevi görmüşlerdir.

Tema: Kişisel Gelişim

Hikâyenin İsmi: Uzun Mehmet

Hikâyenin Yazarı: Turan Oflazoğlu- Emin Çakıroğlu

Uzun Mehmet, hikâye boyunca, İstanbul, Zonguldak, köy, değirmen ve maden kömürü yatağı gibi mekânlarda bulunmuştur.

Uzun Mehmet, uzun boylu, vatana hizmet etme bilincine sahip olan, azimli ve çalışkan özelliklerine sahiptir. Mehmet’in uzun boylu oluşunu bilmekle birlikte, daha fazla fiziksel özellik belirtilmemiştir.

Uzun Mehmet, askerdeyken komutanının “Türkiye’de maden kömürü var mı yok mu bilen yok. Var ise bulmak lazım. Onu bulmak memlekete çok büyük hizmet olacak. Gittiğiniz köyde, dağda, derede, her yerde bu kömürü arayın arkadaşlar.” (Meram, 2015; 54) sözlerini dikkate alarak maden kömürü aramaları

yapmıştır. Maden kömürünü bulmak için çok çalışan ve azmeden Uzun Mehmet, sonunda muvaffak olmuştur. Buradan hareketle, Uzun Mehmet'in azimli, çalışkan ve vatani için hizmet etme bilincine sahip olduğu görülmektedir.

Bölük komutanı, hikâye boyunca, İstanbul ve ordu kışlası gibi mekânlarda bulunmuştur.

Bölük komutanı, vatana hizmet etme bilincine sahip olan, öğretici ve vatana hizmet için teşvik eden özelliklere sahiptir.

Komutanın askerlerine bilgi ve öğütler vererek memleketi için faydalı bir birey olduğu görülmektedir. Öğretici oluşu ile vatana hizmet bilinci oluşturan ve vatana hizmet için teşvik eden bir kimse durumundadır hikâyede.

Tema: Kişisel Gelişim

Hikâyenin İsmi: İlk Elbisem

Hikâyenin Yazarı: Bekir Özcan

Fiziksel özellikleri belirtilmeyen çocuk, Toros dağları, otobüs, tren, Haydarpaşa tren garı, han, İstanbul, Nişantaşı'da bir gecekondu, Amerikan hastanesi önü ve Vali konağı caddesi gibi mekânlarda bulunmaktadır.

Hikâyede, ismi verilmeyen erkek çocuğun, kanaatkâr, utangaç, sabırlı, heyecanlı, halden anlayan ve çalışkan özelliklerine sahip olduğu görülmektedir.

Çocuk, eski, yamalı elbiseler giymektedir. Yeni elbiseler istemektedir içten içe. Ama öte yandan ailesinin durumunu da anlamakta ve elbise ihtiyacını dillendirmemektedir. Giysi alınması için ise sabırla beklemektedir. Çocuğun böylece, kanaatkâr, halden anlayan ve sabırlı olduğunu anlamaktayız. Çocuk utangaç bir yapıya sahiptir. Bunun yanında babasına süt dağıtımında yardımcı olarak çalışkan olduğunu hikâye okuyucularına hissettirmektedir.

Tema: Toplum Hayatı

Hikâyenin İsmi: Harika Çocuk

Hikâyenin Yazarı: Orhan Kemal

Ayhan, hikâye boyunca, han, sinema, Şehzadebaşı ve atölye gibi mekânlarda yer almaktadır.

Ayhan, ailesine destek olan, mücadeleci, kanaatkâr, paylaşımcı ve sorumluluk sahibi özelliklerine sahip bir çocuktur.

Ayhan ailesine destek olmak için bir atölyede çalışmaktadır. Yokluk içerisinde mücadeleci, kanaatkâr ve sorumluluk almayı öğrenmiştir. Öte yandan yemek yerken yanına gelen adama ekmeğinden bölerek uzatması da paylaşımcı biri olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Tema: Milli Kültür

Hikâyenin İsmi: Duha Koca Oğlu Deli Dumrul

Hikâyenin Yazarı: Hayati Develi (hzl.).

Hikâyede Deli Dumrul'un bulunduğu mekân olarak sadece köprüden bahsedilmektedir. Kahramanın bulunduğu diğer mekânlar isimlendirilmemiştir ve olayların gidişatı dâhilinde mekânların değiştiği anlaşılmaktadır.

Deli Dumrul, cesur, haksızlık eden, dini bilgisi zayıf, endişeli ve hatasının farkına varan özelliklerde bir adamdır.

Deli Dumrul, cahil cesareti olan biridir. Bundan dolayı da Azrail'e kafa tutar ve bunun sonucunda da aman diler. Dini bilgisi zayıf olan Deli Dumrul Azrail'i alt edemeyeceğini anlayınca hatasının farkına varıp ölmek istemediğini söyleyerek endişesini dile getirmiştir. Ayrıca köprüsü ile halka baskı yapmakta ve haksız bir şekilde onlardan para almaktadır.

Tema: Doğa ve Evren

Hikâyenin İsmi: Son Kuşlar

Hikâyenin Yazarı: Sait Faik Abasıyanık

Bu metninde kahraman bulunmadığından kahraman özellikleri bulunmamaktadır. Ada, hikâyede tek mekân olarak göze çarpmaktadır.

Bu hikâye, 7.Sınıf MEB Türkçe Ders kitabında da yer almaktadır (Bkz. s. 57).

8.Sınıf MEB Yayınları

Tema: Kişisel Gelişim

Hikâyenin İsmi: Karanfiller ve Domates Suyu

Hikâyenin Yazarı: Sait Faik Abasıyanık

Kör Mustafa, hikâye içerisinde, köy, bahçe ve çalılık (tarla) gibi mekânlarda yer almaktadır.

Hikâyenin kahramanı olan Kör Mustafa, tek gözü kör, azimli, sebatkâr ve çalışkan özellikleri ile metinde yer almaktadır.

Kör Mustafa çalılık, taşlık bir yer alır ve orayı iyi bir tarla yapmak için çok gayret göstermiştir. Öyle ki, “Kazma iş görmediği zaman yumruğu, yumruğu iş görmediği zaman parmakları, parmakları iş görmediği zaman tırnakları ile toprağı tırmalardı.” (MEB, 2015, 58). Bu da azimli ve çalışkan olduğunu göstermektedir. Taşlık yeri ne pahasına olsun iyi bir hale getirmek için çok kararludur. Gündüzleri başkaları için çalışır ve geceleri ise burayı adam etmek için tırnaklarıyla tırmalar. Bu kararlılığı, taşlık arazi karşısındaki direnişi sebatkâr oluşunu kanıtlamaktadır.

8.Sınıf Evren Yayınları

Tema: Milli Kültür

Hikâyenin İsmi: Basat’ın Tepegözü Öldürmesi

Hikâyenin Yazarı: Orhan Şaik Gökyay

Basat’ın bulunduğu mekânlar arasında tek belirtilen mağaradır.

Hikâyenin kahramanı olan Basat, güçlü, zeki, kendine güvenen ve yardımsever özellikleriyle metinde yer almaktadır. Bununla birlikte Basat’ın, mekân olarak mağarada bulunduğu belirtilmektedir. Hikâyede gelişen olaylar neticesinde Basat’ın mekân değiştirdiği anlaşılmaktadır.

Basat'ın güçlü oluşu hikâyede anlatılana göre herkes tarafından bilinmektedir. Öte yandan zeki, kendine güvenen ve yardımsever oluşu Tepegözü öldürmeye kalkışması ve bunu başarması ile doğru orantılıdır.

Tema: Kişisel Gelişim

Hikâyenin İsmi: Osman

Hikâyenin Yazarı: Halide Nusret Zorlutuna

Osman, sınıf, boyacı odası, köy ve köy okulu gibi mekânlarda bulunmuştur.

Osman, özgüven eksikliği olan, içine kapanık, saygılı ve azimli özelliklerini bünyesinde barındıran bir çocuktur. Hikâye içerisinde, sınıf arkadaşlarına göre birkaç yaş büyük, onlara göre daha yapılı ve ağır işiten şekilde fiziksel özellikleri belirtilmiştir.

Halide Nusret Zorlutuna, hikâyede sınıf, ev ve boyacı odasında yer almaktadır.

Hikâyenin yazarı olan Halide Nusret Zorlutuna, cesaretlendiren, yardımsever ve şefkatli özelliklerle metinde yer almaktadır.

Hikâyede söylenen boyacı odası Osman'ın kaldığı tek göz odadır.

Tema: Kişisel Gelişim

Hikâyenin İsmi: Selim'i Anarım

Hikâyenin Yazarı: Necati Cumalı

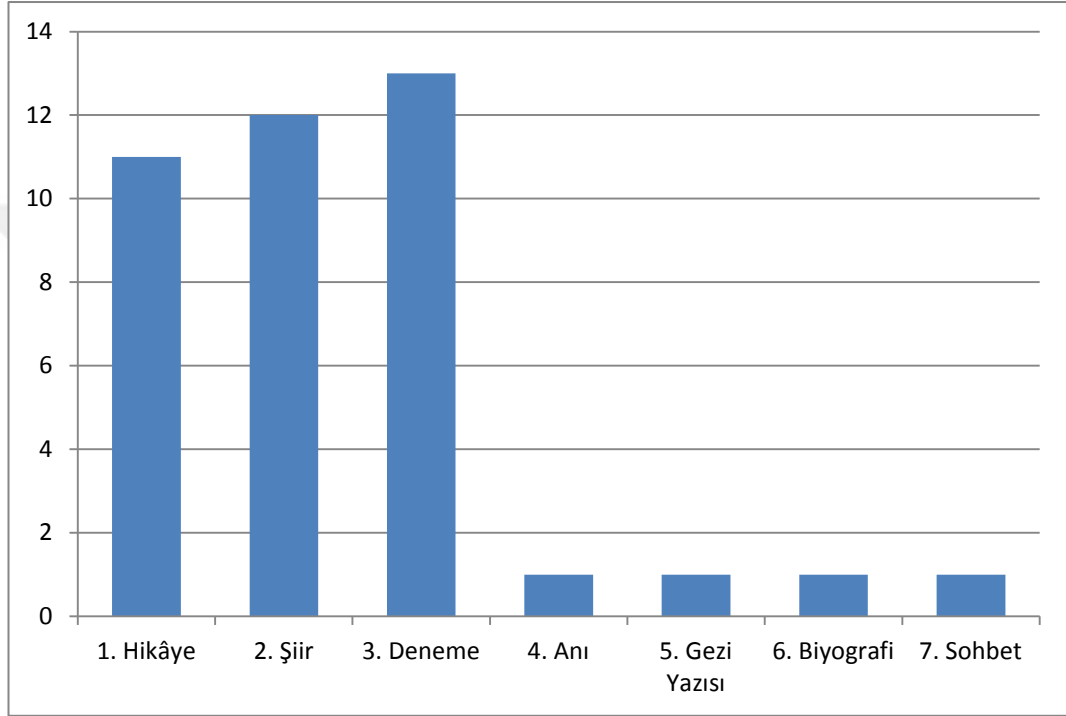
Selim, hikâye boyunca, yazıhane, tarla, Ödemiş ve kahvehane gibi mekânlarda bulunmuştur.

Selim, azimli, cömert, doğa ve hayvan sevgisi olan ve çalışkan özellikleriyle hikâyede yer almaktadır. Aldığı bataklığı herkesin gıpta ile bakacağı bir tarla haline getirmiştir. Bunu yaparken azmetmiş ve çok çalışmıştır. Yetiştirdiği ürünlerden hediye etmeyi sever, dolayısıyla cömerttir. Doğa ve

hayvan sevgisi olduğu ise, “Bir adam çiçek, hayvan sevmedi mi, at öylesini.” (Evren, 2015; 74) cümlesinden anlamak mümkündür.

2015-2016 Yılı Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Tür Göstergeleri

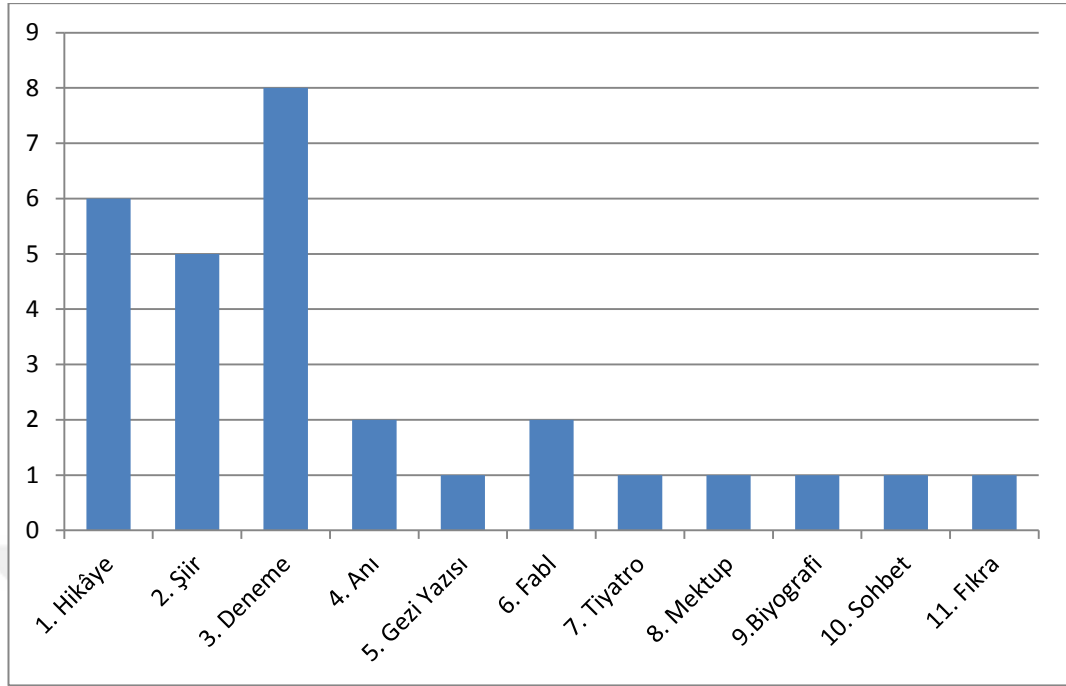
Grafik:1 Cem Yayınları (5. Sınıf) Türkçe Ders Kitabı Metin Tür Grafiği

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere 5. Sınıf Cem Yayınları Türkçe Ders Kitabında yedi farklı metin türü bulunmaktadır.

Anı, gezi yazısı, biyografi ve sohbet türlerinde birer metin bulunmaktadır. Hikâye, şiir ve deneme türlerinde ise sırasıyla, 11, 12 ve 13 adet metin yer almaktadır.

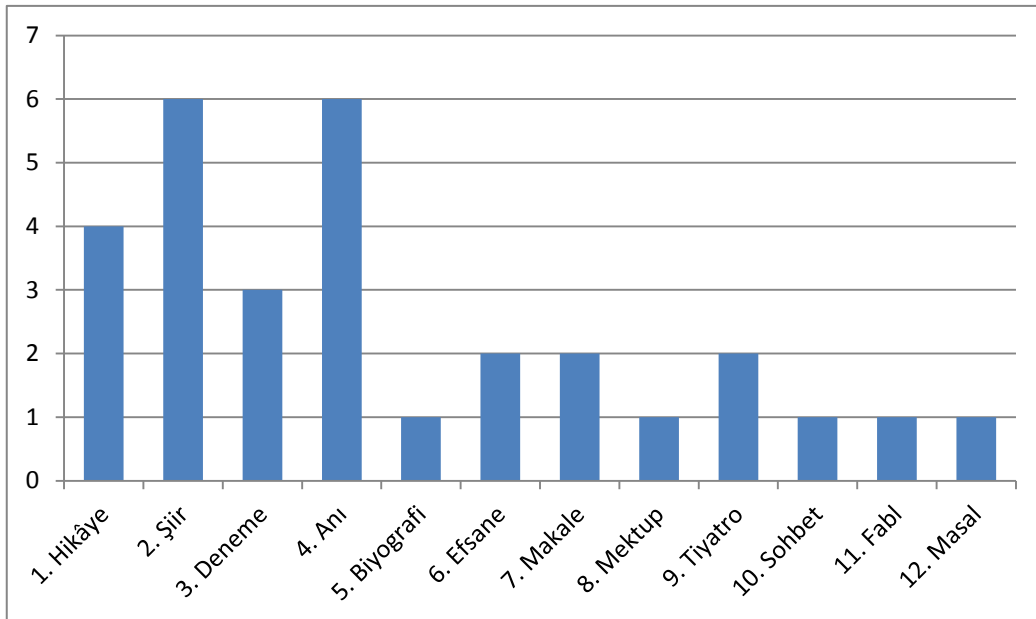
Grafik: 2 MEB Yayınları (6. Sınıf) Türkçe Ders Kitabı Metin Tür Grafiği

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında 11 farklı metin türü yer almaktadır.

5. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında, gezi yazısı, tiyatro, mektup, biyografi, sohbet ve fıkra birer adet metin yer almaktadır. Anı ve fabl türlerinde ikişer metin yer alırken, şiir, hikâye ve deneme türlerinde ise sırasıyla, 5,6 ve 8 adet metin bulunmaktadır.

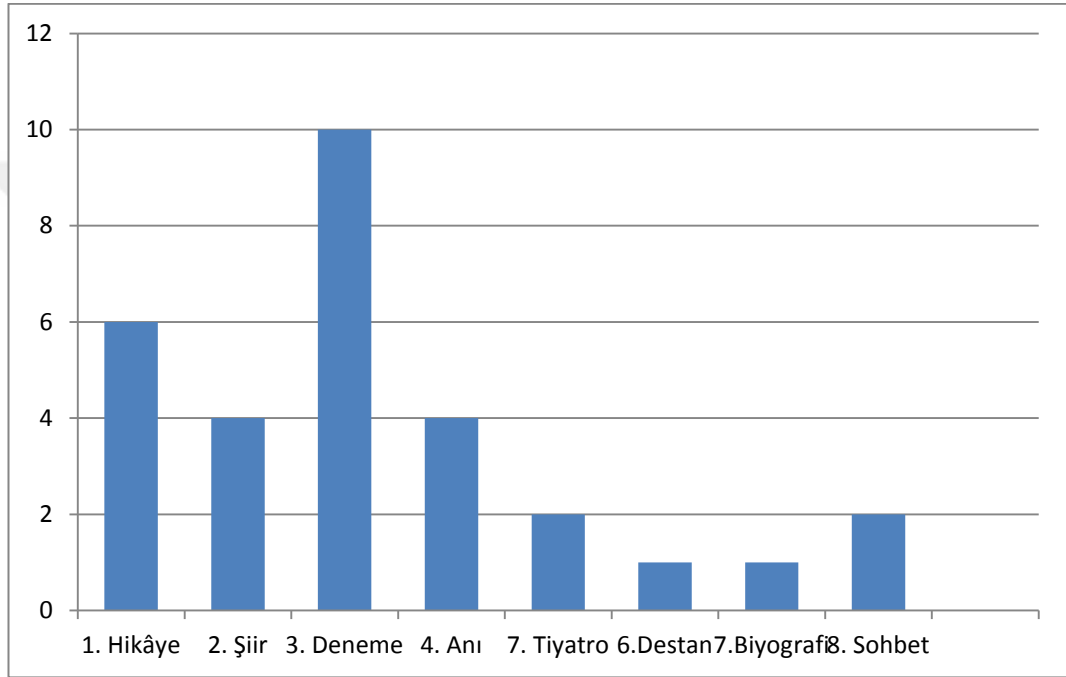
Grafik: 3 Ögün Yayınları (6. Sınıf) Türkçe Ders Kitabı Metin Tür Grafiği

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere 6. Sınıf Öğün Yayınlarında 12 farklı metin türü bulunmaktadır.

6.Sınıf Öğün yayınlarında, biyografi, mektup, sohbet, fabl ve masal türlerinde birer metin yer alırken, efsane, makale, tiyatro türlerinde ise ikişer metin yer almaktadır. Bunların yanında, Deneme, Hikâye, Şiir ve Anı türlerinde sırasıyla, 3, 4, 6, 6 adet metin bulunmaktadır.

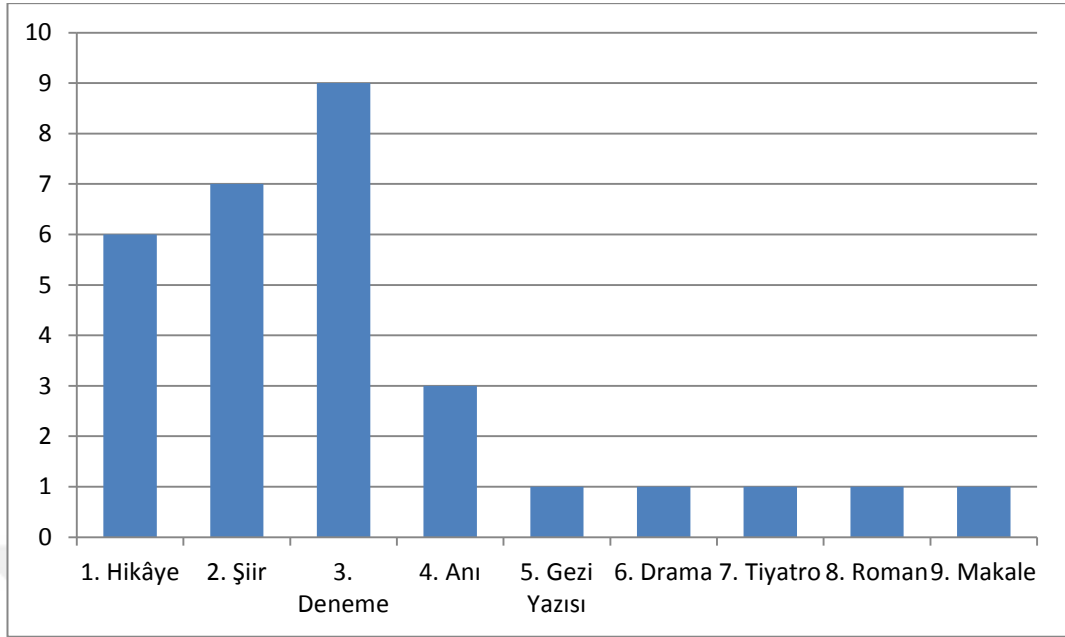
Grafik: 4 MEB Yayınları (7.Sınıf) Türkçe Ders Kitabı Metin Tür Grafiği

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında sekiz farklı metin türü yer almaktadır.

Destan ve biyografi türlerinde birer metin yer alırken, tiyatro ve söyleşi türlerinde iki, şiir ve anı türlerinde ise dörder metin yer almaktadır. Hikâye ve Deneme türlerinde sırasıyla, 6 ve 10 metin bulunmaktadır.

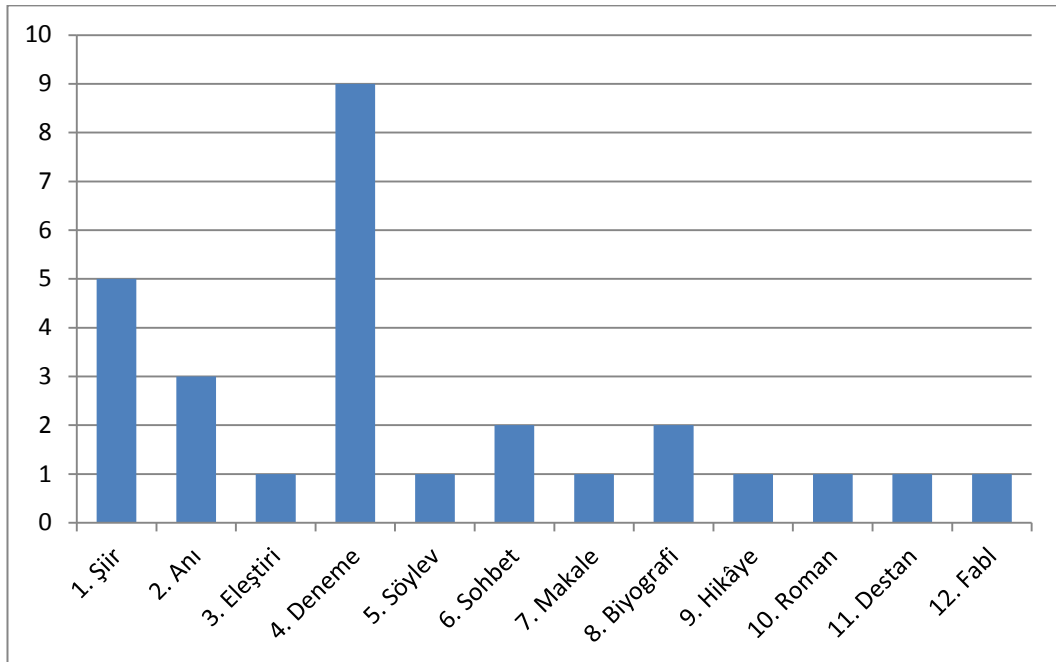
Grafik: 5 Meram Yayınları (7. Sınıf) Türkçe Ders Kitabı Metin Tür Grafiği

Yukarıdaki grafikte 7.Sınıf Meram Yayınları Türkçe Ders Kitabında dokuz farklı metin türü yer almaktadır.

Gezi yazısı, drama, tiyatro, roman ve makale türlerinde birer metin bulunurken, anı, hikâye, şiir ve deneme türlerinde sırasıyla, 3, 6, 7 ve 9 adet metin yer almaktadır.

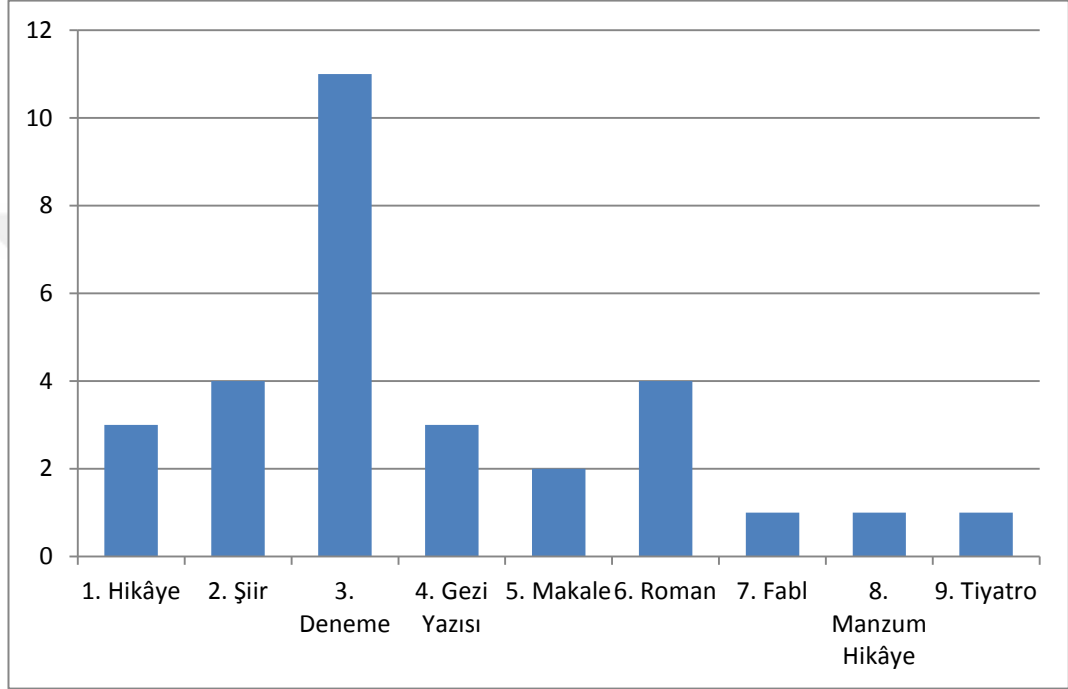
Grafik: 6 MEB Yayınları (8. Sınıf) Türkçe Ders Kitabı Metin Tür Grafiği

Yukarıdaki grafikte 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabında 12 farklı metin türü yer almaktadır.

Eleştiri, söylev, makale, hikâye, roman, destan ve fabl türlerinden birer metin bulunmaktadır. Söyleşi ve biyografi türlerinde ikişer metin yer alırken, anı, şiir ve deneme türlerinde sırasıyla, 3, 5 ve 9 adet metin bulunmaktadır.

Grafik: 7 Evren Yayınları (8. Sınıf) Türkçe Ders Kitabı Metin Tür Grafiği

Yukarıdaki grafikte 8. Sınıf Evren Yayınları Türkçe Ders Kitabında dokuz farklı metin türü yer almaktadır.

Fabl, manzum hikâye ve tiyatro türlerinde birer metin bulunurken, şiir ve roman türünde ise dörder metin yer almaktadır. Hikâye ve gezi yazısı türlerinde üçer metin bulunurken, makale ve deneme türlerinde sırasıyla, 2 ve 11 adet metin bulunmaktadır.

Tablo: 32015- 2016 Yılı Türkçe Ders Kitapları Ortak Yazar Tablosu

Yazarlar \ Yayınlar	5. Sınıf Cem	6. Sınıf MEB	6. Sınıf Öğün	7. Sınıf MEB	7. Sınıf Meram	8. Sınıf MEB	8. Sınıf Evren
Hasan Âli Yücel	✓					✓	
Fazıl Hüsni Dağlarca	✓	✓					
Orhan Şaik Gökyay	✓						✓
Bestami Yazgan	+	✓					
Hatice Işılak	✓		✓				
Muzaffer İzgü	✓	✓					
Lütfi Ay			✓	✓			
Hasan Latif Sarıyüce		✓	✓			✓	
Ahmet Bekir Palazoğlu		✓	✓				
Refik Halit Karay		✓	✓				
Coşkun Ertepinar			✓			✓	
Ümit Yaşar Oğuzcan			✓	✓			
Ömer Seyfettin		✓	✓	✓			
Atilla Birkiye		✓	✓				
Bedri Rahmi Eyüboğlu			✓			✓	
Mehmet Güler		✓	✓				
Arif Nihat Asya		✓			✓		
Abdurrahim Karakoç		✓				✓	
Yaşar Kemal		✓				✓	✓
Turgut Özakman					✓		✓
Tacettin Şimşek				✓	✓		
Turan Oflazoğlu					+		
Âşık Veysel				✓	✓		
Evliya Çelebi					✓		✓
Ali Çolak				✓	✓	+	+
Şevket Rado				+	✓	+	✓
Mehmet Önder				+	✓	+	
S. F. Abasıyanık				✓	✓	✓	
Baydebâ						✓	✓
Üstün Dökmen						✓	✓
Oktay Akbal							+

Tabloda “✓” işareti, yazarın aynı yayında bir eserinin olduğunu gösterirken “+” işareti ise aynı yazarın yayın içerisinde iki eserinin bulunduğu anlamına gelmektedir.

Türkçe ders kitaplarının tamamı ele alındığında, tablo dışındaki yazarların sadece bir eseri bulunduğundan, bu tabloya dâhil edilmemişlerdir.

Yukarıdaki tabloda 31 yazar bulunmaktadır. Bunlardan 25'i Türkçe ders kitaplarında ortak yazıları bulunanlar, altısı (Bestami Yazgan, Turan Oflazoğlu, Ali Çolak, Şevket Rado, Mehmet Önder, Oktay Akbal) ise aynı yayında birden fazla eseri bulunanlardır.

Türkçe ders kitaplarının tamamına bakıldığında en çok eseri bulunan yazarlar, altışar eserle Ali Çolak ve Şevket Rado'dur.

Yayınların tamamına bakıldığında, Ali Çolak ve Şevket Rado'nun dörder kitapta da eserleri olduğu görülmektedir. Bunun yanında, sadece bir kitapta eseri olan ve bu kitapta da iki eseri bulunan yazarın ise Oktay Akbal olduğu tablodan çıkarılabilmektedir.

Tartışma

Dil, insanların birbirine bilgi, düşünce ve eğilimlerini aktarabilmenin yanı sıra, fikirlerini düzenleyebilmelerine ve duygularını ifade edebilmelerine olanak hazırlamaktadır. Kültür değerlerimiz ve bilgilerimizin çoğu kuşaktan kışağa sözlü ya da yazılı kaynaklar yoluyla iletilmektedirler. Herkes doğrudan kendi yaşantısı yoluyla öğrendiğinden daha fazlasını, dil yoluyla öğrenir (Yavuzer, 2007; 43).

Ana dili ve iletişimin çocuğa öğretilmesi okullar aracılığıyla üst düzeye taşınabilir. Ana dili ve iletişimin çocuğa öğretilmesi okullar aracılığıyla üst düzeye taşınabilir. Yukarıda da belirtildiği üzere insanların yaşantılarından çoğunu dil ile öğrenir iken, buradaki en önemli yeri okullar oluşturmaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2015; .3), Türkçe Dersi Öğretim vizyonu ile ilgili maddelerde “Kendini ifade eden, iletişim kuran, işbirliği yapan, girişimcilik ve sorun çözme kapasitesi gelişmiş, okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, sentezleyebilen, okuma ve öğrenmeden zevk alan” şeklinde maddeler yer almaktadır. Bunlarla birlikte, Türkçe dersinin metin odaklı olduğu da düşünüldüğünde, çoğunlukla “çocuklara göre” diye tabir edilen hikâye türündeki metinler, Türkçe ders kitaplarının vazgeçilmezleridir.

“Türkçe dersi ülkemizde ilköğretim 1. sınıftan başlayarak üniversite öğrenimi de dâhil olmak üzere öğrencilere tüm öğrenim hayatları boyunca okutulan bir derstir. Bu kadar uzun süreli okutulması, dilin hem ulusun hem de kültürün simgesi olması ve öğrencilerin bu unsurların farkında olması amacını taşımasından kaynaklanır.” (Demir, 2012; 1064). Topçuoğlu ve Yegen (2013) ise, erkek ve kadın katılımcı olarak öğretmenlerin en fazla öğretmen kılavuz kitabını kullandıkları, ikinci olarak ise ders kitaplarını kullandıkları tespit etmişlerdir. Ayrıca dergi, televizyon ve tepegöz kullanımının ise %10'u geçmediği de belirtilmiştir. Öte yandan, “(...)ders kitaplarının eğitimde tek kaynak olması doğru değildir.” (Coşkun, Taş, 2008; 61).

Öğrenciye, Türkçe ders kitaplarında dil, kültür vs. aktarılabilmesi için metin türleri arasından hikâye bir araç görevini üstlenmektedir. Öyle ki, öğrencinin kişisel gelişimi adına hikâye ve hikâyedeki kahramanlar önemli rol üstlenmektedirler. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarında metin türleri üzerine

yapılan çalışmalara bakıldığında; Kolaç'ın (2009) “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirmesi” adlı çalışmadan hareketle ve bu çalışmadan elde edilen verilerle, Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye metinlerinin adet bakımından karşılaştırmasını yapacak olursak; Kolaç, araştırmasında Milli Eğitim Bakanlığınca basılan Türkçe ders kitaplarını incelemiş ve 6-7-8 Türkçe ders kitaplarında sırasına göre 3-2-5 adet hikâye metnine rastlamıştır. Bu çalışmada ise, karşılaştırmanın sağlıklı olması için Milli Eğitim Bakanlığınca basılmış olan Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye metinleri sayısını, 6-7-8. sınıflara göre sırasıyla 7-6-1 olarak belirtmek mümkündür. Ayrıca özel yayınlara bakıldığında, 5-6-7-8(Sırasıyla, Cem yay., Öğün yay., Meram yay. ve Evren yay.). sınıflarda sırasıyla 11-4-6-3 olarak tespit edilmiştir.

Toplam hikâye sayılarına bakıldığında, bu çalışmada tespit edilen hikâye adedinin, Kolaç'ın çalışmasındaki hikâye adedinden az olduğu, MEB. 8. sınıf Türkçe ders kitabında sadece bir hikâyeye yer verildiği görülmektedir.

Yukarıdaki karşılaştırmaya göre, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâye metinlerinin az olmasına karşın, hikâye metinlerinin sınıf seviyelerine göre orantılı bir dağılım oluşturmadığı görülmektedir.

Bir diğer çalışmada, diğer türlere göre hikâye yüzdeleri karşılaştırması yapılacak olduğunda; Pilav ve Oğuz'un (2013) “Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türleri Üzerine Bir Araştırma” isimli makalesinde 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında, hikâye metinlerinin yüzdeler olarak diğer türlere oranla daha fazla olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma da ise, MEB. ve özel yayınların tamamına bakıldığında hiçbir Türkçe ders kitabında hikâye metinlerinin diğer metinlere oranla fazla olduğu söylenememektedir.

Türkçe ders kitaplarında bulunan hikâye adedinin veya diğer türlere oranının yanında ders kitabı için seçilen hikâyelerin yazarları da önem arz etmektedir. Öyle ki, genel bir ifade ile “Çocukların ve gençlerin kitaplarla olan ilişkisinde anne-babalar, öğretmenler kadar yazarlar da büyük sorumluluk sahibidir.” (Yağcı; 67) cümlesi öğrenci-metin-yazar arasındaki mühim ilişkiyi belirtmektedir.

Türkçe ders kitaplarındaki metin ve yazarlarını ele aldığımızda ise, yayınlara göre ortak yazarların veya aynı yayında birden fazla metni bulunan yazarların, MEB.'e ve yayınlara göre önemli olduklarını göstermektedir.

Bu çalışmada, sadece hikâye yazarları değil, yayınlarda bulunan tüm türlerin yazarları göz önüne alındığında; en çok eseri bulunan yazarlar, dörder yayında 6 eser veren Ali Çolak ve Şevket Rado'dur. Aynı ders kitabında birden fazla eseri bulunan yazar sayısı 6'dır. Bunlar; Bestami Yazgan (5. Sınıf Cem Yayınları), Şevket Rado (7. Sınıf MEB. ve 8. Sınıf MEB. Yayınları), Mehmet Önder (7. Sınıf MEB. ve 8.Sınıf MEB. Yayınları), Turan Oflazoğlu (7. Sınıf Meram Yayınları), Ali Çolak (8. Sınıf MEB. ve 8.Sınıf Evren Yayınları), Oktay Akbal (8. Sınıf Evren Yayınları) şeklindedir.

Yukarıda bahsedilen yazarlar göz önünde bulundurulduğunda MEB. ve özel yayınlara deneme yazarlarına daha fazla yer verdikleri görülmektedir.

Ders kitaplarında yer alan farklı yazarların olması farklı cümle yapıları, farklı anlatım biçimlerini beraberinde getirmesi olasıdır. Yazarların metin üretiminde "... cümlenin anlamını okuyucuya bırakan eksilteli yapı kullanımı, tümceler ve bölümler arası geçişi kolaylaştıran bağıntı öğeleri, benzer sözdizim örnekleri kullanarak metinde biçimsel koşutluk sağlama, metinde kullanılan eylem zamanlarındaki uyum, tümceye işlev kazandırma yapısı, sözlü iletişimde ses tonuyla gerçekleştirilen, metin tonlamasına katkı sağlayan noktalama işaretleri, yinelemeler ve aynı kavram alanından sözcüklerin aynı bağlamda kullanılmasıyla oluşturulan eşdizimsel örüntüleme gibi unsurlar metnin küçük ölçekli yapısını oluştururken aynı zamanda da okuyucuyu anlamsal büyük yapıya ulaştırmaktadır." (Aydın, 2012; 403). Böylece yazar farklılığı da bu gibi unsurları çeşitlendirecek ve metinlerin küçük ölçekli yapısını, okuyucunun anlamsal büyük yapısı üzerinde farklılığı beraberinde getirmesi söz konusu olabilmektedir. Öte yandan, "Resmi kurum ve kuruluşlar çocuk kitapları yazma konusunda yayınevi ve yazarları teşvik etmeli, onlara danışmanlık hizmeti sunmalıdır (Yıllar, Turan vd., 2011; 43) düşüncesinin hayata geçirilmesi, hem kaliteli metin ve kitaplar ortaya kayabilen yazarların gelişmesine hem de Türkçe ders kitapları gibi çocukların kolay ulaştıkları metinleri yazarların çeşitliliğini arttırması muhtemeldir.

Türkçe ders kitapları içerisindeki öğretici ve yazınsal nitelikli metinler aracılığıyla temel dil becerilerinin yanında Türkçe dersi öğretim programında yer alan ve öğrencilerin edinmesi gereken temel becerileri gerçekleştirmek amaçlanır (Ülper vd, 2014; 16). Türkçe ders kitaplarında yer alması öngörülen metin türleri için; 2006 programı, 6. sınıfta şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup; 7.sınıfta şiir, hikâye, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, destan; 8.sınıfta şiir, hikâye, anı, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri ve destan olarak görülmektedir (MEB, 2006; 57). 4+4+4 sistemine geçildikten sonra 5. Sınıfın da ortaokula dâhil edilmesiyle birlikte 2015 Türkçe Öğretimi Programında, kitaplarda yer alması hedeflenen metin türleri sınıf bazında değil hikâye edici, bilgi verici metinler olarak ayrılmıştır. Şiirin ise, tüm sınıf düzeylerinde bulundurulması bildirilmiştir. 5-8. Sınıflar düzeyinde hikâye edici metinler kapsamında, hikâye, masal, fabl, anı, destan, efsane, roman, tiyatro; bilgi verici metinler kapsamında ise, gezi yazısı, deneme, eleştiri, köşe yazısı, makale, biyografi, otobiyografi, mülakat vb. (MEB, 2015; 10) türlere ait metinlerin Türkçe Ders kitaplarında yer alacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte bu çalışmada, 5. Sınıf Cem Yayınları Türkçe Ders Kitabında, hikâye, şiir, deneme, anı, gezi yazısı, biyografi ve sohbet türünde metinler yer almaktadır. 6.Sınıf MEB Yayınlarında, hikâye, şiir, deneme, anı, gezi yazısı, fabl, tiyatro, mektup, biyografi, sohbet ve fıkra türünde metinler bulunmaktadır. 6.Sınıf Öğün Yayınlarında, hikâye, şiir, deneme, anı, biyografi, efsane, makale, mektup, tiyatro, sohbet, fabl ve masal türünde metinler yer almaktadır. 7.Sınıf MEB Yayınlarında, hikâye, şiir, deneme, anı, tiyatro, destan, biyografi ve sohbet türünde metinler bulunmaktadır. 7.Sınıf Meram Yayınlarında, hikâye, şiir, deneme, anı, gezi yazısı, drama, tiyatro, roman ve makale türünde metinler yer almaktadır. 8.Sınıf MEB Yayınlarında, hikâye, şiir, anı, eleştiri, deneme, söylev, sohbet, makale, biyografi, hikâye, roman, destan ve 8.Sınıf Evren Yayınlarında ise, hikâye, şiir, deneme, gezi yazısı, makale, roman, fabl, manzum hikâye ve tiyatro türünde metinler yer almaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere, 2015 Türkçe Öğretim Programında bahsi geçen metin türlerinden masal, otobiyografi, mülakat ve köşe yazısı incelenen Türkçe Ders kitaplarında yer almamaktadır. Öte yandan, fıkra, sohbet, mektup, drama, söylev ve manzum hikâye ise, 2015 Türkçe Öğretim Programında bahsi geçmeyen ve incelenen Türkçe Ders kitaplarında metinleri bulunan türlerdir.

2006 Türkçe Öğretim Programına nazaran, 2015 Türkçe Öğretim Programında Türkçe ders kitaplarında yer alması öngörülen metin tür çeşitliliği yer almasına karşın incelenmiş olunan 2015-2016 yılı okutulan toplamda yedi adet MEB ve özel yayın Türkçe ders kitaplarının tamamına bakıldığında daha fazla metin çeşitliliğinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Türkçe Öğretim Programından ziyade, Türkçe ders kitapları üzerine yapılan araştırmaya baktığımızda, Baş'ın (2003) "Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme" adlı makalesindeki, "... MEB ve özel yayın evince hazırlanan 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türlerinin, 6. sınıf öğrencisinin bilişsel ve sosyal gelişim seviyesine uygun olduğu ve ders kitaplarının tür çeşitliliği açısından bir fark göstermediğini söyleyebiliriz." sonucu, daha kapsamlı olan araştırmamızda daha farklı bir sonuç içermektedir. 5. sınıf Türkçe ders kitabını aynı seviyedeki MEB yayınları ile karşılaştıramazken, 6. sınıf Türkçe ders kitapları karşılaştırıldığında, toplamda beş farklı metin türü kullanılmıştır. Ayrıca, 6. sınıf MEB yayınlarında 11 metin türü yer alırken, 6. sınıf Öğün yayınlarında 12 adet metin türü bulunmaktadır. 7. sınıf Türkçe ders kitapları karşılaştırıldığında ortak 5 adet metin türü yer alırken, toplamda yedi adet de farklı metin türü bulunmaktadır. Ayrıca, 7. Sınıf MEB yayınlarında yedi adet metin türü yer alırken, 7. sınıf Meram yayınlarında ise dokuz adet metin türü bulunmaktadır. 8. Sınıf Türkçe ders kitapları karşılaştırıldığında, altı adet ortak metin türü yer alırken, dört adet de farklı metin türü bulunmaktadır. Ayrıca, 8. Sınıf MEB yayınlarında 12 metin türü yer alırken, 8. sınıf Evren yayınlarında ise dokuz adet metin türü bulunmaktadır.

Bu araştırmada MEB Yayınlarında (6, 7, 8), sırasıyla, 11, 8, 12 metin türü yer alırken, özel yayınlarda (5.Sınıf Cem Yayınları, 6.Sınıf Öğün Yayınları, 7. Sınıf Meram Yayınları, 8. Sınıf Evren Yayınları) sırasıyla, 7, 12, 9 ve yine 9 metin türü bulunmaktadır. Yukarıda yer alan çalışmaya nazaran metin türü açısından araştırmamızda daha az çeşitliliğe rastlanmıştır.

"Mekân, olayların geçtiği yer hakkındaki tanıtıcı bilgilerle ve tasvirlerle tanımlanırken, temaya ve kişilerin ruhsal dünyalarına dair önemli ipuçlarına işaret eder." (Yılmaz, 2011; 49-50). "Klasik hikâye geleneğinde birçok hikâyede olayın geçtiği ülke, şehir, semt ve mahalle isimleri verilerek gerçek hayatla olan

münasebetleri gösterilir. Hikâyelerde cami, saray, çarşı, hamam gibi küçük mekânların isimleri bile zikredilerek âdetâ günümüze nazire yaparcasına klasik hikâyeye geleneğinin gerçek hayatla ne kadar barışık ve onunla iç içe olduğunu gösterir.” (Ünlü, 2011; 470).

Araştırma yapılan Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin tamamına bakıldığında, İstanbul, Edirne, Çanakkale, Çamlık Köyü, kasaba, Zonguldak, Ödemiş gibi şehir isimleri ve yerleşim birimlerinin yer aldığı görülmektedir. Öte yandan, bahçe, ağaç kavuğu, orman, elma ağacı altı, kumsal, çöplük, kulübe, Edremit’teki zeytin fabrikası, istasyon, ev, postane, tramvay, cadde, lokanta, çarşı-pazar, hükümet konağı, okul yolu üzerindeki kestane ağacı, okul bahçesindeki elma ağacının altı, oda, kırtasiye dükkânı, vapur, evin avlusu, sandal, gemi, ahır avlusu, çeşme, ırmak, apartman bahçesi, saray, Tebriz Kalesi, sadrazam konağı, Üsküdar pazarı, müze, ada, Karaköy, liman, deniz, köy, değirmen, maden kömürü yatağı, ordu kışlası, Amerikan hastanesi, vali konağı caddesi, otobüs, Haydarpaşa tren garı, Nişantaşı’da gecekondular, han, sinema, Şehzadebaşı, atölye, köprü, çalılık (tarla), mağara, sınıf, boyacı odası, köy okulu, yazıhane ve kahvehane gibi küçük mekânlar bulunmaktadır. Buradan da, küçük mekânlara hikâyelerde daha fazla yer verildiği anlaşılmaktadır.

Mekânsal olarak düşünüldüğünde incelenen tüm Türkçe ders kitaplarında yer alan hikâyeler, “... metinlerde işlenen konular çocuğun anlam evrenine, ilgi ve gereksinimlerine uygun özelliktedir.” (Mert, 2012; 89) bulgu cümlesi, incelenen çoğu hikâyeye için geçerli olsa da, “Bando Takımı” adlı hikâyeye metni için geçerli değildir. Hikâyeye içerisinde bahsedilen kişilerin yaşları itibariyle büyük olmaları sebebiyle buldukları ortamlar da çocukların ilgi ve anlam evrenlerine uzak olduğu düşünülmektedir.

Çocukların ilgilerini hikâyelerde canlı tutan kahramanlar, özellikleri bakımından çocukların çıkarım yapmalarına ve bu çıkarımlar sayesinde insan ilişkileri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. “Çocukların hikâyenin bütününden ya da hikâyedeki kahramanların/kişilerin konuşmalarından, yapıp-etmelerinden hareketle dersler çıkarmasını öngörür.” (Şimşek, 2008; 141-142)

Tekşan’ın (2013; 328) “Ömer Seyfettin’in Üç Hikâyesinde Problem Çözme Yöntemi ve Bu Hikâyelerin Türkçe Öğretiminde Kullanılması” adlı

makalesinde, araştırılan hikâyeler sonucunda, “Bu hikâyelerdeki kahramanların amaçlarına sıkı sıkı bağlı oldukları görülür.” cümlesi yer almaktadır. Araştırmamızda 5. Sınıf Cem Yayınlarında bulunan “Koca Seyit” , “Mucit”, 7. Sınıf MEB Yayınlarında “Pembe İncili Kaftan”, 7. Sınıf Meram Yayınlarında “Güneşe Doğru”, “Uzun Mehmet”, “İlk Elbisem”, 8. Sınıf MEB Yayınlarında “Karanfiller ve Domates Suyu” ve 8. Sınıf Evren Yayınlarında “Osman”, “Selim’i Anarım” hikâyelerinde kahramanların, azimli, çalışkan, başarıya adına hayatını tehlikeye atan, iman gücü olan, gibi özellikler yer almaktadır. Bu kahramanlar, “Hikâyelerdeki problemlerin çözüme ulaşmasında kahramanların amaçlarına olan inançları da büyük ölçüde etkili olmuştur denilebilir.”(Tekşan, 2013; 328-329), sonuç cümlesinde olduğu gibi, amaçları için azimli, başaracaklarına olan inançları, onları başarıya götürmüştür.

“Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde de kahramanlar problemleri çözerken geçmiş başarılı tecrübelerinden faydalanmış, onlardan güç almışlardır.” (Tekşan, 2013; 329). Bu sonuç cümlesine paralel olarak çalışmamızda en çarpıcı örnek, 5. Sınıf Cem Yayınlarında yer alan “Üç Soru” hikâyeye metnidir. Burada bilgenin yaşantılardan, hayattan çıkarımlar yapması, Tekşan’ın araştırma sonucu ile örtüşmektedir.

Tekşan, araştırmış olduğu hikâyelerdeki kahramanlardan bahsederken “... işinin ehli ve tecrübeli kimselerdir” demektedir. Buna örnek olarak, 5. Sınıf Cem Yayınlarında “Ebrucu”, “Taşın İçindeki Heykel”, 7. Sınıf MEB Yayınlarında “Osmanlı Dürüstlüğü” hikâyelerindeki kahramanlar işinin ehli oluşları ve bununla beraber yaptıkları işe karşı ilgi uyandırmaları söylenebilmektedir.

“Ömer Seyfettin’i ülkenin içinde bulunduğu kötü durum çok etkilemiş ve yazar bu problemleri durumlardan kurtulmak için çıkış olarak tarihe yönelmeyi ve tarihi kahramanları yüceltmeyi seçmiştir. Tarihe yönelmek onun problemi çözme yoludur. Hikâyelerdeki kahramanlar kendine güvenen, bir amacı olan ve o amaç yolunda inançla çalışan, karşılıklarına çıkan her türlü problemi yaratıcılıkla çözen, düşünen sorgulayan, geçmiş tecrübelerinden faydalanan insanlardır.”(Tekşan, 2013; 332). Bu sonuç cümlesinden hareketle, 5. Sınıf Cem Yayınlarında “Fatih’ten Hikâyeler”, “Koca Seyit”, 7. Sınıf MEB Yayınlarında “Pembe İncili Kaftan”, “Miras Keçe”, “Osmanlı Dürüstlüğü”, 7. Sınıf Meram Yayınlarında

“Uzun Mehmet” hikâye metinleriyle, tarihi kahramanlar, mekânlar, miras ile birlikte geçmişe saygı duyma, tarihten gelen değerlerin önemi vb. anlatılmaktadır. Akyol (2015) çalışmasında, “Metinlerde en fazla yer alan değerlerin bilimsellik, bağımsızlık, adil olma ve sorumluluk değerleri olduğu görülmektedir. Metinlerde en az yer alan değerler ise vatanseverlik, kültürel mirasın korunması, aile birliğine önem verme, dürüstlük ve sevgi değerleridir.” ile, incelenen hikâyelerde ortak değer ve özellikler görülmektedir. Bununla birlikte Tekşan’ın Ömer Seyfettin için “... yazar bir taraftan da tarihe yönelerek tarihi kahramanları destanlaştırarak insanlara ideal örnekler sunmuştur.”(Tekşan, 2013; 331) cümlesi, yukarıda saymış olduğumuz hikâye metinlerinin yazarları için de geçerli bir çıkarım olmaktadır. Tarihsel motiflerin yer aldığı hikâyelerdeki kahramanlarla öğrencilere, dürüstlük, cömertlik, tarihini bilme- sahip çıkma, geleneğe ait özellikler verilmektedir. Bir diğer çalışmada, Belet ve Deveci (2008), “İlköğretim 1-5.sınıflar arası Türkçe ders kitaplarının incelenmesi sonucunda ders kitaplarında ortaya çıkan değerler, ulusal değerler, sorumluluk, özdenetim, çalışkanlık, hoşgörü, merhamet, nezaket, onurlu olma, tutarlılık, dürüstlük olarak belirtilmiştir.”. Çalışmamızda ise 5. Sınıf Cem yayınlarında sorumluluk, merhamet, yardımsever, cömert, tevazu sahibi şeklinde sıralamak mümkündür.

Tekşan (2013; 329), araştırmasında incelemiş olduğu hikâyelerdeki kahramanların “... özgüvenlerinin, düşünce ve duygu durumlarının, davranışlarının problemleri çözmede etkili olduğu” çıkarımı çalışmamızda; 5. Sınıf Cem Yayınlarında “Üç Soru”, “Mucit”, 6. Sınıf MEB Yayınlarında “Sahibini Unutmayan Köpek”, 7.Sınıf MEB Yayınlarında “Pembe İncili Kaftan”, “Osmanlı Dürüstlüğü”, 7. Sınıf Meram Yayınlarında “Uzun Mehmet”, 8. Sınıf MEB Yayınlarında “Karanfiller ve Domates Suyu”, 8. Sınıf Evren Yayınlarında “Basat’ın Tepegözü Öldürmesi” ve “ Selim’i Anarım” hikâyeleri örnek gösterilebilir. Bu hikâyelerde yer alan kahramanlar, yardımsever, merhametli, kendini işine adayan, dış dünyadan kopuk, kararlı, zeki, vatansever, cesur, dürüst, devletinin itibarını düşünen, vatana hizmet bilincine sahip olan, sebatkâr, azimli, çalışkan, kendine güvenen özellikleriyle öne çıkmakta ve yukarıda bahsedilen kahramanların özgüvenlerinin, düşünce ve duygu durumlarının, davranışlarının problemleri çözmede etkili olması durumunu desteklemektedir.

Tekşan'ın (2013), yukarıda bahsedilen araştırma sonucundaki özellikler ile birlikte yapılan bu araştırma da gösteriyor ki, Tekşan'ın (2013) araştırmasında edindiği sonuçlar çalışmamızla paralellik göstermektedir. Çalışmamızda farklı bulgular da yer alırken, Tekşan'ın (2013) araştırmasındaki sonuçlara paralel örnekler de verilebilmektedir. Farklı bir ifade ile yapılan bu çalışma, Tekşan'ın araştırmasını kapsarken, benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Karagül ve İnce Samur'un (2017) "Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerdeki Kişilerin Özelliklerinin İncelenmesi" adlı makalelerinde 29 öykü incelemiştir. Karakterlerin devingenlik ve durağanlıklarını inceleyen Karagül ve İnce Samur (2017), "İncelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öykülerde yer alan karakter özelliklerine devingenlik ve durağanlık bağlamında bakıldığında ise öykülerdeki karakterlerin büyük çoğunluğunun öykünün başlangıcı ile sonu arasındaki kesitte herhangi bir değişim yaşanmadığı, yeni davranışlar ve kişisel özellikler edinmediği görülmektedir." (Karagül, İnce Samur, 2017; 350) sonucuna varılmıştır. Bu makalede incelenen 13 hikâyeye bu araştırma ile ortaktır. Yukarıda belirtilen, karakterlerin öykü içerisinde değişim yaşamadığı, yeni davranışlar ve kişisel özellikler edinmediği sonucu, bu araştırmanın kapsamı içerisinde olup aynı sonuç ifade edilebilmektedir.

Sonuç

2015-2016 yılında okutulan Türkçe Ders Kitapları kahraman özellikleri ve diğer başlıklar altında incelendiğinde aşağıda ifade edilen sonuçlar çıkarılmıştır.

6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı MEB Yayınlarında yer alan temalar, metinler, hikâye kahramanları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Altı temadan oluşan ders kitabında, beş temada toplamda yedi hikâye metni tespit edilmiştir.
- Yedi hikâye metninde toplamda 12 kahraman tespit edilmiştir.
- Hikâyelerde, hikâyelerdeki kahramanların bulunduğu mekânların tamamına bakıldığında açık mekânlar (evin avlusu, sokak, sandal, bahçe, bayram yeri, apartman bahçesi vb.), kapalı mekânlara (ev, kırtasiye dükkânı, oda vb.) göre çoğunluktadır.
- İyi giyimli, saç-sakalı dağımk, dişsiz, cüsseli, pala bıyıklı gibi kahramanların fiziksel özellikleri dışında tüm kahraman özellikleri ruhsal özelliklerden oluşmaktadır.

7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı MEB Yayınlarında yer alan temalar, metinler, hikâye kahramanları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Altı temadan oluşan ders kitabında, dört temada toplamda altı adet hikâye metni yer almaktadır.
- Altı hikâye metninde toplamda 12 kahraman yer almaktadır. Bu hikâyelerden birinde (Son Kuşlar) kahraman yer almazken, bir diğer hikâye metninde (Yeşil Gözlü Kardan Adam) beş arkadaş yer almaktadır.
- Hikâyelerde, açık mekânlar “ada, liman, eski çarşı, sokak” gibi yerlerden oluşurken, kapalı mekânlar ise “ev, saray, Tebriz kalesi, sadrazam konağı, müze, dükkân” gibi yerlerden oluşmaktadır.
- Pala bıyıklı, iri-cüsseli, koyu kestane renginde saçları olan, güçlü kuvvetli, boylu poslu, kilolu gibi kahramanların fiziksel özelliklerini belli eden betimlemeler, kahramanların ruhsal özelliklerine göre daha az sayıdadır.

8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı MEB Yayınlarında yer alan temalar, metinler, hikâye kahramanları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Altı temadan oluşan ders kitabında, toplamda bir temada bir hikâye metni yer almaktadır.
- Bir hikâye metninde bir kahraman yer almaktadır.
- Bir hikâyenin bulunduğu ders kitabında, “köy, bahçe, çalılık (tarla)” gibi mekânlar yer almaktadır.
- Kahramanın “Tek gözü kör” gibi fiziksel özelliği ile birlikte, “azimli, sebatkâr, çalışkan” gibi özellikleri de yer almaktadır.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Cem Yayınlarında yer alan temalar, metinler, hikâye kahramanları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Sekiz temadan oluşan ders kitabında, yedi temada yer alan toplamda 11 adet hikâye metni tespit edilmiştir.
- 11 hikâye metninde toplamda 15 kahraman tespit edilmiştir.
- Kitapta, hikâyelerdeki kahramanların bulunduğu mekânların tamamına bakıldığında açık mekânlar (kumsal, elma ağacı altı, orman, mermercinin bahçesi vb.), kapalı mekânlara (ev, tramvay, lokanta, okul, ağaç kavuğu vb.) göre çoğunluktadır.
- Zayıf- sıska, yaşlı, somurtkan ve orta yaşlarda gibi kahramanların fiziksel özellikleri dışında, tüm kahraman özellikleri ruhsal özelliklerden oluşmaktadır.

6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Öğün Yayınlarında yer alan temalar, metinler, hikâye kahramanları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Altı temadan oluşan ders kitabında, dört farklı temada toplamda dört hikâye metni yer almaktadır.
- 4 hikâye metninde toplamda yine 4 kahraman bulunmaktadır.
- Hikâyelerde, açık mekânlar (evin avlusu, vapur, ahır avlusu, çeşme, ırmak) ve kapalı mekânlar (ev, küçük oda, oda), yayın içerisinde hikâyelerin tamamına bakıldığında birbirlerine eşit denilebilecek şekilde dengeli kullanılmıştır.
- Saçı-sakalı dağınık ve dişsiz gibi kahramanların fiziksel özelliklerinin dışında, tüm kahraman özellikleri ruhsal özelliklerden oluşmaktadır.

7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Meram Yayınlarında yer alan temalar, metinler, hikâye kahramanları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Altı temadan oluşan ders kitabında, dört temada toplamda altı adet hikâye metni yer almaktadır.
- 6 hikâye metninde toplamda 7 kahraman yer almaktadır. Bir hikâyede (Son Kuşlar) kahraman yer almazken, bir diğer hikâyede (Güneşe Doğru) “Sarışın çocuk”un karşısında yer alan “Diğer çocuklar” ayırt edici özelliklere sahip olmadığından bir kahraman olarak ele alınmıştır.
- Hikâyelerde, açık mekânlar “ada, köprü, Vali Konağı caddesi, Toros Dağları, kumluk, deniz vb.” şeklinde yer alırken, kapalı mekânlar “değirmen, ordu kışlası, otobüs, tren, Haydarpaşa tren garı, han, Nişantaşı’da gecekondü, sinema, atölye, vb” şeklinde bulunmaktadır.
- Kitaptaki hikâyelerin tamamına bakıldığında hiçbir kahramanın fiziksel özelliğine yer verilmediği görülmektedir. Hikâyelerin tümünde kahramanların ruhsal özelliklerine yer verildiği tespit edilmiştir.

8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı Evren Yayınlarında yer alan temalar, metinler, hikâye kahramanları incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Altı temadan oluşan ders kitabında, iki temada toplamda üç hikâye metni yer almaktadır.
- 3 hikâyede toplamda 4 kahraman yer almaktadır.
- Hikâyelerde, “tarla” tek açık mekân olarak belirtilmiştir. Kapalı mekânlar ise, mağara, sınıf, boyacı odası, köy okulu, ev, yazıhane, kahvehane olarak sıralanabilmektedir.
- Hikâye kahramanlarının tümüne bakıldığında “Güçlü” tek fiziksel özellik olarak tespit edilmiştir. Bunun dışındaki tüm özellikler (Kendine güvenen, saygılı, azimli, yardımsever, cömert, çalışkan, doğa ve havyan sevgisi olan vb.) kahramanların ruhsal özelliklerini içermektedir.

MEB ve özel (5. Sınıf Cem, 6. Sınıf Öğün, 7. Sınıf Meram, 8. Sınıf Evren) yayımlar, kahraman özellikleri bakımından karşılaştırıldığında, MEB yayımlarında

bulunan kahramanların fiziksel özellikleri, özel yayınlarda bulunan kahramanların fiziksel özelliklerinden fazla olduğu görülmektedir. Bunlar:

MEB yayınlarında (6, 7, 8); iyi giyimli, saç- sakalı dağınık, dişsiz, cüsseli, pala bıyıklı, koyu kestane renginde saçları olan, güçlü- kuvvetli, boylu- poslu, kilolu ve tek gözü kör şeklindedir.

Özel yayınlarda (5, 6, 7, 8); zayıf-sıska, yaşlı, somurtkan, orta yaşlarda, saç-sakalı dağınık, dişsiz ve güçlü şeklindedir.

İncelenen tüm ders kitapları metin türü açısından, 2005-2006 Türkçe öğretim programına göre değerlendirildiğinde;

- 5. Sınıf ders kitaplarından okutulması istenilen metin türleri belirtilmeyerek genel ifadeler (bilgilendirici, hikâye edici vb. metinler) kullanıldığından, 5.sınıf Cem Yayınlarındaki metin türleri karşılaştırılmamaktadır.
- 6. Sınıf Öğün Yayınları ve 8. sınıf MEB Yayınları2006 Türkçe öğretim programında belirtilen metin türlerini barındırmaktadır.
- 6. Sınıf MEB Yayınlarında, metin türü olarak sadece “Masal” yer almamaktadır.
- 7. Sınıf MEB Yayınlarında, metin türlerinden sadece “Gezi Yazısı” yer almamaktadır.
- 7.Sınıf Meram Yayınlarında, metin türlerinden “Sohbet” ve “Biyografi” yer almamaktadır.
- 8. Sınıf Evren Yayınlarında, metin türlerinden “Anı”, “Sohbet”, “Eleştiri” ve “Destan” yer almamaktadır.

Öte yandan metin türleri açısından, 2015 Türkçe öğretim programına göre değerlendirilmek istense yukarıdaki gibi metin türlerini net bir şekilde ifade etmek mümkün olmamaktadır. Çünkü, 2015 Türkçe öğretim programında 2006 Türkçe öğretim programında olduğu gibi ders kitaplarında olması gereken metin türleri kesin bir şekilde ifade edilmemiş, bilgilendirici, hikâye edici vb. şeklinde daha genel ifadeler kullanılmıştır.

Türkçe ders kitapları arasında metin ve yazarlar açısından benzerlikler tespit edilmiştir. Hikâye metinlerindeki kahraman özellikleri öğrencilerin kişisel

gelişimleri vs. için (dürüstlük, cömertlik, yardımseverlik, okuma sevgisi, vatansever, anadilini seven, arkadaşlarını seven, azimli olma, dostluk, sorumluluk sahibi, tevazu sahibi, kararlı, öğrenmeye istekli, her şeye rağmen umudunu kaybetmeyen, hayvan sever, meraklı, fedakâr, komşuluk bilincine sahip, çalışkan, kanaatkâr) birçok özellik barındırmaktadır. Ayrıca Türkçe ders kitapları metin türleri açısından 2006 ve 2015 Türkçe öğretim programlarına göre karşılaştırıldığında farklılıklar gözlenmiş ve sadece 6. sınıf Öğün Yayınları ve 8. sınıf MEB Yayınlarında yer alan metin türleri 2006 Türkçe öğretim programıyla paralellik göstermektedir.

Son olarak yayınlarda sık geçen kahraman özellikleri şöyledir:

- Cem yayınları (5.Sınıf); rekabetçi, başkalarında sanata karşı ilgi uyandıran, öğrenmeye istekli ve sorumluluk duygusu
- MEB yayınları (6. Sınıf); okuma sevgisi olan, yardımsever ve memleketini seven
- Öğün yayınları (6. Sınıf); meraklı
- MEB yayınları (7. Sınıf); dürüst
- Meram yayınları (7. Sınıf); azimli, vatana hizmet etme bilincine sahip ve kanaatkâr
- MEB yayınları (8.Sınıf); azimli, çalışkan, sebatkâr
- Evren yayınları (8. Sınıf); azimli ve yardımsever.

Buradan da anlaşıldığı üzere Meram (7.Sınıf), MEB (8.Sınıf) ve Evren (8. Sınıf) Türkçe ders kitaplarında sıklıkla geçen kahraman özelliklerinden “Azimli” benzerlik göstermektedir. Bunun dışında Türkçe ders kitaplarında yer alan ve sıklıkla geçen kahraman özelliklerinde benzerlik görülmemektedir.

İncelenen kitapların tamamında ise kahraman özellikleri şu şekildedir: merhametli, yardımsever, düşünen, zayıf-sıksa, yaşlı, hayattan çıkarımlar yapan, kinci, hatasının farkına varan, değer veren, sorumluluk sahibi, mutsuz, sevilmeyi isteyen, maneviyata önem veren, çevre duyarlılığı olan, mütevazı, cömert, eğitime önem veren, vatansever, azimli, iman gücü olan, öğrenmeye istekli, rekabetçi, hilekâr, keşfetme isteği olan, kararlı, yalnız, kendini işine adayan, dış dünyadan kopuk, somurtkan, huysuz, disiplinli, heyecanlı, yaratıcı, başkalarında sanata karşı

ilgi uyandıran, işinin ehli, dikkatli, yaşlı, vefasız, birden fazla işle meşgul olan, orta yaşlarda, kolay arkadaşlık kuran, okuma sevgisi olan, okuma alışkanlığı olan, okuduklarını zihninde canlandıran, hayal kuran, çıkarıcı, sevap- günah bilincine sahip, masal dinlemeyi seven, iyi giyimli, ana dilini seven, arkadaşlarının seven, aile sevgisi olan, meraklı, kaygılı, hisli- duygusal, saçlı- sakalı dağınık, dişsiz, sert mizaçlı, memleket sevgisi olan, her şeye rağmen umudunu yitirmeyen, dini bütün, yaşlı, cüsseli, pala bıyıklı, özleyen, üzüntülü, çaresizlik hissedilen, hayvan sever, suçluluk duygusu olan, korkan, pişmanlık çeken, yalancı, iftiracı, düşüncesiz, tarihe ilgili, fedakâr, dürüst, ketum, zeki, cesur, kimseye yaranmaya çalışmayan, yeni fikirlere açık olan, araştırmacı olan, çok yönlü düşünen, koyu kestane rengi saçları olan, tedirgin, pratik zekâlı, kilolu, devletin itibarını düşünen, komşuluk bilincine sahip, kültürüne duyarlı, kültürünü canlı tutmaya çalışan, korkularının üzerine giden, kendini kanıtlamaya istekli olan, başarıya adına hayatını tehlikeye atan, alaycı, vatana hizmet etme bilincine sahip olan, öğretici, vatana hizmet için teşvik eden, utangaç, sabırlı, halden anlayan, ailesine destek olan, kanaatkâr, akılsız, haksızlık eden, dini bilgisi zayıf, hatasının farkına varan, tek gözü kör, özgüven eksikliği olan, içine kapanık, saygılı, cesaretlendiren, şefkatli ve son olarak da doğa ve hayvan sevgisi olan.

Öneriler

- Ders kitapları için hikâye metinleri seçilirken, metin kısaltmaları-düzenlenmeleri kahraman özelliklerini eksiltmeyecek şekilde yapılmalıdır.
- Hikâye metinleri belli başlı temalarda yoğunlaşmamalı, her temaya uygun hikâyeler seçilmelidir.
- Bir yazarın, bir ders kitabında birden fazla eseri bulundurulmamalı, farklı yazarların eserlerinden de faydalanılmalıdır.
- Hikâyelerde yer alan kahramanlar, çocukların empati kurabilecekleri yaşlarda olmalıdır (çocuk kahraman).
- Hikâyelerde öğrencilere kötü örnek oluşturabilecek bir Türkçe kullanılmamasına özen gösterilmelidir.
- Hikâyede yer alan kahraman betimlemeleri ile hikâye görselleri paralellik göstermelidir.
- Hikâye kahramanları çok yönlü olmalı, hikâye içerisinde kahraman özellikleri sığ olmamalıdır.
- Hikâyede öğrencilerin empati kurması için seçilen ve anlatıcı olarak yer alan bir çocuk, hikâye süresince sadece olanları aktarmamalı, kendi düşüncelerini de belirtebilmeli, hikâyede yer alan kahramanın sadece yaş olarak küçük olması ders kitapları için hikâye seçiminde yeterli olmamalıdır.
- Hikâyelerde çocuğa öğretilmesi amaçlanan kelime ve/veya kavramların daha anlaşılır olması sağlanmalıdır.
- Bir hikâyenin herhangi bir temada yer alabilmesi için kısaltılmaması, tema başlığına uygun olması için hikâye düzenlenmemelidir.
- Bir hikâye, konusundan veya içerisinde yer alan kahramandan yola çıkılarak temaya yerleştirilmemeli, temaya uygun, öğretici ve öğrencinin çıkarımlar yapabileceği metinler seçilmelidir.
- Ders kitaplarında boşluk bırakılan metinlerden öğrencilerin ne kadar faydalanabildiği veya boşluk bırakılan metinlerle metinlerin tamamı arasındaki farklılıklar ölçülebilir.
- Ders kitaplarında yer alan metinlerdeki kahraman sayılarının metnin içerdiği değerlere etkisi ölçülebilir.

KAYNAKLAR

Achmet, K. İ., (2005) , *Yunanistan' da (Batı Trakya'da) İki Dilli Eğitim Veren Azınlık Okullarında Türkçe ve Yunanca Öğrenim Gören Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Ve Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi* (Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi.

Aktaş, Ş. (2000), *Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş*, Birlik Yayınları, Ankara

Akyol, Y., (2015), Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Okuma Metinlerinde Yer Alan Değerler, *Uluslar arası Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yıl 2, Sayı 5, s. 194-207

Arıcı, A.,F., Şahin, A., vd., (2011), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Pegem Akademi, Ankara, s.149

Arslan, S., Özpinar, İ.,(2008), Öğretmen Nitelikleri: İlköğretim programlarının Beklentileri ve Eğitim Fakültelerinin Kazandırdıkları, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Dergisi (EFMED)*, cilt 2, sayı 1, sayfa 38-63

Aydın, İ., (2012), *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nın 'Duygular' Temasında Yer Alan Okuma Metinlerine Metindilbilimsel Bir Yaklaşım*, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/3, p. 381-407, Ankara

Aytaş, G. (2006), *Edebi Türlerden Yararlanma*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Ankara.

Aytaş, G. ,Özkan, Ö., v.Dğr., (2013), *Edebiyat Bilgi ve Kuramları*, İldem Yayınları, Ankara, s. 193, 270

Aytaş, G., (2005), Okuma Eğitimi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-471

Bakır, S., (2015), Orhan Kemal'in Hikâyelerinde Anlatıcı ve Bakış Açısı, *Türkiyat Mecmuası*, Cilt 25, s. 31-60

Balay, R.,(2004), Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt 37, sayı 2, sayfa 61-82

Baş,B., (2003), *Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Türleri Üzerine Bir İnceleme*, TÜBAR, XIII-Bahar

Belet, D., Deveci, H., (2008), *Türkçe Ders Kitaplarının Değerler Bakımından İncelenmesi*, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Belge, M. (2014), *Edebiyat Üzerine Yazılar*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 23-26

Berg, B. L., Lune, H.,(2015), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Eğitim Yayınevi, Konya, s.75, 380.

Ceran, D., Bozarslan, Y., (2013), *İlköğretim İkinci Kademe 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan "Milli Kültür" Temasındaki Metinlerin Nicelik ve Türkçe Programına Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi*, Ahi Evren Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), sayı 1, s. 271-286

Ceyhan, E., Yiğit, B., (2005), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Anı Yayınları, Ankara

Chatman, S., (2008), *Öykü ve Söylem Filmde ve Kurmacada Anlatı Yapısı*, (Çev. Özgür Yaren), De Ki Basım Yayın, Ankara

Coşkun, E., Taş, S., (2008), *Ders Kitaplarında Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:5, Sayı:10, Hatay

Çaldak, S., (2006), *Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı)*, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 77-78.

Çelik, F., (2006), *Türk Eğitim Sisteminde Hedefler ve Hedef Belirlemede Yeni Yönelimler*, Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(11), sayfa 1-15

Çetişli, İ. (2004), *Metin Tahlillerine Giriş 2. Hikâye- Roman- Tiyatro*, Akçağ Yayınları, Ankara

Çoban, A., Tabak, G., (2011), *İlköğretim 6. Sınıf Ders Kitaplarındaki Hikâyelerin Hikâye Haritalama Yöntemine Göre İncelenmesi*, Journal of European Education, Volume 1/1

Demir, C., Yapıcı, M.,(2007), Ada Dili Olarak Türkçenin Önemi ve Sorunları, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 9, Sayı 2

Demir, T., (2012), *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Metinlerinde Yer Alan Değer Unsurlarının Eşdizimsel Örüntülemeler Açısından Görünümleri*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 7/2, 1063-1078, Ankara

Demirdağ, R. A., (2014), *Hikâyede Tip Sorunsalı ve Sabahattin Âli'nin Kamyon'u*, Bilig Dergisi, sayı 71

Durukan, E., (2008), *İlköğretim İkinci Kademe (2005) Türkçe Dersi Öğretim Programında Genel Amaçlar – Hedef/Kazanımlar İlişkisi*, The Journal Of International Social Research, Volume 1/4

Emil, B., (1984), *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Şahıslar Dünyası I*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 27.

Emre, A. C., (2000), *Çocuklara Hikâye Anlatma Sanatı*, Çev: Ferit R. Tuncer, MEB. Yayınları, İstanbul, s.29-30

Emre, İ., (2012), *Edebiyat Bilimi*, Anı Yayıncılık, Ankara, s.14

Ercilasun, A. Bican v. Dğr., (1991), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü*, Ankara, s. 340-341

Forster, E. M., (2016), *Roman Sanatı*, Milenyum Yayınları, çev. Ünal Aytür İstanbul, s. 83.

Gökçe, B., Sis, N., (2011), *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinin "Hikâye Haritası" Yöntemine Göre İncelenmesi ve Genel Bir Değerlendirme*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 6/3 Summer, p.1925-1949 Turkey

Güneş, F. (2014), *Türkçe Öğretimi Yaklaşım ve Modelleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, s. 8

Hayta, N., Şahin, M. vd., (2003), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Kanter, B.,vd., (2014), *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi Çocuk ve İlk Gençlik Edebîyatı Özel Sayısı*, sayı 7, sayfa 256

Karagül, S. ve İnce Samur, A. Ö., (2017), *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerdeki Kişilerin Karakter Özelliklerinin İncelenmesi*, Ana Dili Eğitimi Dergisi, 5(2)

Karasar, N. (2013), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara, s.76, 77, 183

Karataş, T. (2014), *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Sütun Yayınları, İstanbul, s. 60, 248, 315, 430

Karatay, H.,(2007), *Kelime Öğretimi*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 1, s. 141-153

Kaygana, M., vd., (2013), *Türkçe Ders Kitaplarında Değer Eğitimi*, International Journal of Social Science, Volume 6 Issue 7, p. 657-669

Kılıç, A., Seven, S., (2002), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara

Kolaç, E., (2009), *İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Açısından Değerlendirilmesi*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi.

Küçükahmet, L., (2004), *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Meriç, C., (1996), *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, İstanbul, s.82

Mert, E. L., (2012), *İlköğretim 6., 7. Ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerin Çocuk Yazınının Temel İlkeler Bağlamında İncelenmesi*, Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 73-93

Milli Eğitim Bakanlığı, (2006), *İlköğretim Türkçe Dersi (6. 7. 8. Sınıflar) Öğretim Programı*

Milli Eğitim Bakanlığı, (2006), *Türkçe Dersi Öğretim Programı*, MEB Yayınları, Ankara, s.10

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı*, Cem Yayınları, Ankara, s. 12, 54, 55

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara, s. 17, 23, 49

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara, s. 54, 66, 101-102

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*, Meram Yayınları, Ankara, s. 49, 54

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara, s. 58

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı*, Evren Yayınları, Ankara, s. 74

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği*

Milli Eğitim Bakanlığı, (2015), *Türkçe dersi Öğretim Programı*, MEB Yayınları, Ankara, s.3, 4

Oğuzkan, F., (2013), *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayıncılık, Ankara, s.109

Özden, Y., (2005), *Öğrenme ve Öğretme*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara

Pilav, S., Oğuz, M.M. (2013), *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metin Türleri Üzerine Bir Araştırma*, Sosyal Bilimler Dergisi

Pingel, F., (2003), *Ders Kitaplarını Araştırma ve Düzeltme Rehberi*, (Çev. Nusrettin Elhüseyni), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul

Semerci, Ç., (2004), *İlköğretim Türkçe ve Matematik Ders Kitaplarını Genel Değerlendirme Ölçeği*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 28, No: 1, s. 49-54

Sever, S. (2011), *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara, s.XII

Sever, S., (2012), *Çocuk ve Edebiyat*, Tudem Yayınları, İzmir, s. 19, 22,

Sever, S., (2013), *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*, Tudem Yayınları, İzmir, s.31, 43

Sinan, A. T., Demir, S., (2011), *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Anlatısal Metinlerin Yapı Özellikleri ve Programa Uygunluğu*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 6/3 Summer, p. 1149-1167 Turkey

Şahin D., Bayramoğlu C. D. , (2016), *2015 Türkçe Öğretim Programının Metin Tür ve Tema Seçimi Bakımından Değerlendirilmesi*, Internaional Periodical for the Language, Literature and History of Turkish or Turkic. Volume 11/3, 2095-2130

Şen, Ü., (2009), *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*, Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of Word of Turks

Şimşek, A., (2004), *İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Hikâye Anlatım Yönteminin Etkililiği*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 4

Şimşek, Y., (2008), “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinde Çocuklara Yönelik Öğretici Ögeler. 2. Dünden Bugüne Ömer Seyfettin Sempozyumu (7-9 Mart 2008) Bildirileri, Duymaz, R. (Ed.). s. 139-152, Gönen Belediyesi Kültür Yayınları, Gönen

Tekin, M., (2016), *Roman Sanatı I Romanın Unsurları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, s. 114-115

Tekşan, K., (2013), *Ömer Seyfettin’in Hikâyesinde Problem Çözme Yöntemi ve Bu Hikâyelerin Türkçe Öğretiminde Kullanılması*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl 13, Sayı 25, s. 310-341.

Temizkan, M., Atasoy, A., (2014), *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâye Türündeki Metinlerin Üst Yapı Açısından Değerlendirilmesi*, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı: 3/3, 210-237

Temur, N.,(2011), Folklor-İdeoloji-Edebiyat Üçgeninde Suat Taşer'in Deli Dumrul'u, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkic, Volume 6/4, p. 305-315

Toklucu, M., (2005), *7. Sınıflarda Oran, Orantı ve Yüzdeler Ünitesinin Kitap İnceleme Kriterlerine Göre Hazırlanmış Yazılı Materyallerle İşlenen Dersin Öğrenci Başarısına Etkisi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), s. 59

Topçuoğlu Ünal, F., Bursalı, H., (2015), *Çizgi Dizelerin 5. Ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Söz Varlığına Katkısı*, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 12, Sayı 29, s. 60-74

Topçuoğlu Ünal, F., Yeğen, Ü., (2013), *Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Yöntem-Tekniklerini ve Araç-Gereçlerini Kullanma Durumları*, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/4, p. 1351-1365

Topçuoğlu, F., (2006), *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Halk Edebiyatı Metinlerindeki Metin Sonu Sorularının Temel Eğitim Türkçe Programında Amaçlanan Davranışlara Uygunluğu* (Yüksek Lisans Tezi), Kütahya

Turna, M., (2015), *Mehmet Kaplan'ın Gözüyle İlim ve Eğitim Meseleleri*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 46, s. 56-66

Üllper, H., (2014), *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara

Ülper, H. vd., (2014), *Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, s.16

Ünlü, O., (2011), *Modern Araştırmacının Klasik Hikâyeye Bakışı Üzerine Değerlendirmeler*, TÜBAR-XXIX, Düzce Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Ünsal, Y., Güneş, B., (2002), *Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak MEB İlköğretim 4.Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış*, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, s. 107-120

Yağcı, Y., (2007), *Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler*, Türk Kütüphaneciliği 21 , 1,s.62-71

Yangın, B., (2005), *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzunun Değerlendirilmesi*

Yavuzer, H., (2007), *Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul

Yıldırım, A., Şimşek, H., (2013), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 217

Yıllar,Ö., Turan, L. vd. (2011), *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, s.43

Yılmaz, E., B., (2011), Hikâye ve Romanda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Bilig.*, sayı 56: 45-56

URL1

<http://caymyoisletmeogrenci.com/wp-content/uploads/2014/04/9-NITEL-ANALIZLER-ICERIK-VE-BETIMSEL-ANALIZ.pdf> (Erişim Tarihi: 03.12.2016)

URL2

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Tipografi>(Erişim Tarihi: 30. 01. 2017)